

1960

1960. január 1.

Népszámlálást tartottak Magyarországon. Az Elnöki Tanács 1959/30. számú törvényerejű rendelete az 1959. és 1960. év fordulójának eszmei időpontja szerint megtartott összeírást és „az adatoknak a helyszínen való közvetlen felülvizsgálását” a tanácsok végrehajtó bizottságai által alkalmazott számlálóbiztosok és felülvizsgálók hatáskörébe helyezte, akiknek megbízása a KSH hozzájárulásával történt. Az etnikai kérdőpontok tekintetében az anyanyelvre, nemzetiségre, az anyanyelven kívül beszélt más nyelvre, valamint az állampolgárságra kérdeztek rá. A fogalom meghatározások is a korábbiaknak megfelelően történtek. Kimaradt viszont a népszámlálás kérdőpontjai közül a megkérdezett vallására való rákérdezés. Az anyanyelv és a nemzetiség kérdés pontjainál a kérdőívben a következő előnyomatott válaszlehetőségek szerepeltek: „magyar – szlovák – román – német – horvát – szerb – egyéb délszláv – cigány – egyéb mégpedig: ...” Az ún. egyéb délszláv anyanyelvűek száma csak a bunyevác, sokác, szlovén és vend anyanyelvűeket jelentette. Az adatbevallások bizonytalansága miatt némely esetben a horvátok az „egyéb délszláv”, a bunyevácok és sokácok a horvát anyanyelvűek között szerepeltek. A nemzeti-etnikai kérdőpontok esetében a gondos politikai és propagandatevékenység¹ sem tudta közömbösíteni a korábbi tapasztalatot, így a bevallások alatta maradtak a tényleges számoknak. A közzétett eredmények szerint a 9 961 044 fős lakónépesség 98,76%-a mondta magát magyar nemzetiségűnek és 98,24%-a magyar anyanyelvűnek (1920-ban a magyar anyanyelvűek aránya 89,56%, 1930-ban 92% volt). A kisebbséget vallók között 30 690 (14 340) szlovák, 15 787 (12 326) román, 25 262 (14 710) horvát, 4583 (3888) szerb, 50 765 (8640) német, 25 633 (56 121) cigány és 22 286 (13 744) egyéb anyanyelvűnek (illetve nemzetiségűnek) mondta magát. Az anyanyelvi és nemzetiségi bevallások közötti különbség a németek esetében volt a legnagyobb (majdnem

hatszoros az anyanyelv javára), a legkisebb pedig a szerbek esetében.² Ennek ellenére a KSH által az MSZMP KB részére a népszámlálásról készített összefoglaló jelentés általános érvénnyel szögezte le: „A lakosság túlnyomó többsége a feltett kérdésekre őszintén válaszolt. Előfordult azonban, hogy a nemzetiségi – elsősorban németlakta – területeken az anyanyelv, és különösen a nemzetiség bevallása nem a valóságnak megfelelően történt.”³

Saffer Pál az Újvidéki Rádióban bejelentette: „December utolsó napjaiban, tehát pontosan ahogy már megszoktuk, megjelent a *Híd* januári száma [...] Büszkeséggel és megelégedéssel tölti el az olvasót már az első oldal, ahol a szerkesztőség a Híd irodalmi díj megalapítását közli, illetve a Forum Kiadóvállalat tanácsának alapító határozatát és a díj szabályzatát. Nagyon elgondolkodtató dolog ez a díjalapítás. Tíz-tizenöt esztendővel ezelőtt aligha méltathattuk volna másként, mint egyszerű, üdvözlésre méltó irodalompolitikai intézkedést, de ma ez a díj egészen mást jelent: nem adomány, hanem a való életből fakadó szükséglet, irodalmunk érettségének fémjelzése. S ha már itt vagyunk, meg kell említeni Majtényi Mihály *A két Havas* című írását is, amely egy sorozat részeként, az érem másik oldalát mutatja, illetve azt, hogy milyen mélyek és milyen messzire nyúlnak a gyökerei ennek az irodalmi múltban. Dokumentumként a *Híd* januári száma részleteket közöl a Novi Sad-i Rádió jubiláris tanácsülésén elhangzott emlékbeszámolóból. Az irodalmi rész Pavle Popović, Bányai János, Fehér Ferenc, Szirmai Károly, Petkovics Kálmán, Torok Csaba, Francz Mihály és mások tollából hoz érdekes és színvonalas írásokat. Említésre méltó a *Híd* egyre inkább állandósuló filmrovatában Kalapis Zoltán cikke a rajzfilmgyártás helyzetéről nálunk és a világban.”

A *Panoráma* című művelődési műsorban Fehér Ferenc beszélgetett Majtényi Mihállyal, aki elmondta: „Az 1959-es év hozott egy no-

velláskötetet (egy másik kötet még hánykolódik a kiadónál), egy regény pedig íródik, nem készültem el vele, nem fejeztem be. Ami talán új a munkámban, az, hogy nekifogtam a két háború közötti irodalom alakjainak felvázolásához, megírásához, a januári *Híd* most hozza a harmadik részletet ebből a sorozatból. Ezzel tartoztam – úgy érzem – irodalmi életünknek, hiszen sok olyan alkotót ismertem ezen a tájon, akinek azóta már a neve is feledésbe ment. Holott értékünkél fogva megérdemelték, hogy fenntartsuk emléküket! [...] Amikor tíz év előtt először beszéltem bele a Novi Sad-i Rádió mikrofonjába – igen, 1949 decemberében volt ez – (ezt megelőzően régen, még a háború előtt szerepeltem egy ízben a budapesti rádióban) – szóval, amikor egy évtized előtt először olvastam fel a második zagrebi írókongresszuson szerzett élményeim, még halvány körvonalakban sem alakult ki bennem, mit is jelent majd nekem mint írónak ez a közlési forma.”

Ugyancsak ebben a műsorban hangzott el Fehér Ferenc *Fiatalok irodalmunkban* című írása: „Irodalmi életünk nem lenne már teljes nélkülük [...] Szószékük, az Ifjúsági Tribün alosztálya, a Szép Szó megannyi irodalmi estet rendezett fiatal írók közreműködésével. Lapjuk, az *Ifjúság* számlálatlanul közölte olykor zsenge írásait is. De eljutottak a *Dolgozók*, a *7 Nap* és más lapok olvasóihoz is [...] És az 1959-es év meghozta az első könyveiket is. Deák Ferenc első verseskönyve magyar–szerb, kétnyelvű kiadásban látott napvilágot, s az a gondosság, ahogyan a Szerb Matica Kiadója előkészítette a fiatal magyar költő első kötetét, mindennél ékeesebben beszél a megbecsülésről. A Forum Könyvkiadó részéről sem pusztá gesztus volt, amikor kiadta Gulyás József *Csak ember vagyok* című első verseskönyvét, vagy amikor újabb kéziratokat vár és kér a fiataloktól [...] Olykor úgy tűnik, hogy ebben az általános, jóindulatból fakadó fiatalok igézetében meg is feledkeztünk a legfontosabbról: a művészi fejlődésükhöz szükséges szigorú kritériumokról, a

rendszeres törődésről, s a műbíráló figyelmére is gyakran elsiklott felettük.”

1. Részletesen lásd Tóth Ágnes, Vékás János: A népszámlálások nemzeti-etnikai adatai mögött rejlő politikai tényezők (1949–1990). *Kisebbségkutatás*, XVII. évf. 2008. 3. 406–431. – 2. Vékás János: Spectra. National and Ethnic Minorities of Hungary as Reflected by the Census. In edited by Ágnes Tóth: *National and Ethnic Minorities in Hungary, 1920–2001*. Atlantic Studies On Society In Change 124. Social Science Monographs, Boulder, Colorado – Atlantic Research and Publications, Inc. Highland Lakes, New Jersey. New York, 2005, distributed by Columbia University Press, 1–125. – 3. MOL M-KS 288.f. 23. cs. 1959/ 29. ö.e.

1960. január 5.

Lévay Endre interjúja az Újvidéki Rádió *Kultúr-revüjében*: „A két színház, a suboticaei és a topolyai járási népszínház egyesítésének terve nem a közigazgatási átszervezés idején merült fel először. Szó volt erről már esztendőkkel ezelőtt, amikor az utánpótlás kérdésének megoldása sürgette, s amikor a szervezettebb színházi élet kibontakozásának biztató jeleivel legelőször találkoztunk. Pár esztendő után megvalósult ez az elgondolás. A két együttes közös igazgatás alá került, és a suboticaei Népszínházban a magyar dráma élére Dévics Imre, a volt Topolyai járás Népoktatásügyi Tanácsának elnöke, a topolyai művésztelep lelkes szervezője került [...] A magyar dráma az egyesítés után szám szerint fölerősödött. A szabadkai együttesnek húsznál, a topolyainak pedig tiznél több tagja volt. Az új együttesnek viszont harminc színésztagja lesz, jobb szervezéssel valóban mozgalmasabb, rugalmasabb lesz, mint az előbbi együttesek voltak. A tervek úgy szólnak, hogy a magyar dráma 100 előadást tart itthon és 200 előadást a Vajdaságban. Saját autóbuszával és közlekedési eszközeivel csakugyan alkalmassá válik arra, hogy ezt a tervet megvalósítsa [...] az együttes évente tizennégy bemutatót tervez, s ezek közül tiz minden esetben elvihető Vajdaság valamennyi színpadára. Ha így nézzük az új programot, akkor a topolyai

közönséget nem érheti veszteség, mert az eddigi nyolc bemutató helyett a jövőben tízet lát, sőt a magyar dráma minden darabjával kimegy Topolyára, ahol mély hagyományai vannak a színházi életnek [...] A mostani, egyesített magyar dráma költségvetése húszmillióval több, mint az eddigi két színházé összesen volt.” A műsorban Todor Manojlović emlékezett Ady Endrére és a Holnap Váradára megjegyezve: „A németek már régen, talán már Bismarck óta a magyaroknak szánták az előørs, illetve az első rohamcsapat szerepét a Drang nach Osten gondosan kidolgozott nagy haditervében. Most, hogy a haditerv keresztülvitelének órája mindinkább közeledett, gondoskodni kellett arról is, hogy ezt a magyar nyilvánosság, a magyar nép is kedvezően fogadja és készséggel vállalja.”

Aladics János az *Index* című egyetemista lap újévi száma kapcsán Bányai Jánossal, a lap szerkesztőbizottsági tagjával beszélgetett: „Megtudtuk, hogy februártól kezdve a lap kéthetenként jelenik meg, és hogy az *Index* szerkesztősége elvállalta a jugoszláv egyetemista sajtó idei kongresszusának megszervezését. Egyszóval gazdag és érdekes az *Index* újévi száma. Aki bizalommal válaszol az egyetemisták bizalmára, és megveszi az *Indexet*, nem csalódik ebben a fiatalos és kedves újságban.”

B. Szabó György naplójegyzete: „Akadályozza-e minden esetben a hagyományok tisztelete az új kibontakozását? – kérdezzük, mert minden újban ott él még a halódó régi, és minden új feltűnésekor az elismeréssel együtt jelentkezik a kétely is: valóban új-e, ami előttünk van? Soha ennyi húszéves esszéíró nem működött a jugoszláv irodalomban, mint napjainkban, és soha a megfogalmazás »eredetiségének« annyi művelője nem akadt, mint most, folyóirataink és lapjaink hasábjain. Nem az évekkal van baj és nem is azzal, hogy esszéírók a megfogalmazás eredetiségét tűzték ki legfőbb célul. De elgondolkoztató és figyelemre méltó jelenség irodalmunkban, hogy az egy nyelven olvasó fiatal esszéírók milyen mehökkentő

bátorsággal, merészséggel és magabiztossággal formálnak ítéletet, álláspontot, véleményt a nyugati modern irodalomnak nagy alkotóiról és alkotásokról, amiket csak felületesen ismernek, másodkézből, helyel-közzel közepszerű fordítások alapján. És sokszor egy-két tanulmány, gyakran egyetlen könyvismertetés, nemegyszer egy sután megírt recenzió elegendőnek bizonyul az »eredeti« gondolat kicsiholására, és megfelelő adag bátorságot ad a megfogalmazás nyaktörő mutatványainak a bemutatására [...] S házunk táján? Olvashatunk könyvismertetések, amelyek azt a látszatot akarják kelteni az olvasóban, mintha írójuk eredetiben olvasta volna az angol, német, francia és olasz regényeket, pedig csak szerbhorvát fordításban olvasta, [...] »fordította« magyarra a névtelen fordító.”¹

1. *Híd*, 1960. 3. 185–186.

1960. január 8.

Herceg János írta az Újvidéki Rádió *Együtt* című irodalmi folyóiratában: „Az a kulturális egyezmény, amely pár héttel ezelőtt Jugoszlávia és Magyarország között létrejött, egyszerű államközi szerződés, mint az Indonéziával, a latin-amerikai országokkal, a közelebbi és távolabb eső államok egész sorával már régen megkötött megállapodás. Ez az egyezmény azonban mintha mégis többet jelenthetne, mint a diplomáciai gyakorlatban megszokottá vált hasonló konvenciók. Nemcsak azért, mert Magyarország a szomszédunk, nem is azért csupán, mert ezzel az egyezménnyel a korrekt kapcsolatokon túl a kölcsönös megbecsülés is kifejezésre jut, de főleg azért, mert a két ország népét számtalan történelmi kapocsköti össze, s szellemi életünkben a délszlávok éppúgy, mint a magyarok a közös vonatkozások és kölcsönhatások ezer és ezer mozzanatát őrizték meg [...] A most létrejött kulturális egyezmény talán derűsebb légkörben teszi majd lehetővé a két nép szellemi közeledését, a történelemben gyökerező egészséges kapcsolatok újbóli ápolását, s azon erőfeszítéseknek fokozását, melyek

a szocializmus útján a kölcsönös tapasztalatok szellemi véleménycseréjével mind a két országnak hasznára lehetnek.” Az adásból azonban az alábbi bekezdés kimaradt: „Az a tény, hogy Magyarországon délszláv, Jugoszláviában pedig magyar kisebbség él, talán nem is befolyásolta különösebben ezt a közeledést. Hogy azonban a két állam viszonyának további alakulásában ezekre a nemzeti kisebbségekre is jelentős szerep vár mint hidépítőkre, mint a barátság gyakorlati elmélyítőire, az nem kétséges. S jóllehet, az új Jugoszláviában a magyar kisebbség akkor sem érezte magát a megkülönböztetés hátrányos helyzetében, amikor nem is olyan régen a két ország között meglehetősen feszült volt a viszony, ma nagy várakozással tekint az egyezmény végrehajtása felé. Már a magyar könyvek behozatala és terjesztése is igen jelentős dolog a mi életünkben, s ha most még a kulturális kádereink kiképzése tekintetében is segítséget kapunk, akkor minden bizonnyal hatalmas fejlődésnek indul a jugoszláviai magyarok szellemi élete. Ezért üdvözljük megnyugvással és őszinte örömmel ezt az egyszerű és szinte szokványos diplomáciai aktust, amely ebben az esetben két egymáshoz közel álló nép, egymással szinte párhuzamosan fejlődött ország előtt nyitja meg szíves szeretettel a barátság kapuját.”

Az *Élet és Irodalomban* Dienes András *Mezőberénytől Segesvárig (A filmre álmódott Petőfi)* címmel közölte, hogy megszületett az egyezmény egy román–magyar Petőfi-dokumentumfilm erdélyi forgatásáról. A *Röviden* rovat arról tájékoztatót, hogy Apáca községben ünnepséget tartottak Apáczai Csere János halálának 300. évfordulója alkalmából. Ez volt a rovat utolsó megjelenése. Ekkortól kezdve a rendszeres határon túli (főként erdélyi) kulturális hírek is eltűntek az újságból.¹

1. Szesztay 2003, 225.

1960. január 10.

Herceg János Majtényi Mihálynak írt leveléből: „Az a tény, hogy még mindig nem tudnak mit kezdeni velünk, s hogy a Jug. Enciklopédia agytrösztje is úgy döntött, legyünk mi csak a magyar irodalom kirendeltsége, elég világosan beszél arról, hogy magunknak kell gondoskodnunk helyzetünk és szerepünk megvilágításáról, amelyből aztán magától adódik az is, hogy hova tartozunk. Mindezt azonban Te is jól tudod, százszor meg is tárgyaltuk már, s ne haragudj, ha ismét felvetődik bennem ez a lelket és agyat sanyargató kérdéstömeg. Én még soha nem kerültem olyan helyzetbe, idő se volt hozzá, hogy ezeket a dolgokat Nándival vagy Nagy Jósikával megbeszéljem, akár csak fel is vessem. Talán Neked sikerül.”¹

1. Kézirat.

1960. január 13.

Neubauer János az Újvidéki Rádióban: „Tegnap ülésén a Szerb Népszkupstina több fontos határozatot hozott. A két ház külön ülésein is néhány, a gazdasági és társadalmi élet továbbfejlesztése szempontjából jelentős kérdéstről döntöttek. Ezek közé tartozik a Köztársasági Tanácsnak az új községi és járási Népbizottságok megválasztására vonatkozó határozata is. A járások és községek nem régi-új területi felosztása jelentős változásokat hozott mind gazdasági, mind szervezeti szempontból. Elsősorban ezért kellett új választásokat kiírni [...] A március 20-ra bejelentett népbizottsági választások azért is jelentősek, mert öt éves gazdaságfejlesztési tervünk teljesítésének negyedik évében tartunk, amikor jó kilátásaink vannak arra, hogy ezt a tervet egy évvel a határidő előtt teljesíthetjük.”

Vitaest az Ifjúsági Tribünön: Gyermek világ. Gyermek a családban. Felügyelet nélküli gyermekek. Nevelés ma. Iskolán kívüli életük. Beszél Harris Piroska, Koić Angelina.¹

1. Plakát.

1960. január 15.

A belgrádi magyar nagykövetség *A magyar nemzeti kisebbség helyzete Jugoszláviában* címmel 20 gépelt oldalas jelentést küldött a Központnak, amelyben kifejtette: „A JKSZ Központi Bizottsága ez év október folyamán egy bizalmas levelet adott ki a nemzetiségi problémákról. Információnk szerint a KB levele egy sor olyan problémát vet fel, amelyek megítélésünk szerint a ténylegesen fennálló súlyos állapotokra mutatnak. Anélkül, hogy ezzel a kérdéssel ezen jelentés keretén belül részletesen foglalkoznánk (jelentést más alkalommal megtettük) megjegyezzük, hogy ez a lépés a jugoszláv vezetők részéről jelentősnek mondható, dacára annak, hogy véleményünk szerint jelenleg még nem tudjuk elképzelni a levélben foglalt összes problémák maradéktalan és következetes felszámolását. Tény azonban az, hogy az utóbbi időben történt néhány olyan intézkedés, amely éppen a levélben felvetett hiányosságok korrigálására mutat. (Pl. Novi-Szádon [Novi Sad, Újvidék] Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék létesítése, Rehák László külügyi szolgálatba való helyezése, Novi-Szádon önálló magyar színház [Újvidéki Színház] létesítése, a színművészek fizetésének számottevő felemelése.) A jugoszláv vezetők számításai szerint ezek a lépések nyilvánvalóan azt a célt szolgálják, hogy a nemzetiségi területek hangulatának ilyen módon történő javításával egyidőben a kormányzat politikai befolyását is növelni tudják. Ugyanakkor ellensúlyozni kívánják azt a hatást, amit a nemzeti kisebbségekre a megfelelő anyaországokban elért eredmények tesznek. Megítélésünk szerint a jugoszláv vezetők tisztában vannak azzal, hogy a Jugoszláviában élő magyar nemzeti kisebbség – gazdasági helyzeténél és kulturális színvonalánál fogva – számukra igen hasznos és fontos nemzeti kisebbség. Ezt a megállapítást bizonyítják azok a kezdeti intézkedések, amelyekről fentebb szóltunk, azaz a megjegyzéssel, hogy információink szerint a Jugoszláviában élő más nemzeti kisebbségek

irányában hasonló intézkedésekre még nem került sor.” A jelentés végén a következő javaslatok szerepelnek: „1.) A jugoszláviai magyar nemzeti kisebbség helyzetének további tanulmányozása a fennálló reális helyzet feltérképezése, elsősorban a Nagykövetség politikai beosztottainak további rendszeresebb vajdasági útjaival; 2.) Néhány vajdasági ipari üzem, állami gazdaság, termelőszövetkezet meglátogatása; 3.) Helyesnek látszik megfontolás tárgyává tenni egy esetleges olyan hivatalos lépés megtételét, amikor is eljárunk annak érdekében, hogy a magyar nemzetiséggel kapcsolatos intézményeknél, szerveknél magyar disszidensek ne tevékenykedjenek. Ennek kidolgozására a Nagykövetség a márciusi futárral összegyűjtött anyagot terjesztene fel. A hivatalos lépés megtételét perspektivikusan a számunkra legkedvezőbb politikai helyzetre értjük; 4.) A Jugoszláviában élő magyar állampolgárok állampolgársági kérdéseinek rendezése, (perspektivikusan), egyelőre előkészítő jelleggel; 5.) Államközi kapcsolatban arra törekedni, hogy a kulturális együttműködés során magyar rendezvények eljussanak a Vajdaságba is; 6.) Magyar vidéki színházak (pl. Szeged, Pécs) és a vajdasági színházak között kapcsolat létesítés, később kölcsönös vendégzereplés.”¹

A jelentés egy másik levéltári példánya azt is megemlíti, hogy a bíróságok 1957 folyamán 27 magyar nemzetiségű jugoszláv állampolgárt ítéltek el államellenes tevékenységért.²

Egy másik aznapi jelentésben Cséby Lajos belgrádi magyar nagykövet a Központ utasítására közölte: „Megítélésünk szerint a jugoszláv belügyi szervek ténylegesen fokozták a Nagykövetség diplomáival szemben ellenőrzési tevékenységüket. Ez időbelileg az új elvtársak kiérkezésének időpontjára, illetőleg az azt követő időszakra jellemző [...] Vidéki útjaink alkalmával általában mindenhol megfigyelés alatt tartanak, ez hatványozott mértékben jellemző a Vajdaságban tett utaknál. Az utóbbi időben megélenkült a Jugoszláviában élő magyar disszidensek tevé-

kenysége is atekintetben, hogy a hazatérés iránt érdeklődést mutatva jelentkeznek a követségen. (Endrédi Gyula, Kovács Sándor, Nagy J.) Ezek az érdeklődések tapasztalatunk szerint a belügyi szervek irányításával jöttek létre, s céljuk nem a hazatérés volt. Tapasztalataink szerint a velünk tárgyaló személyeket a belügyi szervek kifaggatják a velünk folytatott beszélgetés tartalmáról. Egyes személyeket az UDB már jóval a velünk való találkozás előtt megfélemlíti.”³

1. MOL XIX-J-1-j-16d-00651-1960. – 2. Cséby Lajos nagykövet: *A magyar nemzeti kisebbség helyzete Jugoszláviában*. Belgrád, 1960. január 15. 17/ sz. t./1960. MOL XIX-J-1-j, Jugoszláv TÜK, 25. d. 16/b 00651/1960. Idézi Szesztay 2003, 49. – 3. MOL XIX-J-1-j-00662-1960.

1960. január 16.

Az Újvidéki Rádió bejelentette: „Szerbia Végrehajtó Tanácsának tegnapi ülésén elfogadták a mezőgazdasági termelők társadalmi biztosításáról szóló törvényjavaslatot. A törvénytervezet előirányozza, hogy az egészségügyi biztosítás Szerbia területén kötelező és egységes valamennyi mezőgazdasági termelő számára. A Végrehajtó Tanács ezután kinevezte a Köztársasági Választási Bizottságot a népbizottsági választásokra.”

1960. január 18.

Sulhóf József az Újvidéki Rádióban arról számolt be, hogy „Elég különösen folyt le tegnap Belgrádban a Szerbiai Írók Egyesületének rendes évi közgyűlése. A terjedelmes elnökségi jelentés az írók és egyesületük egész évi tevékenységéről adott számot, mégis alig volt vita. Az új vezetőség választása körül az eljárás felett majd három órát vitatkoztak, és kétszer is szünetet kellett elrendelni, hogy a csoportok kellően felkészüljenek [...] Elnök Milan Bogdanović, titkár Stevan Račković lett. A vezetőségben Vajdaságot Majtényi Mihály képviseli”.

1960. január 19.

Az Újvidéki Rádió *Kultúrrevü* című műsorában Sulhóf József számolt be „az új Suboticei járás szellemi életéről” feltéve a kérdést: „Lenyeli-e Subotica sokszor bizony provinciális szelleme az új vezetőket, vagy ők kerekednek felül? Sőt még bátrabbá válok, és azt is meg merem kérdezni: mi lesz a kultúrával?” Beszélgetett Estera Ivkovičtyal „a Suboticei járás művelődési gondjainak viselőjével” is, aki így nyilatkozott neki: „A járás lakosságának 65 százaléka magyar, Vajdaságban amúgy is kevés könyvet olvasnak, kevesebbet, mint az országos átlag. Kevés a szakképzett munkás, alacsony az átlagképesítés. A magyaroknál az arányszámok még kedvezőtlenebbek. Különösen a parasztvidékeken, hiszen a parasztság nem törekszik szakképesítésre. Persze ha a termelés egyre több gondot ró majd a vállakra, a parasztok is kénytelenek lesznek szaktanácsokat keresni. Ezért is hiszem, hogy a munkásegyletektől, a felnőttképzés egyéb módszereitől és a kluboktól, olvasóköroktől, könyvtáraktól kell a legtöbbet várnunk. Amivel persze nem akarom lebecsülni a kimagasló intézményeket sem. A színház [...] [a] nélkül, hogy a jelenlegi rendezők kiválóságát vitatnám, a Magyar Társulat hátrányos helyzetben van. Évek óta ugyanazok a rendezők dolgoznak a színészekkel, hajszolt munkát végeznek, hiányzik a felfrissülés. Azelőtt a Magyar Társulat országos viszonylatban is nagyon magasan állt. Az évek folyamán azáltal, hogy a társulat állandóan átforgalmazódott, rendezőket cserélt, új és új szellemmel ismerkedett meg, a horvát együttes lassanként többet és jobban fejlődött, mint a magyar. Most úgy akarunk segíteni ezen, hogy európai hírű rendezőket hívunk meg. Ha Bojan Stupica rendezhetett Prágában cseh, Varsóban lengyel nyelven – anélkül, hogy tudná a nyelvet –, rendezhet magyarul is, hiszen rendezett már Budapesten is. Ha sokba kerül, hát sokba kerül, de kell, mert ez a fejlődés útja. Csak így könnyíthetünk a mostani rendezők helyzetén.”

1960. január 20.

B. Szabó György naplójegyzete: „Nincs szükségünk műszerekre, elegendő ahhoz írói lelkiismeretünk is, hogy tiltakozzunk egy olyan szerkesztői koncepció ellen, amely [...] a Jugoszláv Enciklopédia Magyar irodalom címszavában tízvalahány jugoszláviai magyar író név szerinti felsorolásával úgy véli, hogy eleget tett hivatásának, kötelességének, a »tudományosság«, a »tudományos rendszerezés« követelményeinek [...] mert váratlanul és hirtelen »hazátlanná« lett: itt, a Jugoszláv Enciklopédia alapján »magyar író«, amott, a legjobb esetben is, legfeljebb »jugoszláv író«, de valószínűleg és inkább: áruló, revizionista, trockista, tévelygő dekadens és dekadens tévelygő, a nyugati burzsoá művészet kritikátlan majmolója és a kritikátlan burzsoá művészet keleti, primitív változatának »megtestesítője«, aki elfelejtette a nyelvet és a helyesírást (nem csoda: »Pistike« a legnépszerűbb olvasmány és a jugoszláviai magyar árulók, dekadensek, tévelygők, revizionisták, trockisták, majmolók és megtestesítők valamennyien és egyenként – »Pistike« nyelvét és stílusbravúrijait utánozzák), s magyarul legfeljebb csak dadogni tud.”¹

1. *Hid*, 1960. 5. 382–385.

1960. január 21.

Az Újvidéki Rádióban Sulhóf József bejelentette: „Ma délután közgyűlésre ül össze a Szerbiai Íróegyesület vajdasági tagozata. A tagozat majdnem egy évtizede fennáll, de szervezeti kérdéseit sosem rendezték, hiszen eldöntésre várt még az is, hogy nem kellene-e önálló egyesületet alakítani Vajdaságban, ahol több az írószövetségi tag, mint némelyik önálló köztársasági szervezetben. Maguk a vajdasági írók azonban nem kívánnak elválni a Szerbiai Íróegyesülettől, az írószövetség köztársasági szervezetétől, és most ilyen értelemben készítik el a tagozat alapszabályait [...] Egyébként az irodalmi kérdések annyira időszerrükké váltak, hogy a nyilvánosság elé kívánkoznak. Ezért a Novi Sad-i Népegyetem pénteken

hat órai kezdettel megrendezi az írók kerekasztal-konferenciáját, amelyen dr. Boško Novaković tart bevezetőt és a résztvevők Fehér Ferenc, Boško Petrović, Saffer Pál és Florica Štefan írók.”

Lukács András belgrádi magyar kereskedelmi tanácsos heti jelentésében közölte: „Hungarofilm. A Jugoslavija-Film [Jugoslavija Film] vállalat hajlandóságot mutat ez évben több film vásárlására, mint múlt évben. Az export-import arányát véleményünk szerint legalább hallgatólagosan 1960-ra 1 : 1 arányra kellene változtatni.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-3b-002263-1960.

1960. január 22.

Az Újvidéki Rádióban Saffer Pál beszámolt a Szerbiai Íróegyesület vajdasági szekciójának évi közgyűléséről: „A közgyűlés új vezetőséget választott, elnök Živan Milisavac, titkár Saffer Pál, vezetőségi tagok: Antić Miroslav, Majtényi Mihály és Major Nándor. A tagok megvitatták és elfogadták a szekció szabályzatát és évi munkatervét, amely élénk tevékenységet irányoz elő: több, az irodalom és könyvkiadás problémáival foglalkozó vitaplénumot, irodalmi esteket Vajdaságban és Vajdaságon kívül. A szekció a jövőben többet kíván foglalkozni az írók egzisztenciális problémáival, a lehetőségekhez mérten segíteni kíván tagjainak a minél kedvezőbb munkafeltételek megteremtésében. A szekció irodalmi életünk egyik fontos tényezőjének tekinti az immár hagyományossá vált irodalmi táborozásokat, és támogatni kívánja további fejlődésüket és afirmálódásukat. A munkaterv alapján és a közgyűlésen megnyilvánult érdeklődésből ítélve várható, hogy 1960 valóban az élénk tevékenység éve lesz a vajdasági írószekcióban.”

B. Szabó György naplójegyzete: „A »jugoszláviai« magyar író nem geográfiai meghatározást jelent, és nem azt jelzi, hogy a magyar író hol él, a magyarországi magyar író hazájától északra, keletre vagy délre, hanem tartalmat jelent: félre

nem érthető módon és megmásíthatatlan érvényességgel azt közli, hogy létezik egy magyar irodalom a világon, egy nyelvben magyar és tartalmában jugoszláv irodalom, amely írói által magyar nyelven fejezi ki és szólaltatja meg a jugoszláv népek szellemi és művészeti törekvéseinek lényegét, és a jugoszláv népek egyenrangú közösségében szabadon és minden kötöttség nélkül fejlődik és valósul meg jugoszláviai magyar írók műveiben. S amikor az író ezt így leírta, meglepődik: tizenöt év óta egyetlen jelentős magyar író ebben az országban nem akadt, aki ne így érezte volna a magyar író és irodalom szerepét hazánkban.¹

1. *Hid*, 1960. 5. 386–390.

1960. január 23.

Az Újvidéki Rádióban Begovics Imre közölte: „A mezőgazdasági termelők egészségügyi biztosításáról szóló törvény 1959. július 8-án jelent meg a [szövetségi] hivatalos lap 27. számában. Ez a törvény a mezőgazdasági termelők fogalom alatt mindazokat az egyéneket és az általuk eltartott családtagokat érti, akiknek a mezőgazdasági termelés állandó főfoglalkozásuk, vagy pedig gazdasági alapon állandóan halászattal vagy vadászattal foglalkoznak. Mindezek számára kétféle biztosítás létezik ez idáig: az úgynevezett alap- és a bővített biztosítás. Az alapt biztosítás ingyenes [...] A bővített biztosítási csoportba a többi betegségek, illetve azok gyógyítása tartozik, amelyeknél a költségek egy részét maga a beteg viseli. Az idevonatkozó pontos előírásokat az egyes köztársaságok külön törvényei szabályozzák. Szerbiában ez a törvény legkésőbb ez év végéig lép életbe. Várható tehát, hogy nálunk is hamarosan rendeződnek mindazok a kérdések, amelyek eddig a magántermelőkre vonatkozólag nyitva állottak.”

Lévay Endre pedig a műsorban megszólaltatta Zaharije Zenót, a szabadkai Moša Pijade Főgimnázium igazgatóját: „Intézetünknek az idei tanévben 576 tanulója van, kilenc szerbhor-

vát és kilenc magyar osztályban. A félévi eredmény kielégítőnek mondható, mert a tanulók 58,51 százaléka pozitív eredménnyel végezte a tanévet [...] A magyar nyelv [fakultatív] oktatásának bevezetése a szerbhorvát tagozaton igen komoly visszhangot keltett. Összesen hatvan diák jelentkezett a kezdő és a haladó tanfolyamra, és mondhatom, hogy a nyelvtanárok a komoly elismerés hangján nyilatkoztak az eddig elért eredményről.”

B. Szabó György naplójegyzete: „Voltak, talán még ma is élnek, ha meg nem haltak, olyan írók, akik úgy hitték, a »jugoszláviai« magyar irodalom fejlődésének az a betetőzése, ha az írók művei Budapesten jelennek meg [...] Lógó orral tértek meg honukba: tévedtek! Kell a magyar kézirat, de akkor felesleges a »jugoszláviai«, tehát alaposan »lektorálni« kell a kéziratot. Sokszor »lektorálni« sem volt érdemes: a kézirat magyar kéziratnak sem volt jó. S voltak, talán még ma is élnek, ha meg nem haltak, olyan írók, akik úgy gondolták, hogy a »jugoszláviai« magyar irodalom fejlődésének az a kulminációja, ha az írók műveit, szerbhorvát nyelven, Beograd adja ki [...] Lógó orral tértek vissza az írók: rossz a fordítás! [...] És az emlékező író újra megáll és körülnéz: nem kövezik meg ezért a gúnyos csipkelődésért és epés megjegyzésért író társai? De szükség van a gúnyra és az öngúnyra, hogy magunkra eszméljünk. Nincs most időnk kesergésre sem, régi dolgok felidézésére és felhánytorgatására. Lemaradunk? Nem maradunk le!”¹

1. *Hid*, 1960. 5. 390–395.

1960. január 24.

Sulhóf József beszámolója az Újvidéki Rádió *Délutáni híradójában*: „Ünnepi esemény lesz ma este a Novi Sad-i Filharmonikus Zenekar különben szokásos bérleti hangversenyeinek sorozatában ez a koncert. Felhasználják arra, hogy megünnepeljék Tóth Antal zenei munkálkodásának 40. évfordulóját. Tóth Antal zeneakadémiai nő-

vendékként került az első világháború viharába, hadifogságba jutott és a nagy októberi forradalom első időszakát tevékenyen élte át.” A másik művelődési hírt Sóti Oszkár küldte Kúlaról: „Az egyesített kúlai szerb–magyar amatőr színház sokáig helyiséghiánnyal bajlódott. Egy éven át nem is volt műkedvelő előadás ebben a csatorna menti kisvárosban, mert a színjátszókat a mozi kiszorította a szövetkezeti otthonból [...] Az ősszel végre – hála a Népbizottság anyagi támogatásának – hozzáláttak a volt moziterem átépítéséhez, és ha minden jól megy, akkor májusban sor kerülhet az első műkedvelő rendezvényre [...] A kúliaiak addig sem ülnek ölbe tett kézzel, hanem a *Tengeri csillaggal*, ezzel a kétfelvonásos balettművel készülnek a színházavató bemutatóra. Ösbemutató lesz ez, hiszen a művet egy kúlai előadó, Kovalcsik Károly írta, és a táncokat is ő tanítja be. A balett zenéjét Zoran Hristić komponálta.”

1960. január 26.

Az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében* Sulhóf József *A kultúra szekere a bánáti sárban* címmel adott hangot borulátásának: „Amikor ma összeült Zrenjaninban [Nagybecskerek] a Kultúrközösség, hogy a Kikindai és Zrenjanini járások közigazgatási egybeforrasztása után a kultúragondjait is egy kalap alá hozza, ezernyi olyan apró részlet bukkant fel és várt megoldásra, amely felől nem lehetett előre intézkedni [...] Csakhogy nagy kérdés az, hogy maga Zrenjanin úgy, amilyen ma, elég erős-e erre.”

1960. január 29.

Herceg János az Újvidéki Rádió *Panoráma* című művelődési műsorában a fiatal írókról cikkezve: „Elmondom most egészen magánvéleményként természetesen: ha magyar irodalomról van szó ezen a vidéken, akkor valahogy mégis a haladás és maradás elveit kellene összegegyeztetni. Minden kisebbségi kultúra ezen a paradoxonon alapul. De mint láttuk, az idő, ez a nagy összekötő mindent

jóvá tesz, s így mégis a fiataloknak van igazuk: kísérletezzenek, amíg fiatalok, a múlt évek majd elvégzik a kiegyenlítés munkáját.”

1960. január 30.

A Jugoszláv Tudományos és Művészeti Akadémia ülésére „Sinkó Ervin magyar író feldúltan érkezett [...] s közölte – természetesen hiányos információkkal – Mansfeld Péter halálát. Gustav Krklec költő, legalábbis a belgrádi magyar diplomataék feljegyzése¹ szerint, nem örült kollégája »Magyarország-ellenességének«².”

1. Cséby Lajos nagykövet: *Látogatás Gustav Krklec költőnél*. 34/szig. titk./1960. Belgrád, 1960. február 24. MOL XIX-J-4-a, Belgrádi Nagykövetség iratai, 29. d. 454–455. Idézi Szesztay 2003, 48. – 2. Szesztay 2003, 48.

1960. január

A *Híd* 1. számának tartalma: A *Híd* irodalmi díja; Petkovics Kálmán: *Akihez mindig jó volt az élet*; Pavle Popović: *Requiem értem avagy a napló folytatása*; Szirmai Károly: *A Csend utcában*; Tomán László: *Meggondolt versek*; Bányai János: *Az óra* (Hangjáték); Torok Csaba: *Gyász*; Fehér Ferenc: *Munka közben*; Francz Mihály: *Vádbeszéd a világhoz*; Majtényi Mihály: *A két Havas*; Almási Tibor: *Fény a repkényindákon*; Felicien Marceau: *Don Carmine bosszúja*; Farkas Nándor: *Rádió Novi Sad a 236,6 méteres hullámhosszon*; Fehér Ferenc: *Vihar egy-egy pohár narancsszörpben* (Debreczeni József: *Csodabolt*); Kalapis Zoltán: *A rajzfilm nálunk és a nagyvilágban*; Tomán László: *Művek, nézetek, vélemények*; Bori Imre: *A szabadság útjai*; Ivan Ivanji: *Test is, fej is*; *Krónika*; *Jegyzetek*. Hangya András és Sáfrány Imre rajzai.

A folyóirat közölte a *Híd* irodalmi díj kiosztásának 1959. december 3-án elfogadott szabályzatát megjegyezve: „Irodalmunk biztató felfelé ívelése, könyvkiadásunk szembetűnő fejlődése már évekkal ezelőtt felvetette a gondolatot, hogy legjobb alkotásainkat egy tekintélyes irodalmi díjjal tüntessük ki, egyrészt elismerésül

kiváló alkotások szerzőinek, másrészt serkentésül kiváló művek írására. Az irodalmi díj alapítása ügyében az első lépéseket a Novi Sad-i Rádió tette a múlt évben, majd hosszas tanácskozás után az elképzelések formát öltöttek, s íme, megjelenésének huszonötödik évfordulóját ünneplő folyóiratunk most kihirdeti a Híd irodalmi díj megalapítását. Szebben talán nem is ünnepelheti negyedszázados fennállását egy folyóirat. Az első Híd irodalmi díjat a jubileum évében adják ki.”

1960. február 7.

Az újvidéki Szerb Nemzeti Színház Zentán vendégszerepelt a *Doživljaji Nikoletine Bursaća* [Nikoletina Bursać kalandjai] című, Branko Ćopić műveiből összeállított előadással. Fennállása óta ez volt a színház első fellépése a városban.¹ > 1960. április 9.; > 1961. május 6.

1. Dotlić, Luka: *Spomenica 1861–1961*. Novi Sad, 1961, Srpsko narodno pozorište, 536., 558.

1960. február 10.

Az újvidéki Ifúsági Tribünön Szabó József karmester „gitározik és találmányáról beszél”.¹

1. Plakát.

1960. február 12.

A Művelődésügyi Minisztérium Nemzetiségi Osztályának 44040/1960. számú körlevele ismertette a nemzetiségi iskolákkal kapcsolatos terveket. A körlevél hangsúlyozta, hogy a nemzetiségi iskolák feladata az államnyelv elsajátítása: „Amikor különböző nemzetiségek élnek egy államban (pl. magyarok, délszlávok, németek, románok, szlovákok), a gazdasági, jogi, politikai és kulturális élet, és az életmódból adódó sajátosságok sok-sok szála fűzi őket össze. Nem lehet és nem szabad az oktatásügyet, az iskolát sem kiszakítani ezekből az összefüggésekből. [...] Ez természetesen nem korlátozza az anyanyelvű kultúra művelését. Viszont az anyanyelvi oktatás nem lehet öncél. Az anyanyelvi képzésnek párosulnia kell az állam nyelvének, a lakos-

ság többsége nyelvének elsajátításával, amely a nemzetiségek közötti kapcsolat egyik legfőbb eszköze.” A mindennapi élethez szükséges tantárgyak magyar nyelvű tanítását helyezte kilátásba hangsúlyozva, hogy a nemzetiségi nyelven is el kell sajátítani ezek szakkifejezéseit: „megfelelő szókincs kiadásával fogjuk biztosítani ezeknél a tárgyaknál is a közkeletű szakszavak anyanyelven történő elsajátítását.”¹

1. Jánosi Istvánné (Vendég Sándor ellenjegyzésével) levele a nemzetiségi iskolák és diákközpontok igazgatóinak és a nemzetiségi szövetségeknek. Budapest, 1960. február 12. MOL XIX-1-4-g, 4. d. 3. t. 44040. Idézi Szesztay 2003, 251–252.

1960. február 13.

Az Újvidéki Járási Népbizottság és az Újvidéki Rádió képviselőinek együttes ülésén szakbizottságot hoztak létre a szerbhorvát nyelvű járási rádióműsor bevezetésének előkészítésére.¹ >

1960. április 1.

1. Popović, Đordije: *Radio u Vojvodini*. Novi Sad, 1985, Zajednica radio-difuznih organizacija SAP Vojvodine, 53.

1960. február 14.

Práth Károly belgrádi magyar nagykövet jelentette, hogy értesülése szerint Bogdánfi Sándor azt javasolta Titónak, a nemzeti kisebbség elnevezést váltsa föl az alkotmányban a „magyarul, románul stb. beszélő jugoszláv állampolgárok megfogalmazás”, Tito azonban Bogdánfit nem bízta, de le sem beszélte arról, hogy propagálja ötletét.¹

1. Práth Károly nagykövet: *Nemzeti kisebbségek kérdése*. Belgrád, 1960. február 14. 127/sz. t./1960 MOL XIX-J-1-j, Jugoszláv TÜK 25. d. 16/b 002431/1962. Idézi Szesztay 2003, 241.

1960. február 20.

A szabadkai Népszínház bemutatta Raul Praxy *A milliárdos* című bohózatát Pataki László rendezésében. Díszlettervező: Petrik Pál. Fellépett: Czehe Gusztáv (Crochard), Kunyi Mihály (Bodier), Szabó János (Grandois), Szabó István

(Benin), Szilágyi László (Vendom), Romhányi Ibi (Odette), Juhász Anna (Marie). A 80 előadásnak összesen 27 433 nézője volt.¹

1. Lévy Andre: A milliárdos. *7 Nap*, 1960. február 28. 7.; Gerold, Pastyik 1970.

1960. február 23.

Tóth Elek, a Külügyminisztérium I. sz. Politikai Osztálya jugoszláv referatúrájának III. o. titkára Puja Frigyes miniszterhelyettesnek „a belgrádi nagykövetség ellenőrzése” tárgyában küldött feljegyzéséből: „A nagykövetség személyi összetétele jelenleg jónak mondható. A diplomáciai beosztottak kellő szakmai és nyelvismeretekkel rendelkeznek. Peják, Barity és Maklári elvtársak már több éve dolgoznak jugoszláv vonalon, s tapasztalatukat munkájukban jól tudják hasznosítani. Az újonnan kihelyezett Csákány és Kovács Zoltán elvtársak jelenleg ismerkednek munkájukkal, s meg van a remény arra, hogy rövidesen teljes erővel tudnak bekapcsolódni a nagykövetség munkájába. Egyed Andor elvtárs, a konzuli ügyek intézője, munkáját hozzáértéssel látja el [...] Idáig igen kevés volt a két ország viszonyát értékelő és azok vitelére javaslatot tevő jelentések száma. Márpedig a jelenlegi időszakban, amikor jugoszláv részről közeledést tapasztalunk, a két ország viszonyának alakulása sokkal bonyolultabbá válik, mint eddig volt [...] A nagykövetség bizonyos fejlődés ellenére még mindig eléggé el van szigetelve. Ezért értesüléseink nagy része a baráti nagykövetségektől származik. A baráti diplomatákkal fennálló jó kapcsolat pozitív tény. Emellett azonban elvtársaink igen kevés értesüléshez jutnak saját tevékenységük alapján. Ennek példája, hogy december 25-én Zágrábban lezajlott tüntetésről a nagykövetség csak majdnem egy hónap elmúltával küldött másutas jelentést. Feltételezzük, hogy az események híre is csak akkor jutott tudomására [...] A konzuli osztály lehetőségeinek kihasználása nem történik meg annak ellenére, hogy ezt a kérdést szintén igen nagy súllyal vetettük fel mintegy

félévvel ezelőtt. Erre pedig igen nagy szükség lenne: a múlt év belpolitikai eseményei arra hívják fel a figyelmet, hogy Jugoszláviában igen erős belpolitikai ellenzék van kialakulóban (lezajlott több rendszerellenes tüntetés, több politikai per) elsősorban jobboldali befolyás alatt. Ezen eseményről híreket a sajtóban természetesen csak akkor jelentetnek meg, ha már elkerülhetetlen. Ilymódon a konzuli osztály félfogalmát céljainkra megfelelően föl lehetne használni.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-1a-002057-1960.

1960. február 24.

A JKSZ KB VB Kisebbségügyi Bizottsága a nemzeti kisebbségek művelődési kérdéseiről tárgyalt. Megállapították, hogy a JKSZ KB VB ülése óta e téren előrehaladás tapasztalható.¹

1. HRP3, 182.

1960. február 26.

A Híd-díj bírálóbizottsága – Sinkó Ervin elnök, Bori Imre, Juhász Géza, Ivan Ivanji és Vukovics Géza – „méltányolva Major Nándor művészetének újszerűségét, modern hangolását prózájának szembetűnő jegyeit, valóságérzékét, témagazdagságát, korszerű alkotó módszerét” – egyöntetű döntéssel az 1959. évi első Híd-díjat Major Nándornak ítélte oda *Vereség* című elbeszéléskötetért.¹

1. *Hid*, 1960. 3. 179.

1960. február 27.

Cséby Lajos belgrádi magyar nagykövet tájékoztatta a központot, hogy annak utasítására február 24-én „Peják elvtárs felkereste Sztankovot [Ljubiša Stankov-Zemba], a JKSZ Történeti Levéltárának igazgatóját, s átadta Sztankovnak Kálmán Endre elvtárs, az MSZMP Párttörténeti Intézete igazgatójának levelét. A látogatás folyamán Sztankov örömet és hálóját fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy Kálmán elvtárs 1957–58 folyamán lehetőséget nyújtott két jugoszláv történésznek a nálunk meglévő 1941–45 közötti

partizánmozgalommal és más, a jugoszláv munkásmozgalommal kapcsolatos levéltári anyagok felkutatásában és tanulmányozásában [...] Aláhúzta, hogy Jugoszlávia egyes területeinek munkásmozgalmát évtizedeken át Magyarországról irányították és a jugoszláv munkásmozgalom a magyar munkásmozgalomból táplálkozott [...] Szóba került Cséby elvtárs vajdasági tevékenysége, s kijelentette, hogy kevés olyan ember van ma itt életben Jugoszláviában, akik úgy ismernék a 20-as évek vajdasági munkásmozgalmát, mint ahogy Cséby elvtárs ismeri. Közölte, szándékukban van Cséby elvtársat megkérni, vegyen részt a vajdasági munkásmozgalom történetének megírásában. Peják elvtárs ezzel kapcsolatban közölte, hogy Cséby elvtársat erre már felkérték, azonban érthető okoknál fogva (ideológiai ellentétek, nagyköveti minősége, stb.) Cséby elvtárs nem folyhat bele a jugoszláv munkásmozgalom története egy időszakának megírásába. Sztankov érdeklődésére, hogy ki kérte meg Cséby elvtársat a fentiekre, Peják elvtárs közölte, hogy Bogdanov [Vasa Bogdanov] történész. Sztankov erősen felindulva kijelentette, nem tudja kinek a megbízása alapján tett Bogdanov ilyen ajánlatot Cséby elvtársnak, de azt nem kell komolyan venni, mert Bogdanov nem illetékes ebben a kérdésben, s egyébként is egy komolytalan alak, aki nem ismeri a munkásmozgalom történetét, csak az 1848-as évek ismerője, stb. [...] Sztankov fejtegetései után Peják elvtárs kijelentette, hogy szavait annál is inkább érdekesnek tartja, mert a legfelsőbb jugoszláv vezetők közül egyeseknek Cséby elvtárs itteni tevékenységéről más a véleménye, s emlékeztette Sztankovot Pucárnak [Pucar, Đuro] 1959 májusában a *Mladost* című ifjúsági lapban megjelent nyilatkozatára [...] Ezek után Peják elvtárs búcsúzkodni akart, Sztankov azonban arra való hivatkozással, hogy még két kérdést kíván megemlíteni marasztalta és a következőket vetette fel: 1./ Kálmán elvtárs a közelmúltban két előadást tartott, melyekben mindkét alkalommal támadást intézett Jugoszlávia ellen. Nem tudja,

hogy ezt Kálmán elvtárs miért tartotta szükségesnek, ő ezt rosszállással vette tudomásul. Felveti a kérdést, hogy vajon Kálmán elvtárs mostani levele az előadás folyamán Jugoszláviával szemben kifejtettek visszavonását jelenti-e?; 2./ Rosszállással vette tudomásul azt, hogy mi lehetőséget biztosítunk Magyarországon élő jugoszláv politikai emigránsoknak jugoszlávellenes cikkek írására, s megemlítette, hogy néhány héttel ezelőtt egy folyóiratban olvasta Kővágó [László] Vajdaságból származó jugoszláv politikai emigráns jugoszlávellenes cikkét, melyben nevezett kiforgatja és támadja Veljko Vlahović egyik beszédét. Kijelentette, meg van győződve, hogy részükről ezt nem hagyják szó nélkül, s a cikkekre válaszolni fognak [...] Ami Kálmán elvtárs levelét illeti, Peják elvtárs kijelentette – bár nem beszélhet Kálmán elvtárs nevében – de meggyőződése, hogy Kálmán elvtárs a levéllel nem cáfolja az előadásokban kifejtetteket, ezért a leghelyesebbnek tartja a levelet visszavenni. Erre Sztankov sűrű elnézés-kéréssel javasolta Peják elvtársnak, tekintse az elhangzottakat semmisnek, s a levelet magához véve kérte, hagyja ott, majd ő esetleg személyesen meg fogja írni észrevételeit Kálmán elvtársnak [...] Kővágó cikkével kapcsolatban Peják elvtárs kijelentette, furcsának tartaná, ha Sztankov tagadná egy magyar állampolgár arra vonatkozó jogát, hogy véleményt nyilvánítson egy elhangzott beszéddel, nyilatkozattal vagy kijelentéssel kapcsolatban még akkor is, ha ez a beszéd jugoszláv részről hangzott el. Ezek után felállt és elbúcsúzott. Sztankov zavartan, kellemetlen helyzetbe kerülve a liftig kísérté Peják elvtársat, s közben a két intézet közötti kapcsolatok elmélyítésének szükségességéről és a saját ezzel kapcsolatos készségéről beszélt. Véleményünk szerint megfontolandó az, hogy helyes-e a két pártintézet közötti kapcsolatok jelenlegi fenntartása akkor, amikor a pártok között semmilyen kapcsolat nincsen [...] Véleményünk szerint nem volna helyes és nem is kívánatos a Nagykövetséget levéltovábbítással, vagy hasonló

a JKSZ intézetével közvetlen kapcsolattartást igénylő feladattal megbízni [...] A Nagykövetség beosztottainak a JKSZ Központi Bizottsága épületébe való bejárása, a jelenlegi körülmények között, több oknál fogva kellemetlen és nem kívánatos.”¹

A szabadkai Népszínház bemutatta Vujkovné Lippay Etelka *Boldogság részletre* című vígjátékát (ősbemutató). Rendezte, a díszletet és a jelmezeket tervezte Garay Béla. Fellépett: Nagygellért János (Horváth László), Huszka Ica (Irén, a felesége), R. Fazekas Piri (Fülöpné, Irén anyja), Kiss Júlia (Vilma, a rokonuk), Kollár Péter (Bokor Károly) és M. Süveges Eta (Lenke, a felesége). A 100 előadásnak összesen 29 084 nézője volt.²

1. MOL XIX-J-1-j-27b-002261-1-1960. – 2. -: Ősbemutató a suboticiai Népszínházban. MSz, 1960. február 10. 12.; -gba-: A *Boldogság részletre* bemutatója. Rövid beszélgetés a szerzővel. MSz, 1960. február 24. 12.; Dévavári Zoltán: Ősbemutató Suboticán. *Dolgozók*, 1960. március 4. 9.; Németh P. István: Boldogság részletre. MSz, 1960. március 6. 9.; Urbán János: Önmagunkon is tudunk nevetni. Vujkovné Lippay Etelka *Boldogság részletre* című vígjátékának ötvenedik előadása a Népszínházban. MSz, 1961. január 24. 6.; Gerold, Pastyik 1970.

1960. február 28.

Farkas Nándor, a Forum igazgatója átadta a Híd-díjat Major Nándornak. A zsűri döntését Sinkó Ervin közölte.¹

A zentai kiállítási teremben megnyílt a szabadkai Városi Múzeum régi (XIX. század és a XX. század kezdete) képanyagát bemutató kiállítás. Március 11-ig 5060 látogatója volt.²

1. *Híd*, 1960. 3. 180. – 2. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum; Zentai művésztelep, 68.

1960. február

A *Híd* 2. számának tartalma: *Ács Károly versei*; Sinkó Ervin: *Honoré de Balzac el nem kezdett élete*; Gál László: *Vers a műanyagról*; Deák Ferenc: *Kirándulás*; *Zákány Antal versei*; Janko

Kos: *Költői téma*; *Dane Zajc versei*; *Ciril Zlobec versei*; *Veno Taufer versei*; Todor Manojlović: *Emlékezések Ady Endrere és a Holnap Váradára*; Báti Zsuzsa: *Családi képtár*; Sulhóf József: *Emlékezés Lányi Ernőre*; Faddy Ferenc: *Egy vári könnycsepp*; Szűcs Imre: *Tegnapok torán*; Schwalb Miklós: *Széntúrók*; Nagy József: *A műkedvelés egyes kérdései*; Juhász Géza: *Költészetünk új hajtásai*; Fehér Ferenc: *Tizenegy fiatal költő első kötete*; Bori Imre: *Modern író tógában*; *Krónika*; *Jegyzetek*. Hangya András és Sáfrány Imre rajzai.

1960. március 1.

Megtört a jég. Aladics János riportja az Újvidéki Rádióban a könyvbusz kishegyesi útjáról: „Nem nagyon bíztam a könyvbusznak, a Novi Sad-i Forum Könyvkiadó Vállalat mozgó könyvkereskedésének sikerében. Főképpen első bevetésének sikerében kételkedtem. Mert ez a kincseket rejtgető szép kocsis a múlt héten Kishegyesnek vette útját, ebben a közép-bácskai magyarlakta községben kötött ki, amely község emberei – a Forum vállalat nyilvántartása szerint – eddig nem sokat költöttek könyvre, olvasnivalóra. Így a könyvbusz első útjára egy kicsit úgy tekintettem, mint a jégtörő feladatára [...] A faluban aránylag jól fogadták a piros betűs, hangszórós könyvbuszt. Körülálltak, és Jurik János, a sofőr alig győzött felelni a sok kíváncsiskodó kérdésre. A tarka kocsis, a hívogató muzsika megtette a magáét. Ez azonban még nem volt elég. Meg kellett szervezni a munkát. Hárman nyitottunk be a Népbizottság elnökéhez Fazekas János, a Forum megbízottja és Sáfrány Imre, a *Magyar Szó* riportérének társaságában. Itt kellett megvívni az első csatát. Fazekas János már tíz percig beszél anélkül, hogy az elnök gondterhes redői egy kicsit is elsimulnának. Előző este egy hosszú és kimerítő költségvetési vitán vett részt [...] Az elnök végre a telefonhoz lép és föltárcsazza az Ady Endre iskola igazgatóját, Molnár Gézát. Most már rohamosan megindul a könyv népszerűsítés [...] Molnár Géza körözvényt írt, és déli tizenkettő előtt már 700 kisdíák

vitte el 700 házba a könyvbusz és könyvek hírét. Délután már százával özönlöttek a könyvtárba: felnöttek és kisdíjak egyaránt. Ott szerelte fel ugyanis a könyvbusz ideiglenes állványát [...] A kishegyesi könyvtár 100 000 dinárért, az iskola könyvtára 20 000 dinárért vásárolt könyvet. Egy könyvrajongó 15 000, a földműves-szövetkezet 7500 dinárért vett könyvet. Ezek voltak az első eredmények [...] Kishegyesen tehát megtört a jég.”

1960. március 3.

Az Újvidéki Rádió bemutatta Bányai János *Álmok szirtjén* című hangjátékát.¹

1. Szövege: *Álmok szirtjén*, 1969.

1960. március 6–16.

Újvidéken a Matica srpska képtárában a vajdasági művésztelek második közös kiállításán 38 művész 56 művét mutatták be.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum.; Zentai művésztelpe, 68.

1960. március 9.

Az újvidéki Ifjúsági Tribün magyar szerkesztőségének műsora: *Hol volt, hol nem volt. Mese a Tribünön*. Közreműködnek: Balázs Pál, Burkus Valéria, Hoffmann Mária, Kovács Sztrikó Zoltán, Majtényi Mihály, Sárosi Károly, Sulhóf József. Szerkesztette Hoffmann Mária.¹

1. Plakát.

1960. március 11.

Fehér Ferenc az Újvidéki Rádióban: „A napokban hagyja el a sajtót vajdasági magyar folyóiratunk legújabb [márciusi] száma. Bevezetőben közli a Híd irodalmi díj bírálóbizottságának ülésén készített jegyzőkönyvet. Mint ismeretes, az 1959-es Híd-díjat Major Nándornak ítélték oda *Veresség* című elbeszéléskötetéért.”

1960. március 15.

Mirko Tepavac új budapesti jugoszláv nagykövet átadta megbízólevelét az Elnöki Tanács elnökének.¹ Ugyanaznap a nagykövetségen Zotović sajtóattasé kóktélt rendezett a sajtó képviselői számára.²

1. MOL XIX-J-1-j-4a-001187-1960. – 2. MOL XIX-J-1-j-4a-004976-1960.

1960. március 18.

Cséby Lajos belgrádi magyar nagykövet felterjesztette a Központnak *A Vajdaság politikai helyzete Jugoszláviában* című, Kovács Zoltán által összeállított jelentést, amely megállapította: „A Vajdaság szerepe az utóbbi 6-8 hónapban jelentősen megnőtt a jugoszláv belpolitikában. Számos vezető politikus, gazdasági szakember tett hosszabb-rövidebb látogatást, körutazást a Vajdaságban. Az utazások okait kutatva a következő következtetéseket lehet levonni: 1./ A Vajdaság Jugoszlávia éléskamrája, mely egyre nagyobb szerepet játszik nemcsak a belpolitikai, élelmezési kérdésekben, hanem külpolitikájukban is. Ismeretes, hogy az elmúlt évben az egész világon hirdették a jugoszláv csodát, a mezőgazdaság terén elért hatalmas sikereiket; 2./ Nagy szerepet szántak a Vajdaságnak a jugoszláv un. nemzetiségi politika területén is, melynek éle elsősorban a környező népi demokráciák felé, főleg Magyarország felé irányul; 3./ Jelentős problémát okoz a jugoszláv politikai vezetésnek az is, hogy a Vajdaság lakossága nincs úgy átitatva a revizionista politikával, mint Jugoszlávia más területe [...] A másik körülmény, aminek tulajdonítható a vezetők látogatása az, hogy a vajdasági területen az utóbbi években magyarországi sikerek láttán egy erős politikai aktivitás is kialakult, melynek éle elsősorban a felszabadulás után különböző vezető pozíciókba beállított telepeselek ellen irányult [...] Jugoszláviában helyi tanácsválasztásokra készülnek. Ez alkalomból felkereste a Vajdaságot március első napjaiban Veljko Vlahović, Krszte Crvenkovszki és a Központi Vezetőség még né-

hány tagja. Információink szerint ilyen magas pártvezetők vajdasági látogatásának a célja az volt, hogy kádereket kutassanak fel elsősorban a magyar nemzetiségi lakosság köréből, akiken keresztül politikájukat és gazdasági problémájukat meg tudják oldani. Az eddig elnyomott magyar nemzeti kisebbségek közül helyi vezetők kiválasztása és szerepeltetése azt a célt szolgálja, hogy elvegyék az élet a nemkívánatos nemzetiségi elégedetlenségnek. 1948-tól ugyanis a helyi vezetésből kiszorították az 1945-ben bekerült magyar nemzetiségű személyeket. Általában a magyar nemzetiségű személyek kiszorítását a helyi államhatalmi szervekből azzal indokolták, hogy a lakosság összetétele 7 : 3 arányú, így nagyobb képviseletet a magyaroknak nem adtak. Ez az arányszám nem felelt meg a valóságnak, mert mindenki tudja, hogy az 1 800 000 főből (ennyi a Vajdaság lélekszáma) magyarság aránya kb. 800 000 [...] Ugyancsak március első napjaiban tett látogatást a Vajdaságban Jovan Veszelinov [Veselinov, Jovan], a Köztársasági Népszkupstina elnöke és Milos Minics [Minić, Miloš] a Szerb Végrehajtó Tanács elnöke [...] A választási előkészületek során napvilágra kerültek a Vajdaság kulturális problémái is [...] Vlahovics-ék olyan irányú ígéretet is tettek, hogy támogatni fogják a magyar színházakat, (tervük, hogy a Vajdaságban magyar operát nyitnak) könyvkiadást, sajtókiadást, továbbá a vajdasági magyar írók műveinek szerb nyelvre való lefordítását. Ezen a területen bizonyos eredmények tapasztalhatók. Vajdasági újságírókkal beszélgetve elmondották, hogy a magyar nyelvű újságok kiadásához korlátlan anyagi támogatást kapnak, ugyanis a példányszámok árai nem fedezik a sajtó előállítás költségeit. Könyvkiadás terén a Forum Könyvkiadó Vállalaton keresztül tették meg az első lépéseket Szimin Magda, valamint Herczeg János munkáinak magyar nyelven történt kiadásával. Iskola-politikájuk megoldására hangsúlyozottan csak terveik és elgondolásaik vannak, ezen a területen nagyon keveset tettek”¹ > **1959. augusztus 2.**

1. MOL XIX-J-1-j-16d-002761-1960.

1960. március 21.

A tartományi pártbizottság szervezési-politikai titkársága, a nemzeti kisebbségek kérdésével foglalkozó titkársága és a szervezőtitkárok együttes ülésén megvitatták a JK SZ KB Végrehajtó Bizottsága nemzeti kisebbségekre vonatkozó határozatainak megvalósításáról szóló elemzést. Első alkalommal mondták ki, hogy a KSZ vezetőségének nemzeti összetétele „szinte teljes mértékben megegyezik a lakosság nemzeti összetételével”¹.

1. Vajdasági Levéltár, 334. fond. Idézi Bjelica 2010, 426.

1960. március 23.

A budapesti jugoszláv nagykövetségen Tepavac nagykövet koktélt rendezett a Jóvátéti Vegyes Bizottság tárgyalására odaérkezett jugoszláv küldöttség tiszteletére.¹

Az újvidéki Ifjúsági Tribünön szavalóversenyt rendeztek. Bírálóbizottság: Bányai János, Burány Nándor, Laták István, Tolnai Ottó, Vukovics Géza.² > **1960. március 25.**

1. MOL XIX-J-1-j-4a-004976-1960. – 2. Plakát.

1960. március 25.

Laták István az Újvidéki Rádióban beszámolt arról, hogy „A Novi Sad-i Ifjúsági Tribün magyar nyelvű osztálya, a Szép Szó évenként szavalóversenyt rendez, hogy a verskedvelő fiatalság előtt megszólaltassa azokat, akik a versmondásban a legbátrabbak, akik az ünnepi, költői szó előadásában művészt tudnak nyújtani. Tegnap este (> **1960. március 23.**) tartották meg a Szép Szó idei szavalóversenyét [...] A verseny legjobbjait az Ifjúsági Tribün, az *Ifjúság* című lap szerkesztősége és a Novi Sad-i Rádió által vásárolt könyvekből három díjjal és három vigaszdíjjal jutalmazták. Az első díjat Hegedűs Györgyi egyetemi hallgató kapta. Az Ifjúsági Tribün helyiségét megtöltő fiatal közönség nem fogadta el mindenben a csonka létszámmal összejejt és hevenyészve

kiegészített bírálóbizottság döntését, általános szavazást rendezett és részben megváltoztatta a jutalmazás sorrendjét. A szépszámú hallgatóság élénk érdeklődése fiataljainknak az irodalom iránti vonzódását bizonyítja.”

1960. március 28.

Szabadkán az *Életjel* irodalmi élőlítség márciusi számának keretében Kosztolányi-estet tartottak a költő születésének 75. évfordulója alkalmából.

> **1960. április 1.**

1960. március

A *Híd* 3. számának tartalma: *Híd irodalmi díj 1959* (Jegyzőkönyv a Híd irodalmi díj bírálóbizottságának 1960. február 26-án megtartott üléséről); *Fehér Ferenc versei*; B. Szabó György: *Napló és feljegyzések*; *Huszár Zoltán versei*; Majtényi Mihály: *Pörkölt sósmandula*; *Gulyás József versei*; Slobodan Marković: *Kicsi; Mihai Avramescu versei*; Laták István: *A magános Szabó János*; E. A. Poe: *A holló*; Kiss István: *Hattyúdal huszonhatodik születésnapomra*; Danilo Kiš: *A perspektíva kérdése*; Bori Imre: *Faluvége és a külváros között*; Tomán László: *A humor és szatíra határán*; *Krónika; Jegyzetek*. B. Szabó György rajzai.

A *Krónika* rovat *Véget ér a kritika uralma az amerikai költészetben?* címmel beszámolt arról, hogy „Marc Shapiro, a Pulitzer-díjas amerikai költő a *New York Times* december 13-i számában támadást intézett a modernista, úgynevezett kritikus amerikai költészet ellen. Kirohanását egy új irodalmi mozgalom előjelének tekinthetjük.” Ismerteti Shapiro nyilatkozatát: „A modernizmus hívei, hogy támogassák ezt a gyengécske költészetet – a kritikában keresnek menedéket. A modern irodalmi bírálat a legveszedelmesebb irodalmi komplexum, ami valaha létezett. S ezeknek a bírálatoknak az írói – furcsa – maguk a költők, a költemények szerzői, vagy azok a költők, akik maguk is aláírták a »klasszikus« iskola kiáltványát [...] Ennek az állapotnak egyetlen

előnye van, és pedíg az, hogy ezer meg ezer előadó jut kenyérhez a college-okban [...] A modern bírálat egy maroknyi, hatalomra vágyó író propagandaeszköze.”

1960. április 1.

Magyarországon az Elnöki Tanács 1960:10. számú törvényerejű rendelete részleges politikai közkegyelmet adott. Háromévi próbaidőre elengedte a 6 évet meg nem haladó büntetések hátralevő részét; az 1952. december 31. előtt háborús vagy népellenes bűncselekményért életfogytiglanra ítélték kegyelmet kaptak, ha 10 évet már letöltöttek; megszüntette a közbiztonsági őrizetet. Egyéni amnesztiában részesült többek közt Déry Tibor (> **1957. december 13.**), Farkas Mihály (> **1956. október 13.**; > **1957. június 15.**), Péter Gábor (> **1954. március 13.**; > **1957. június 15.**).¹

Miután > **1956 novemberében** az Újvidéki Rádióban megszűnt a szerbhorvát nyelvű adás, Újvidék járás Népbizottsága határozatot hozott a szerbhorvát nyelvű helyi rádióműsor megindításáról. Az első műsor > **1960. október 22-én** hangzott el.²

Az Újvidéki Rádió *Panoráma* című művelődési műsorát az > **1960. március 28-i** szabadkai Kosztolányi-est részleteiből állította össze.

1. MTK82. – 2. Popović, Đorđije: *Radio u Vojvodini*. Novi Sad, 1985, Zajednica radio-difuznih organizacija SAP Vojvodine, 45.

1960. április 2.

Az Újvidéki Rádió először adta elő Király Ernő *Diptichon* című zenekari szerzeményét.¹

1. Peričić, Vlastimir: *Muzički stvaraoici u Srbiji*. Beograd, [s. a.], Prosveta, 170.

1960. április 6.

Az újvidéki Ifjúsági Tribünön *Prométheusz a pokolban* címmel Tolnai Ottó beszélt Albert Camus-ról.¹

1. Plakát.

1960. április 7.

Az Újvidéki Rádióban Argyelán István, a *Gyermekrádió* szerkesztője elmondta, hogy a végéhez közelednek az előkészületek a jugoszláv rádió-állomások gyermekhangjátékainak versenyére, amelyet minden év májusában szerveztek meg Szkopjében: „Még valamikor a tél végén szerkesztőségünk hat hangjátékot jelölt ki, amelyek közül hármat kellett kiválasztania a művészeti tanácsnak és a hallgatók bírálóbizottságainak. Az utóbbi a Novi Sad-i elemi iskola tanulóinak képviselőiből állt. A hat hangjáték közül különösen *A bögre*, a *Katasztrófa Pali esete* és *A felhőbe nyúló torony* tetszett a pártásoknak, és ezeket a hangjátékokat ajánlották a szkopjei versenyre. Szerkesztőségünk némi módosítással elfogadta ezt a javaslatot, és a Novi Sad-i Rádió ezen a versenyen a *Katasztrófa Pali esete*, *A bögre* és *A csavargó harmonika* című hangjátékokkal vesz részt.

1960. április 9.

Az újvidéki Szerb Nemzeti Színház Zentán vendégszerepelt. Pero Budak *Klupko* című háromfelvonásos komédiáját adták elő.¹ > **1960. február 7.;** > **1961. május 6.**

Az Újvidéki Rádió *Fényszóró* című ifjúsági műsorában Faragó Árpád bejelentette: „Sok-sok szubotcai fiatal vágyát teljesítette a Népkör, amikor megnyitotta a magyar nyelvű Ifjúsági Tribünt.” Ebből az alkalmából Budai Jánossal, az egyik szervezővel készített interjút a tribün terveiről. A műsor hallgatói azt is megtudhatták, hogy „Néhány nap múlva három új ifjúsági regénnyel lepi meg az olvasóközönséget a Forum Könyvkiadó. Berislav Kosier *Jó szelet*, *Kék Madár*, Mato

Lovrak *Hőfűvészen* és Tone Seliškar *Kék Sirály* című regénye bátran sorolható a jugoszláv ifjúsági és gyermekirodalom legjobb alkotásai közé”.

1. Dotlić, Luka: *Spomenica 1861–1961*. Novi Sad, 1961, Srpsko narodno pozorište, 537., 558.

1960. április 11.

Újvidéken megkezdődött a IV. jugoszláv hangjátékfesztivál. Az Újvidéki Rádió Friedrich Dürrenmatt *Különös baleset*, Ivan Ivanji *Az ítélet: feledés* és Major Nándor *Hosszú úton kicsi állomások* című művével vett részt. A zsűriben az Újvidéki Rádiót Gellér Tibor képviselte. Gyapjas János színész dicséretben részesült. A gyermekhangjátékok kategóriájában az Újvidéki Rádió Friedrich Feld *A csavargó harmonika*, Milivoj Matošec *Katasztrófa Peti esete* és Sárosi Károly *A bögre* című művét mutatta be.¹

Cséby Lajos belgrádi magyar nagykövet a Külügyminisztérium Politikai Osztályának küldött jelentésében Maklári Györgynek és Zsigmund titkárnak az április 4-i nagykövetségi fogadáson folytatott beszélgetéséről küldött jelentésében megjegyezte: „A beszélgetés során szó esett a magyar–jugoszláv kulturális munkatervről. Zsigmund bizonygatta, hogy a munkaterv létrejötté a magyar fél álláspontja miatt húzódtott el. Maklári elvtárs kijelentette, tudomása szerint a tárgyalások fő problémája az volt, hogy a jugoszláv fél nem vette figyelembe az előző évben lebonyolított kulturális cserét, amelyből kötelezettségei származtak. Zsigmund kérdésére példaként megemlítette Petrov és Palavicsini budapesti kiállítását. Zsigmund azzal védekezett, hogy az a kiállítás nem a hivatalos jugoszláv szervek közvetítésével került Pestre. Lehet – jegyezte meg –, hogy a hivatalos szervek más festők műveit küldték volna Magyarországra. Hosszasan magyarázta, hogy nem kifogásolják, ha mi közvetlen kapcsolatban vagyunk jugoszláv magánszemélyekkel, de a nekik nyújtott lehetőségekért a hivatalos szervek nem adhatnak ellenszolgáltatást. Zsigmund

hangjából érezhető volt, hogy állítása ellenére nem jó szemmel néznek a magánszemélyekkel fenntartott kapcsolatainkra.”²

1. *25 godina festivala jugoslovenske radio-drame 1957–1981*. Beograd, 1984, Jugoslovenska radio televizija. – 2. MOL XIX-J-1-j-4a-002262-1960.

1960. április 12.

Az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében* Sulhóf József így számolt be a Vajdasági Hivatásos Színházak Találkozójának előkészületeiről: „Öt színháza van már csak Vajdaságnak. Közülük a suboticainak két társulata van, a szerbhorvát és a magyar. A Novi Sad-ihoz tartozik az Operaház is. Így aztán mégis hét előadásból áll a találkozó műsora, amelyet az idén Suboticán bonyolítanak le. A megnyitó előadáson a Novi Sad-i operaegyüttes a *Carment* adja elő. Másnap a zrenjaniniak a *Carmagnole* című francia színművet mutatják be. Hétfőn is lesz előadás, a subotikai magyar együttes Kosier *Tarantellájával* szerepel. Kedden a Novi Sad-i drámai társulat Sterija *Felfuvalkodottjának* külföldön is sikert aratott modern megvalósítását viszi a subotikai közönség elé, szerdán Zombor lép fel Anouilh *Eurüdikéjével*. Csütörtök Versécé, Lessing *Emilia Galottija* kerül színre. Pénteken a subotikai szerbhorvát színjátszók Williams *Vágyak villamosa* [A vágy villamosa] című drámájával zárják a sorozatot. Helyesebben a záró előadást tulajdonképpen a subotikai filharmonikusok [Szabadkai Filharmonia] rendezik következő szombaton. Gazdag és változatos program. Bírálbizottságnak, színházi embereknek, közönségnek egyaránt nyolc eseményekkel telített nap [...] Az a benyomásunk, nincsenek tisztában a művészi belső érlelés, belső leszűrés bonyolult, lassú folyamatával azok, akik a műsrot ennyire túlszűfolták. Egy kicsit hivatalnok, ügybuzgó tisztviselő színezete van a nyolc nap műsorának.”

Ugyanő a Sterija Játékok előkészületeivel kapcsolatban megjegyezte: „Megint akadémikus szinten áll a Sterija Játékok játékrendje. Mint-

hogy Laza Kostić emlékezetének szentelik az idei játékokat, két drámája szerepel a műsoron, ezenkívül néhány súlyos dráma. A vígjáték és minden egyéb könnyebb műfaj teljesen kimaradt [...] Ideje lenne pedig egyszer már tisztázni, hogy miért ez a sötétben látás, miért nem juthat nálunk a derű, a humor irodalmi elismeréshez és miért nem kapja meg az ország nagy közönsége a Sterija Játékoktól azt a szórakozást, amit dolgozóink fárasztó munkájuk után igazán megérdemelnének.” > 1960. május 14–28.

A műkedvelő színházak találkozójával kapcsolatban pedig Stevan Jaticót, az Amatőr Színházak Tartományi Szövetségének titkárát, a szerzőbizottság elnökét szólaltatta meg: „A jövőben, párhuzamosan a hivatásos színházakkal, minden évben megrendezzük a műkedvelő színjátszók találkozóját. Talán Kikindán, talán Zentán, talán Apatinban. A helyet még nem jelöltük ki véglegesen. Amellett nem is a járási műkedvelő szemlék eredményeitől tesszük függővé, hogy kik vesznek részt a találkozón. Szabadon jelentkezhetnek azok is, akik úgy érzik, hogy a járási szemlén nem kellett volna mellőzni őket. Bírálbizottság utazik el, hogy megnézze előadásukat, és a bizottság ajánlja majd a szervezőknek, hogy mely előadások együtteseit hívják meg a találkozóra. Sem járási képviselőt, sem nemzetiségi arányszám nem számít. Az egyedüli szempont a műsor összeállításában az, hogy valóban Vajdaság legértékesebb műkedvelő színielőadásai vonuljanak fel a találkozón.”

A műsor arról is beszámolt, hogy „Különös pályázatot ír ki a Kultúrközösségek Országos Tanácsa. Városoknak, járási központoknak kell pályázniuk, hogy egy minta kultúrpropagandaközpontot állítsanak fel. Arra a kommunára bízzák, amelynek legmegfelelőbbek a körülményei. A hangversenyirodából, különféle osztályokból álló mintaközpontot úgy akarják kifejleszteni, hogy ötletei és gyakorlati tapasztalatai például szolgáljanak az ország valamennyi központjának. Alapvető feladata, hogy megszervezze a kultú-

reletet, a közművelődést, a tanügyi munkát, és mindebben megtalálja a legmegfelelőbb módszereket. A központ közvetlenül a Kultúrközösségek Országos Tanácsának, a Szakszervezeti Központi Tanácsnak és a Szövetségi Iskolafejlesztő Intézetnek a felügyelete alatt áll [...] A legelső feladata mindenesetre az lesz, hogy közvéleménykutatást végezzen, pontosan megismerje terepe kultúrigényeit és igénytelenségét is, és a tényleges helyzetből kiindulva dolgozza ki programját. Érdekes kísérlet lesz, amelyre az egész ország várakozással tekint.”

Újvidéken a Forum klubjában megnyílt a zentai művészetkedvelők tulajdonában lévő képeket bemutató kiállítás. Ács József nyitotta meg, a gyűjteményekről Tripolsky Géza beszélt. Innen a képek Szabadkára kerültek, s a Népszínház előcsarnokában mutatták be őket.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum; Zentai művésztelep, 68.

1960. április 13.

Az újvidéki Ifjúsági Tribün magyar szerkesztőségének műsora: *Fel torreador. Híres operakórusok*. Beszél Sulhóf József. Részletek a *Nabucco*, *Rigoletto*, *A trubadúr*, *Carmen*, *Faust*, *Tannhäuser*, *Boris Godunov*, *Pillangó kisasszony* stb. operából.¹

1. Plakát.

1960. április 14.

A budapesti jugoszláv nagykövetségen Mirko Tepavac nagykövet koktélestet rendezett Budapesten tartózkodó belgrádi polgármester tiszteletére.¹

1. MOL XIX-J-1-j-4a-004976-1960.

1960. április 16.

Szabadkán megkezdődött a Vajdasági Hivatásos Színházak X. Találkozója, amelyen az újvidéki, a nagybecskereki, a szabadkai, a zombori és a verseci színház vett részt. A szabadkai Népszínház

magyar társulata Berislav Kosier *Tarantella* című drámáját (> 1959. március 28.) adta elő, Szabó István színészként, Szilágyi László beszédmondásért kapott díjat. A rendezvény keretében közönségtalálkozót szerveztek a magyar színpadi szerzőkkel.¹

1. 20 susreta pozorišta Vojvodine. Novi Sad, 1970, Zaednica profesionalnih pozorišta Vojvodine, 61.

1960. április 18.

Belgrádban megkezdődött Jugoszlávia Dolgozó Népe Szocialista Szövetségének (JDNSZSZ) V. kongresszusa, amely ötnapos munkája végén megválasztotta 175 tagú Szövetségi Bizottságát és 19 tagú Felügyelő Bizottságát. A Szövetségi Bizottság Végrehajtó Bizottsága többek között külön Kisebbségügyi Bizottságot is alakított.¹ A kongresszus Tito beszámolója² nyomán a határozatok egész sorával támogatta „a munka szerinti javadalmazás elvének alkalmazását” olyan módon, amely tükrözi „a munka valódi eredményeit”.³

1. HRP3, 183–184. – 2. Tito 14, 156. – 3. Tonković, Stipe: *Sindikati u socijalističkoj Jugoslaviji*. Zagreb, 1984, Vijeće Saveza sindikata Hrvatske, 114.

1960. április 20.

A Külügyminisztérium Kollégiuma a Jelentés a belgrádi nagykövetség általános, helyszíni ellenőrzéséről tárgyú előterjesztéssel kapcsolatos 13/1960. számú határozatában leszögezte: „Bővíteni kell a nagykövetség személyes kapcsolatait. Nem kell félni a személyes kapcsolatoktól, törekedni kell új és új kapcsolatok szerzésére. Cséby elvtárs törekedjen megfelelő kapcsolatok szerzésére a külügyminisztériumi és más apparátusbeli vezetők között [...] A kulturális munka terén biztosítani kell a jugoszláv–magyar kulturális munkaterv zökkenő nélküli végrehajtását. Ezen túlmenően minél több magyar kulturális fellépést kell biztosítani Jugoszláviában [...] A nagykövetség diplomatáinak beosztását az alábbiak szerint kell megváltoztatni: Peják elvtárs első beosztott-

hoz tartozzék a külpolitika, a jugoszláv–magyar államközi kapcsolatok kérdései és segít bizonyos munkákban (például a sajtó munkában). Barity elvtárs a kultúrpolitikai munkát, Kovács elvtárs a belpolitikát, Csákány elvtárs pedig a sajtó- és sportmunkát végezze. A konzulátust Egyed elvtárs vegye át. A biztonsági helyzet megvizsgálására bizottságot kell kiküldeni, amely tegye meg a szükséges intézkedéseket. Ha szükségesnek mutatkozik, javasoljuk külön rejtjelező kiküldését, aki egyben biztonsági felelős lenne [...] Cséby elvtársnak magyar szakácsnőt kell kiküldeni és a jelenlegit el kell bocsátani.”¹

Az Ifjúsági Tribün műsora: *Divat és ízlés. A korszerű öltözködés, hajviselet és lakás*. Beszél: Dani Gáspár, a Sloga szabásza; Mészáros Rozália és Nikolić Katica, a Május 1. szabószövetkezet varrónői; Tessényi Ede lakberendező; Tobolka Etelka textiltervező; Pankov Mica fodrász.²

1. MOL XIX-J-1-j-1a-003497-1960. – 2. Plakát.

1960. április 24.

A zentai Községi Kultúrtaács Thurzó Lajos halálának 10. évfordulója alkalmából határozatot hozott a Thurzó-díj megalapításáról, amellyel magyar nyelvű irodalmi diákmunkákat és Thurzó Lajos verseinek szerb fordításait díjazták.¹

1. *Híd*, 1960. 11. 924.

1960. április 27.

Az újvidéki Ifjúsági Tribün Szép Szó szerkesztősége *Álompartok* címmel irodalmi estet rendezett, amelyen felléptek: Gulyás László, Maurits Ferenc, Molnár Cs. Attila, Tóth Ferenc, Szentgyörgyi Ferenc.¹

Szabadkán a Népkörben megtartották a szavalóverseny döntőjét, amelyen részt vettek az újvidéki Ifjúsági Tribün Szép Szó szerkesztősége, illetve a szabadkai Népkör Ifjúsági Tribünje által szervezett szavalóversenyek győztesei.²

1. Plakát. – 2. Plakát.

1960. április 28.

Sinkó Ervin *Értelmiség és közösség* címmel előadást tartott az Újvidéki Bölcsészkar kommunis-táinak első nyilvános értekezletén.¹

1. Az előadás szövegét lásd *Híd*, 1960. 9. 655–667.

1960. április 30.

Az Újvidéki Rádió *Fényszóró* című ifjúsági műsorában Gion Nándor arról tudósított, hogy „Thurzó Lajos halálának tizedik évfordulója alkalmából Zenta község Kultúrtaácsa Thurzó-díjat alapított. A szabályzat szerint a Kultúrtaács időnként pályázatot hirdet magyar nyelvű irodalmi jellegű diákmunkákra és Thurzó-versek vagy versrészletek szerb nyelvű műfordítására. Ezzel emléket kívánnak állítani a költőnek, aki a haladó vajdasági irodalom úttörője volt és előharcosa a község munkásmozgalmának”. >

1960. április 24.

1960. április

Megérkezett a Vajdaságba Lőrincze Lajos és Benkő Loránd, hogy a magyar nyelvjárásokat kutassák.¹

1. Cséby Lajos nagykövet: *Magyar–jugoszláv kulturális munkaterv végrehajtása*. Belgrád, 1960. április 19. MOL XIX-J-4-a, Belgrádi Nagykövetség iratai 29. d. 812–813. Idézi *Szesztay* 2003, 277.

1960. május 5.

Tóth Elek, a Külügyminisztérium jugoszláv referatúrájának III. o. titkára a jugoszláv diplomatákkal április 29-én és 30-án folytatott beszélgetéseiről szóló feljegyzésében arra is kitért, hogy „Zotović I. titkár panaszképpen elmondotta, kérte Vendég elvtársat a Művelődési Minisztérium Nemzetiségi Osztályának vezetőjét, fogadja őt. Vendég titkárnoje azt válaszolta, szívesen áll rendelkezésére, azonban a formalitások megkívánják, hogy látogatását a Külügyminisztérium Protokoll Osztályán keresztül jelentse be. Miután ezt megtette a külügyi protokoll néhány nap múl-

va azt válaszolta, hogy Vendég elfoglaltsága miatt nem tudja fogadni. Nyilvánvaló – mondotta – hogy megakadályozták abban őt, hogy megfelelő forrásból nyerjen tájékoztatást olyan problémáról, amely őket rendkívül érdekl. Tagadhatatlan, mondotta, hogy országaink között fennáll a »nemzetiségi probléma«, s úgy véli jobb, ha ebben a kérdésben olyan helyen tájékozódjanak, amely a legilletékesebb. Zotović mindezt szenvedélyes hangon idegesen adta elő. A felvetettekre azt válaszoltam, az ügyet nem ismerem. Vendég minden bizonnyal azért nem fogadta, mert valóban el volt foglalva. Az ügy érdemi részét illetően azt mondtam tudomásom szerint a két ország között semmiféle nemzetiségi probléma nem áll fenn. A MNK igen következetes politikát folytat a szomszédos országok magyar nemzetiségével kapcsolatban. A szomszédos országok magyar nemzetiségű állampolgárait ugyanúgy tekinti, mint azon államok többi állampolgárait. Ezen politikánk a szomszédos országokkal való barátság és a szocializmus ügyét segíti elő. Ismerje el, mondtam Zotovićnak, ha nem folytatnánk ilyen következetes politikát, nekik sokkal több problémájuk volna nemzetiségi vonalon. Ugyanakkor elvárjuk, hogy ők hasonló magatartást tanúsítsanak a magyarországi délszláv kisebbség kérdésében is.¹

1. MOL XIX-J-1-j-4a-003806-1960.

1960. május 6.

A régi és a mai Vajdaság. Herceg János írta az Újvidéki Rádió *Együtt* című irodalmi folyóiratában: „Hol volt már a régi harci hév, amikor a Bach-korszak után, száz évvel ezelőtt, a liberalizmus másodvirágzása kezdődött! [...] A Szerb Vajdaság megszűnt közigazgatási egység lenni, elvesztette azt a politikai funkcióját, mellyel több mint tizenegy évi fennállása alatt ténylegesen sohasem rendelkezett. Mert az abszolutizmus soha egy pillanatig sem hagyott kétséget afelől, hogy Bécs egyforma elnyomás alatt tartja a Monarchia népeit tekintet nélkül arra, hogy külön királyság-

ban vagy autonóm közigazgatási egységekben élnek-e. A magyarországi szerbek el sem felejtették még Kossuthnak a szerbek önrendelkezési jogot kérő küldöttségéhez intézett szavait: »Döntsön a kard közöttünk!«, de a behódolt beamtereken, Bach-huszárokon és a Sterija drámájában megörökített Zsutilovokon kívül senki se tudott örülni annak a Vajdaságnak, amely ugyan külön földrajzi egységként szerepelt a korabeli térképeken, de ugyanakkor a teljes jogfosztottság, s egy meghódított gyarmat vidéke lett. »Essen ki a szeme annak, aki visszasírja a Vajdaságot!« – mondotta később Svetozar Miletić, a szabadelvűség szerb szószólója, s a magyar politikai élet számos jelentős egyénisége – Wesselényitől kezdve Kemény Zsigmondig – egy új korszakot köszöntött az abszolutizmus bukása után bekövetkezett reményteljes időkben, amikor majd a népek békés együttélése is megvalósul. A Vajdaság azonban megalakulása idején jóval kevesebb gondot okozott a hatalom hordozóinak, mint attól a pillanattól kezdve, amikor letörölték a térképről. Mert nem tudták megszüntetni azokat az erőket, amelyek ennek a vidéknek a népeiben egyre határozottabb politikai formát öltöttek. Az öncélú polgári liberalizmus akkor már egy erős és leküzdhetetlen ellenfelet kapott a munkásmozgalomban, a szocializmus eszméinek nem lehetett útját állni az Osztrák–Magyar Monarchia legelmaradottabb vidékein sem, s ha az új eszmék nem tudatos politikai fegyverként kerültek is közhasználatba, ösztönös megmozdulásokban, aratósztrájkokban, helyi lázongásokban nagyon is éreztették hatásukat, számolni kellett velük. Az akkori magyar parlamentarizmus képviselői még egyforma jogokat ígérnek a nemzetiségeknek, a szerbek, románok, németek, a szabadabb légkörben, még hisznek az ígéretekben, Kossuth és Garašanin konföderációs terveitől várják a megújulás korát, s nem veszik észre, hogy a magyar liberalizmusnak ez az újabb változata éppúgy epigonizmust jelent a politikában, mint Petőfi követőinek lantján a költői szó. A vérbe-

fojtott forradalmat a békés meggondolás kora követi az abszolutizmus után, s hét évvel később az a kiegyezés, amely eleve lemondott minden forradalmi harcról, s egyúttal a liberalizmust magát is vakvágányra vezette. Az ember száz év távlatából tűnődve nézi az ellentmondásoknak azt a tüzzét, amelyben a Vajdaság egyszer megszületett s aztán megszűnt, az ember a könyvtárakra menő irodalomra gondol, amelyben száz éven át vitatták ennek a vidéknek helyzetét, az itt élő népek sorsát, hol a sovinizmus mámorában, hol a langyos szabadelvűség álhumanizmusában, s egy pillanatig nem is érti, hogyan lehet, hogy nem találták meg a természetes, egyedül célhoz vezető utat, azt az utat, ahova sok-sok évtized múltán a népi forradalom oly egyszerű és magától érthető módon eljutott az egyenjogúság elvével. Ez a tűnődés, a múltban tallózgatva, mondom, csak egy pillanatig tart, s akkor egyszeribe megérti az ember, ami oly világos, hogy a történelmet nem mindig politikusok és hadvezérek csinálják. Vannak időszakok, amikor a nép maga veszi kezébe sorsának irányítását, s legyőzve az uralkodó politikai irányzatokat, a partikularizmust hirdető szellemi áramlatokat, egészséges emberi ösztönnel, szinte a természet erejével teremt új világot, ahogyan Petőfi látta a nép hatalmát: Habár fölül a gálya / És alul a víznek árja, / Azért a víz az úr... Ami száz esztendővel ezelőtt csak messzi álom volt, az ma már régen valóság, a szabadelvűség politikai társasjátéka helyett a tényleges szabadság teremtette meg a dolgozó népeknek ezt a közös hazáját, amely erős szellemi és gazdasági egységben összeforrvá halad a fejlődés útján.”

1960. május 7.

Belgrádban aláírták a magyar–jugoszláv jogsegélyegyezményt, amelynek kihirdetésére az Elnöki Tanács 1961. évi 4. sz. törvényerejű rendeletével került sor.¹

1. MOL XIX-f-1-f. 155. d.; *Magyar Közlöny*, 1961. január 22.; MJK56-59, 186.; MJK1956, 64., 65.

1960. május 10.

A budapesti jugoszláv nagykövetségen Božo Dimitrijević tanácsos koktélt adott a kulturális javak restitúciója ügyében tárgyaló jugoszláv küldöttségnek.¹

Saffer Pál az Újvidéki Rádióban: „A Tartományi Műemlékvédő Intézet nemrég jelentést terjesztett be tavalyi tevékenységéről a Kultúr tanácsnak. A jelentésből kitűnik, hogy a költségvetési összegek jelentéktelen növekedése mellett az intézet jóval több konzerváló munkát végzett el, mint az előző esztendőekben. Ha egy pillantást vetünk az elvégzett munkák jegyzékére, szembetűnik, hogy az intézet legtöbb figyelmet a képzőművészeti emlékeknek szentel, amelyekből legtöbb van Vajdaságban, és amelyeket leginkább fenyeget a pusztulás veszélye. Itt mindenekelőtt az ikonokra és freskókra gondolunk, amelyeket roskadozó, nyirkos falusi templomok oltárain és falain ment meg az enyészettől a restaurátorok keze, és amelyek mind nagyobb számban kerülnek napfényre. Ezzel párhuzamosan a tartományunkban megkezdett széles körű ásatások is munkát adnak az intézetnek. Különösen az antik Sirmium gazdag lelőhelyein akad munka [...] Csatornákat ástak és konzervátori munkákat végeztek a bácsi várban, az épülő Duna–Tisza–Duna-csatorna is lelőhelyeket tárt fel, dokumentációt készítettek a bođani kolostorról [...] Mindez azonban még nagyon kevés. Erre ékes példa az irattárak sorsa, amelyek a megtett intézkedések ellenére sincsenek mindenütt biztonságban [...] soha azelőtt ilyen méretekben és ilyen komolyan nem foglalkoztak nálunk a műemlékekkel, és mint sok más téren, itt is évtizedek mulasztásait kell pótolni. Az eddigi munka alapján mondhatjuk, ez nagyjából sikerül is.”

1. MOL XIX-J-1-j-4a-004976-1960.

1960. május 14–28.

Újvidéken megtartották az V. Sterija Játékokat. Keretében szervezték meg a IV. jugoszláv hangjátékfesztivált.¹ > **1960. április 11.**

1. *Sterijino pozorje. VII jugoslovenske pozorišne igre.* Novi Sad, 1962. május, 95–106.; *Dvadeset i pet jugoslovenskih pozorišnih igara Sterijinog pozorja.* Novi Sad, 1980.

1960. május 18.

Szabadkán megalakult a Közgazdasági Kar. >

1960. október 24.

A szabadkai Népszínház bemutatta Alexandru Kiritescu *Szarkafészek* [Gaitale, 1923] című vígjátékát. Fordító: Gréda József. Rendező: Virág Mihály. A díszletet és a jelmezeket Petrik Pál tervezte. Fellépett: Heck Paula (Anette Duduleanu), Tóth Éva (Wanda Serafin), Romhányi Ibi (Margareta Aldea), Huszka Ica (Coelette Duduleanu), R. Fazekas Piri (Fraulein), Karna Margit (Lena), Kiss Júlia (Zoja), Juhász Anna (Zanfira), Szilágyi László (Mircia Aldea), Fejes György (Gheorge Duduleanu), Nagygellért János (Janae Duduleanu). A 14 előadásnak összesen 4300 nézője volt.¹

Az újvidéki Ifjúsági Tribünön *Az értelemig és tovább* címmel József Attiláról beszélt Bori Imre egyetemi tanársegéd.²

1. Dér Zoltán [Dévavári Zoltán]: A kapzsiság szatírja. *7 Nap*, 1960. május 29. 9.; Gerold, Pastyik 1970. – 2. Plakát.

1960. május 20.

A budapesti jugoszláv nagykövetségen Željug [Željug, Tomo] konzul vacsorát rendezett a KÜM útlevélosztálya és a társszervek útlevélosztályai vezetőinek.¹

1. MOL XIX-J-1-j-4a-004976-1960.

1960. május 27.

Tito feleségével és Miloš Minić, a Szerb Végrehajtó Tanács elnöke, Dušan Petrović, a Szerb KSZ szervező titkára, Geza Tikvicki, a Vajdasági Végrehajtó Tanács elnöke és más vezető személyiségek kíséretében kétnapos látogatásra Szabadkára érkezett. Megtekintette a városházát, megbeszélést folytatott a Szabadkai járás és kommuna képviselőivel a vidék gazdasági és társadalmi fejlődéséről, látogatást tett a November 29. húsáru- és konzervgyárban, a Sever motorgyárban, a Partizan kerékpárgyárban, a Palics mezőgazdasági birtokon és más intézményekben. Látogatásának második napján Palicson díszebéden vett részt, ahol Kelemen Mátyásnak, a Járási Népbizottság elnökének pohárköszöntőjére válaszolva kijelentette: „Talán nem mindig figyeltünk fel kellő időben az egyes vidékek szükségleteire, és nem találtunk módot arra, hogy arányosan segítsük őket. Ezért jó, hogy eljöttünk ide, s meggyőződhattünk róla, hogy milyen problémák és akadályok tornyosulnak elétek, mi mindent kell még kiküszöbölni, hogy még erőteljesebben haladhassatok előre. Ahol csak jártunk, mindig felmértük az egyes vállalatok, helységek és vidékek égető problémáit, és munkatársaim és jómagam igyekeztünk kijavítani mindazt, ami kijavítható. Itteni látogatásunknak is az a célja, hogy anyagi lehetőségeinkhez mérten benneteket is segítsünk, hogy könnyebben haladhassatok előre.”¹

1. Tito 14, 276–279.

1960. május 29.

A szabadkai Népszínház bemutatta Richard Nash *Az esőcsináló* [The Reinmaker, 1954] című vígjátékát. Fordító: Czimmer József. Rendező: Garay Béla. Díszlet- és jelmeztervező: Mihajlo Dejanović. Fellépett: Szabó István (H. C. Curry), Barácius Zoltán (Tom Curry), Albert János (Jim Curry), Szabó Cseh Mária (Lizzie Curry), Godányi Zoltán (File), Pataki László (Starbuck). A 30 előadásnak összesen 7551 nézője volt.¹

1. Gerold, Pastyik 1970.

1960. május 31.

Szerbia Tanügyi Tanácsa elfogadta a kétszakos (társadalomtudományi-nyelvi és természettudományi-matematikai) gimnáziumok tantervét.¹

1965. június 15.

1. *Novosadska gimnazija 1810–1985. Nastanak i razvoj.* Novi Sad, 1986, 247.

1960. május

A *Híd* 5. számának tartalma: Sinkó Ervin: *A giccs eredete és szerepe*; Gál László: *Riport a plo-
csei kikötőből*; Petar Popović: *Rastko Petrović
költészete*; Rastko Petrović: *Emberök beszélnek*;
Lesznai Anna versei; Kopeczky László: *Megtérés*;
Tomán László: *Ritmus, költészet, költők*; *Báti
Zsuzsa versei*; Majtényi Mihály: *Plútó*; Laták
István: *A vajdasági magyar színjátás nagy
halottja*; *Huszár Zoltán versei*; B. Szabó György:
Napló és feljegyzések II; Zákány Antal: *Az éghez*;
Saffer Pál: *Hold és kémény*; Kalapis Zoltán: *A
fantázia és a valóság találkozása*; Juhász Géza:
Leszámolás egy korszakkal; Fehér Ferenc: *Tarka
Csönd*; *Krónika*; *Jegyzetek*. Ács József és Sáfrány
Imre rajzai.

1960. június 1.

Lévay Endre az Újvidéki Rádióban arról számolt be, hogy a szabadkai Népszínház minden évad befejezése előtt az újvidéki közönségnek is bemutatott néhány színdarabot repertoárjából, és „Az idén június harmadikán és negyedikén vendégszerepel a tartományi fővárosban. Pénteken a Szerb Népszínházban színre hozzák a *Tavaszi keringő* című operettet, ugyancsak pénteken a Telepen Lippay Etelka *Boldogság részletre* című vígjátékát adják elő, szombaton pedig Berislav Kosier *Tarantella* című tragikomédiáját játsszák a Szerb Népszínházban. A suboticaei együttes ezzel a színművel jelentkezett a Sterija Játékokra tavaly és az idén is, s most mint fölújítás – új szerezpztásban kerül a Novi Sad-i közönség elé. A suboticaei Népszínház igazgatóságának az a szándéka, hogy ezzel a három előadással – egy

vígjátékkal, egy tragikomédiával és egy operettel – ízelítőt adjon a közönségnek az együttes évi műsorából”.

Az újvidéki Ifjúsági Tribün Szép Szó szerkesztősége a József Attila Kultúregyesületben *Görbe tükör* címmel rendezett humoros évvárót. Felléptek: Balázs Pál, Bogdánfi Sándor, Kopeczky László, Kvazimodo Braun István, Majtényi Mihály.¹

1. Plakát.

1960. június 2.

A Jugoszláv Képviselőház rezolúciót fogadott el a káderképzésről, valamint módosította az egyetemekről, a Szövetségi Tudományos Alapról és a tudományos intézmények pénzeléséről szóló törvényeket. A karokról és egyetemekről szóló általános törvény¹ többek között a felsőoktatás lépcsőzetes megszervezéséről rendelkezett azzal az indokkal, hogy „a gazdaságnak, a közigazgatásnak és a társadalmi szolgálatoknak új profilú és különböző szakképzettségű szakemberekre van szüksége”². A káderképzésről szóló rezolúció volt az első olyan dokumentum, amely megteremtette annak társadalmi-gazdasági alapjait, hogy a termelővállalatok közvetlen módon befolyásolhassák a szakképzés szervezését és fejlődését. Azt is lehetővé tette, hogy a munkaszervezetek maguk szervezzék meg dolgozóik szakképzését.³

1. Opšti zakon o fakultetima i univerzitetima. SL FNRJ, 1960/29. 621–628. – 2. Jemuović 1963, 61.; Harpan, Michal: *Filozofski fakultet 1954–1984*. Novi Sad, 1984, 12.; Bondžić 2008, 409. – 3. Rezolucija Savezne skupštine o obrazovanju stručnih kadrova. In Beždanov, Stevan: *Udruženi rad i obrazovanje*. Beograd, 1978, Mladost, 57–58.

1960. június 3–11.

Zentán a kiállítási teremben bemutatták a Topolyai Művésztelep résztvevőinek alkotásait. 2905 látogató.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum.

1960. június 5.

A zentai kiállítási teremben megnyílt a kishegyesei Kerámiai Művésztelep kiállítása, amelynek június 20-ig 4573 látogatója volt.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum; Zentai művésztelep, 68.

1960. június 9–10.

Cséby Lajos belgrádi magyar nagykövet Geza Tikvicki, a Vajdasági Végrehajtó Tanács elnökének meghívására kétnapos látogatást tett a Vajdaság több mezőgazdasági birtokán és kutatóintézetében.¹

1. MOL XIX-J-1-j-5f-005157-1960.

1960. június 10.

Lévay Endre az Újvidéki Rádióban bejelentette: „Suboticán ma megnyílik a Topolyai Művésztelep kiállítása [...] A tárlat tíz napig lesz nyitva, azután Zentára viszik, Zentáról pedig a kishegyesei kerámia- és szoborkiállítást hozzák át Suboticára.”

1960. június 16.

Lévay Endre az Újvidéki Rádióban: „Több mint hatszáz muzsikussal vesz részt a palicsi zenei fesztiválon. Az amatőr zenekarok második köztársasági fesztiválján, amit július negyedik és hetedik között tartanak meg Palicson, kétszer annyi résztvevő lesz, mint a két esztendővel ezelőtt megtartott első találkozón [...] közel harminc zenekar lép föl a Szerb Népköztársaság csaknem valamennyi városából. Szimfonikus, filharmónikus, városi, kis kamara-, szórakoztató és népi zenekarok változatos műsora tölti ki a négynapos zenei ünnepeket.”

1960. június 17.

Zágrábban a Szövetségi Kádereképző Központ és a Horvát Népköztársaság Társadalmi Igazgatási Intézete szervezésében tanácskozást szerveztek *A gazdasági egységek mint társadalmi csoportok* címmel. Josip Županov és Ilija Marjanović

vitaindító tanulmányának végén leszögezte: a gazdasági egységek a munkás-önigazgatásnak köszönhetően különleges társadalmi jellemzőkkel rendelkeznek. Az új társadalmi csoportokban ezért „nemcsak egy nagy eszme megvalósulását látjuk, hanem egy új társadalmi szerkezet erejét és életképességét is.”¹

Az Újvidéki Rádióban Lévay Endre arról tudósított, hogy „Egyelőre kevés a jelentkező a subotici Tanítóképzőben. A napokban tartották meg a fölvételi vizsgákat. Túlnyomórészt Vajdaságból és Baranyából jelentkeztek azok a diákok, akik úgy határoztak, hogy tanítói pályára lépnek. Az idén Szlavóniából és a Muravidékről nem jött egy diák sem. Részben ez az oka annak, hogy a jelentkezők száma kisebb, mint amennyi helyet a Járási Közoktatásügyi Tanács döntése alapján a subotici Tanítóképzőben biztosítottak. A Tanítóképző magyar tagozatára hatvankilenc diák, a szerb tagozatra pedig 24 diák öhajtott beiratkozni. A fölvételi vizsgákon a magyar tagozaton ötvenkilencen mentek át [...] A szerb tagozatra jelentkező 24 diák közül pedig nyolcan bizonyultak gyenge felkészültségűeknek ahhoz, hogy a képezde hallgatói legyenek [...] A magyar tagozaton hetven, a szerbhorvát tagozaton pedig harmincöt hely van az idén új elsőévesek számára. Remélhető, hogy az őszi jelentkezés során sikerül ezt a hiányt pótolni.”

1. Josip Županov, Ilija Marjanović: *Ekonomске jedinice kao socijalne grupe*. Zagreb, 1960, Savezni centar za obrazovanje rukovodnih kadrova u privredi, 40.

1960. június 18.

Újvidéken, a Forum klubjában kiállították a zentai művésztelepi csoport – Ács József, Benes József, Branislav Brankov, Petar Mojak – képeit.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum; Zentai művésztelep, 68.

1960. június 21.

Saffer Pál az Újvidéki Rádióban bejelentette: „A beogradi grafikai kollektív kiállítótermében ma este nyílik meg B. Szabó György vajdasági festőművész tárlata. Másodszer szerepel önálló tárlattal a fővárosi közönség előtt. Bemutatkozása annak idején meleg visszhangra talált, és remélhető, hogy a ma megnyíló kiállítás is felkelti a művészetkedvelők figyelmét.”

1960. június 22.

A Külügyminisztérium Protokollosztálya *Tájékoztató feljegyzés a budapesti jugoszláv Nagykövetség tevékenységéről* című dokumentumában megállapította: „A jugoszláv Nagykövetség különösen Tepavac nagykövet megérkezése óta igen élénk tevékenységet fejt ki a követségi rendezvények terén. Míg más külképviseltek átlagosan havi egy vagy még annál is kevesebb rendezvényt tartanak, addig a jugoszláv nagykövetségen a hivatalosan bejelentett rendezvények száma havonta rendszeresen legalább kettő [...] A Protokoll Osztály a lehetőség szerint korlátozza a jugoszláv rendezvényeken való részvételt. Ennek a korlátozó tevékenységnek legfőbb akadályja, hogy az érdekelt magyar szervek a legmagasabb szinten is gyakran nem közlik a Külügyminisztériummal az ilyen meghívásokat, így nem mindig sikerül létrehozni egységes állásfoglalást és előfordul, hogy magasabb színvonalon, vagy nagyobb számban jelennek meg magyar meghívottak olyan rendezvényeken, ahol ez nem indokolt [...] Az utóbbi hetekben a budapesti jugoszláv diplomaták, elsősorban Dimitrijević tanácsos és Zotović I. o. titkár a KÜM munkatársaival hasonló hangnemet kezdenek használni, mint kb. 1 évvel ezelőtti időszakban, melyet azóta nem lehetett tapasztalni. A KÜM beosztottáival folytatott beszélgetéseikben panaszait felnagyítják, provokációs kérdéseket vetnek fel, beszélgetési témájukban keresik a számunkra »kényelmetlen« kérdéseket. Az a benyomásunk, hogy a jugoszláv diplomaták számára érdemnek

számít a viták folytatása és a velünk való szembeállítás hangsúlyozása. Hogy nem véletlen jelenségről van szó, az is mutatja, hogy belgrádi követségünk jelentése szerint a Külügyi Államtitkár magyar ügyekkel foglalkozó beosztottai hasonló módon viselkednek. Vannak jelek arra nézve, hogy a budapesti jugoszláv diplomaták rosszakaratóan, nem a tényleges helyzetnek megfelelően tájékoztatják kormányukat a magyarországi helyzetről. Erre mutat Zsigmondnak a Külügyi Államtitkárság magyar referensének Szatmári Nagy Imre elvtárrsal, a Hazafias Népfront küldöttségének vezetőjével folytatott rosszindulatú beszélgetése. Zsigmond többek között az április 4-i amnesztiával kapcsolatban úgy nyilatkozott, hogy »mégiscsak engedtek a külföldi nyomásnak«. Tapasztalatunk szerint a budapesti jugoszláv diplomaták igen szeretik fejleszteni kapcsolataikat a gyanús, politikailag velünk szembenálló egyénekkal. Ugyanakkorerősen »rászállnak« ajovialis, jóindulatú és gyanútlan emberekre is. Igen szeretnek kapcsolatot fenntartani művészekkel, színészekkel, olyan »nem politikus« elemekkel, akik helyzetüknél fogva bizonyos kérdésekben mégis jól tájékozottak. Ezekkel szemben nagylelkűek, bőkezűek, megjátsszák a jóbarátot. A jelentésben kifejtettekkel kapcsolatban a következőket javasoljuk: 1.) Az I. sz. Politikai Osztály jugoszláv referatúrája tegye gyakoribbá kapcsolatát a jugoszláv ügyekkel foglalkozó szervekkel, különösen a kulturális szervekkel, abból a célból, hogy jobban tájékozva legyen a jugoszlávok tevékenységéről és nagyobb mértékben tudja befolyásolni a társszervek ilyen irányú munkáját; 2.) A Külügyminisztérium munkatársai az eddighez hasonlóan továbbra se kezdeményezzenek vitákat a jugoszláv diplomatákkal. Azonban a jugoszláv diplomatákkal való találkozóira alaposan készüljenek fel, s azok provokatív, nem megfelelő magatartását érveléssel, határozott hangon utasítsák vissza; 3.) A Protokoll Osztály vezetője tartson megbeszélést a társszervek protokoll osztályai vezetőivel a jugoszláv követséggel való

kapcsolattartás kérdéséről és az együttműködés megjavításának megvitatására. Az előkészítésbe az I. sz. Pol. o. folyjon be; 4.) Belgrádi nagykövetségünk sérelmeit vesse fel közvetlenül a Külügyi Államtitkárságon. Kisebb sérelmek esetében nem szükséges a Központtal való egyeztetés. (Pl. a Hazafias Népfront küldöttsége mellé olyan tolmácsot osztottak be, aki amellet, hogy nem tolmácsolt, még provokatív módon is viselkedett. A Nagykövetség elkésve javasolta, hogy a panaszt »vessük fel« a jugoszlávoknak.)¹

1. MOL XIX-J-1-j-4a-004976-1960.

1960. június 23.

Meghalt Ágoston Sándor, a jugoszláviai református egyház első püspöke. A gyülekezetek Csete K. István pacséri lelkipásztort választották helyébe.

1960. június 25.

A szabadkai Népszínház bemutatta Leo Fall *Sztambul rózsája* [Die Rose von Stambul, 1916] című operettjét. Szöveg: Julius Brammer és Alfred Grünwald. Fordította Gábor Andor és Farkas József. Rendező: Garay Béla. Díszlet- és jelmeztervező: Mihajlo Dejanović. Az énekeket V. Dormán Mancsi tanította be. Fellépett: Vujkov Géza (Kemál pasa), Heck Paula (Kondzsa Gül, a leánya), K. Petz Marika (Midili Hanum), Versegi József (Ahmed bej), Kollár Péter (Müller, hamburgi kereskedő), Godányi Zoltán (a fia). A 43 előadásnak összesen 18 324 nézője volt.¹

1. Faragó Árpád: *Sztambul rózsája*, Fall Leo népszerű operettje. Az évad utolsó bemutatója Suboticán. MSz, 1960. június 23. 7.; -ab.: Ma az utolsó bemutató. Fall Leo: *Sztambul rózsája*. Kapuzárás előtt a suboticei Népszínház. MSz, 1960. június 25. 7.; Dévavári Zoltán: Idényszáró közönségsiker. *7 Nap*, 1960. július 3. 8.; Gerold, Pastyik 1970.

1960. június 27.

Az Újvidéki Rádió bejelentette: „Holnap megkezdődik a Szerb Népszkupstina ötödik ülészsaka [...] napirendjén szerepel az a törvényjavaslat is, amely szabályozza, hogyan szervezzék meg a tanítást a nemzeti kisebbségek iskoláiban. A gyakorlatban valójában már bevezették azt, amit ez a törvény előírányoz. Az 1958–59-es tanévben Szerbiában a nemzeti kisebbségeknek körülbelül ezer általános iskolája, tizenhat gimnáziuma és hét tanítóképzője volt.” > 1960. június 28.

1960. június 28.

Szerbia Képviselőháza elfogadta az Újvidéki Egyetem megalapításáról szóló törvényt,¹ valamint a nemzeti kisebbségek nyelvén oktató iskolák megszervezéséről szóló törvényt.² > 1960. június 27.

1. *Novosadski univerzitet 1960–1970*. Novi Sad, 1970; HRP3, 193. – 2. *Zakon o organizaciji škola u kojima se nastava izvodi na jezicima nacionalnih manjina*. SG NRS, 1960/29.; Jemuović 1963, 431–433.

1960. június 30.

Varga Géza az Újvidéki Rádióban arról tájékoztatott, hogy „A Népi Ifjúság tartományi vezetősége tegnap este az ősszel megtartandó Stražilovói Találkozóról tárgyalt. Stražilovo, ez a kedves szerémségi nyaralóhely, melyről oly szépen írt Branko Radičević, az örök fiatalság költője, az idén immár harmadszor lesz a fiatal költők, írók, esszéisták és kritikusok találkozójának színhelye [...] A tegnapi tanácskozáson arról vitakoztak legtöbbit, hogyan lehetne a találkozó jellegét némileg megváltoztatni, hogy ne álljon ismét csak szakvitákból, elvont irodalmi beszélgetésekből. Ezen talán úgy lehetne segíteni, ha nemcsak irodalmárokat, hanem más fiatal művészeket, szociológusokat és egyéb közéleti és kultúrmunkásokat is meghívnának. Erről még nem határoztak véglegesen, de valószínű, hogy így lesz. A találkozó díszvendége ismét Oskar

Davičo lesz, aki tavaly és tavalyelőtt is nagyon szívesen fogadta el ezt a tisztséget, és sokat tett, hogy a találkozó elérje célját”.

Ugyanott Aladics János arról számolt be, hogy „Szerdán este a zagrebi gyorsvonattal a Novi Sad-i balettiskola egy kis csoportja utazott el Ljubljanába, hogy megfigyelőként részt vegyen a jugoszláv balett tíznapos szemléjén. Margita Debeljak balett-tanárnő vezetésével Nada Polak, Olga Lalošević, Jeszenszki Márta, Saška Brankovski és Máriaši Edit ötödéves balettnövendékek utaztak el Ljubljanába”.

1960. június

A *Híd* 6. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Nincs század, amely csak egy század volna; Gál László versei*; Momčilo Milankov: *Piros háztetők*; Herceg János: *Thurzó Lajos; Thurzó Lajos versei*; Deák Ferenc: *Üzlet*; Torok Csaba: *Szitkos monológ egy hallgatag erdőhöz*; Italo Calvino: *Ádám egy délutánja; Stevan Raičković versei*; Dér Zoltán: *Kosztolányi egy ismeretlen önképzőköri bírálata*; Laták István: *Az ember mindig vár*; Saffer Pál: *Alku*; Bori Imre: *Egy gondolkodásforma arcképe*; Juhász Géza: *A publicisztika és szépirodalom határán*; Tomán László: *Regény selyempőben; Krónika; Jegyzetek*. Milan Kerac, Ács József és Dobó Tihamér rajzai.

A *Krónika* rovat ismertette a *Polja* című újvidéki szerb folyóirat 44. számának tartalmát megjegyezve, hogy az „egyre gyakrabban és egyre elszántabban támadja irodalmunk és kultúréletünk elferdüléseit. Talán egyetlen jugoszláv folyóirat sem hat vissza olyan élesen egyes jelenségekre, mint a *Polja* [...] Várható, hogy sokan a jugoszláv »dühöngő ifúság« hangjának kiáltják ki a *Polját*. Valóban azonban egészen másról van szó: véleménykülönbségről, amely mélyen gyökerezik, amelynek egyszer, végre, felszínre kell kerülnie. S valószínű, hogy a dolgokat ebben a helyzetben, ebben a pillanatban teljesen tisztázni kell a haladás, az új győzelmének érdekében.”

Diószegi András írta a „világnézeti elbizonytalanodás” témáját boncolgatva *Fiatal novellistáink útja* címmel a *Kortárs* 6. számában: „A revizionista érvelésnek épp az epikai ábrázolás szempontjából legfontosabb »tétele«, hogy az emberi viszonylatokat a kapitalista társadalom oly végzetesen és tartósan deformálta, hogy ezek a torz viszonyok még a szocializmusban, a mi hétköznapijainkban is uralkodnak. Ennek a felfogásnak esztétikai következménye, hogy még a szocializmusban is, a jelen viszonyok között, az átmeneti időszakban, a kritikai realizmusnak valamilyen adaptált formája az időszerű, s az epikának az a legfontosabb funkciója, hogy a torzulásokat ábrázolja, »tudatosításukkal« járuljon hozzá leküzdésükhöz. Mint a modern, huszadik századi életérzés foglalatát, a kapitalizmusra és a szocializmusra egyként jellemző életjelenséget tárgyalja ez az esztétika az »elidegenülés jelenségét«, amely az embert »absztrakt« lénné degradálja. Újabban a *Híd* című jugoszláviai magyar folyóirat adott pregnáns kifejezést ennek a felfogásnak, arra a következtetésre jutva, hogy ma a szocialista próza legfontosabb törekvése, hogy az »elidegenülés problémáját« ragadja meg írói eszközökkel. »Az absztrakttá vált embert absztrakt eszközökkel, a filozófiával megragadni, ez lett az írók céljává, ez lett módszerré...« E felfogás magyar ekvivalenseiről már képet alkothattunk, »értékeiről« is. Nem véletlen tehát, hogy mi másképp vélekedünk.”

1960. július 3.

A zentai kiállítási teremben megnyílt a Topolyai Művésztelep kiállítása. Július 11-ig 2905 látogatója volt.¹

1. Zentai művésztelep, 68.

1960. július 4.

Korom Tibor folyóiratszemléje az Újvidéki Rádióban: „Alig léptünk be a júliusba, máris az asztalunkon van a *Híd* folyóirat legújabb, júliusi és augusztusi kettős száma [...] Szokatlanul gazdag

és színes ez a szám, sok szerzőnek adott helyet, irodalmi hovatartozásra és korra való tekintet nélkül. Legkiemelkedőbb része a széppróza. Itt először a fiatal Tolnai Ottó négy rövid, kedves elbeszéléssel találkozunk, majd Deák Ferenc *Lépcsők* című, egyéni hangú, szürrealista elbeszélését olvashatjuk egy tóparti halászfalu nyomorék vízóréről. Igen érdekes a mai horvát próza egyik legerőteljesebb egyéniségének, Ranko Marinkovićnak a *Por* című hosszabb, az élet rejtett zugait kutató elbeszélése. Egy boldogtalanul szerető különc férfi szerelmi történetét vetíti elének magával sodró hömpölygéssel, művészi hitelességgel. Borbély János fordította magyarra, ízesen, dicséretre méltó műgonddal. Herceg János nemrég megjelent elbeszéléskötetéből, a *Tengerkirályból* is találunk egy alkotást, mintegy illusztrációként ahhoz a kritikához, amelyet Bori Imre írt ugyanebben a számban az elbeszéléskötetről arra törekedve, hogy fölkutassa Herceg János írói szemléletének szociológiai alapjait. Figyelemre méltó Fehér Ferenc elbeszélése is – a *Halvacsora* –, amelyhez egy kisváros mai életéből merítette a témát. A *Helyenként málló vakolat* című elbeszélésben Major Nándor egy öreg portásról és egy betörésen rajtakapott suhancról fest élettel teli képet. A szépprózai részben ezenkívül Zákány Antal, Németh István, Urbán János és Kopeczky László írását közli a *Híd* legújabb száma. Költőink közül Oskar Davičo, Gál László, Ljubiša Jocić, Dóró Sándor, Zlatko Tomičić, Huszár Zoltán, Gulyás József és Faddy Ferenc szerepelnek egy vagy több verssel. Emellett egy népballadát is bemutat a *Híd* Fejér Lászlóról, mégpedig két változatban, a Novi Sad-i egyetem Magyar Tanszékének gyűjtéséből. Az esszét egy roppant érdekes írás képviseli, címe: *Zsülien jegyében*. Petar Milosavljević írta, s a modern irodalom fejlődési vonalát igyekszik benne vázolni. Figyelmet érdemel továbbá Majtényi Mihály szellemes dokumentumokkal alátámasztott írása a nagy írók egymás közti gyűlölködéséről, de nem hagyjuk említés nélkül Tomán László lelkenedző

sorait sem Ács Károly legújabb verseskötetéről. Végül fölhívjuk hallgatóink figyelmét Sulhóf József gyermekszinjátszásról szóló írására, valamint a tartalmas *Szemle* és *Krónika* rovatra.”

1960. július 5.

Az Újvidéki Rádió *Esti híradója* így foglalta össze a Tanjug jelentését: „Adolf Eichmann náci bűnös néhány hónap múlva az izraeli bíróság előtt felel a második világháború idején elkövetett gaztetteiért. Hírhedt tevékenységének egyik legszörnyűbb szakasza magyarországi tartózkodása volt. Eichmann 1944-ben, alig fél év alatt, körülbelül félmillió magyar zsidót küldött internálótáborba, s ez egyben a halált is jelentette számukra. Budapest volt az utolsó állomása pályafutásának, s talán a legfontosabb gonosztetteinek méretei szerint. 1944 tavaszáig a magyarországi zsidók remélték, hogy minden nagyobb áldozat nélkül megússzák a háborút. Eichmann márciusban Budapestre érkezett, és véget vetett ezeknek az illúzióknak. Igaz, fellépésével eleinte még nem árulta el szándékait. A zsidó hitközség funkcionáriusai, akik alig egy nappal Budapestre érkezése után tanácskoztak vele, nem is sejtették, hogy mit tűzött ki célul ez az ember, aki még azt is megígérte nekik, hogy meglátogatja a budapesti zsidó múzeumot. Nem láttak benne hóhért, mert látszólag barátságos volt, és a magyar fasisztákra hárította a felelősséget a zsidókkal szemben elkövetett embertelenségekért. Ezek a szerencsétlen emberek még nem tudták, hogy Eichmann agyában már részletes terv született a zsidók deportálásáról, és hogy a magyar Belügyminisztérium hírhedt vezetői az ő parancsát teljesítik. Május végéig azonban már 94 000, június közepéig pedig csaknem 300 000 embert küldtek a haláltáborokba. Egymás után hagyták el a deportáltakkal túlszűfolt vasúti szerelvények Budapestet Auschwitz irányában.”

A műsorban elhangzott: „Július 4. és 10. között rendezik meg a már hagyományossá vált kivándorlók hetét. A fő ünnepek Belgrádban,

Novi Sadon és Suboticán lesznek. Jovan Džajić, a Szerbiai Kivándorlók Anyaegyesületének titkára ezzel kapcsolatban a következőket mondotta munkatársunknak: 1954-ben a Szerbiai Kivándorlók Anyaegyesületének vezetősége azt javasolta, hogy minden évben rendezzük meg a kivándorlók hetét. Az elsőt 1954-ben tartották, és azóta már hagyományossá vált. Ma a világ minden részében, amerre csak jugoszláv kivándorlók élnek, július első napjaiban ünnepeket rendeznek. Bár messze vannak hazájuktól, mégis figyelemmel kísérik szeretett otthonuk fejlődését, lakosai sorsát. Ezek az ünnepek nagyon alkalmasak arra, hogy a távolélők továbbra is érezzék azt, hogy itteni hozzátartozóik és hazánk egész népe szeretettel gondol rájuk. Munkatársunknak arra a kérdésre, hogy miért Vajdaságban tartják az ünnepek fő rendezvényeit, Jovan Džajić ezt felelte: Hazánkból legtöbben Crna Gorából, Boszniából, Krajínából és a dalmát tengerpartról vándoroltak ki, tehát azokról a vidékekről, ahol azelőtt mindig nehéz volt az élet. Számukra Vajdaság két szempontból is nagyon jelentős. Először azért, mert ez a vidék Jugoszlávia legtermékenyebb része, másodsor pedig azért, mert Vajdaságban juthatott legteljesebb kifejezésre a testvériség–egység eszméje. Hazájuktól távol élő testvéreinknek ez különösen jelentős.”

1960. július 6.

Az Újvidéki Rádió ismertette a Szövetségi Statisztikai Hivatal aznap nyilvánosságra hozott adatait, amelyek szerint „hazánkban az ipari termelés az idei esztendő első öt hónapjában 18 százalékkal növekedett a múlt év ugyanez időszakához viszonyítva. A legnagyobb termelésnövekedést élelmiszer-, elektro- és gumiiiparunk érte el, és meghaladta a 31 százalékot. A fémipari vállalatok 30, a bőr- és cipőipar 27, a textilipar pedig 16 százalékkal növelte termelését a múlt évhez viszonyítva.

Ugyanott beszámolt az Újvidéki Járási Népbizottság aznapi üléséről, amelyen az új kisvállalatok létesítéséről tárgyaltak: „A járásban az utóbbi három év alatt mindössze öt új vállalat létesült. Ez a szám elenyészően kicsiny. A járás iparának fejlesztése érdekében a közeljövőben huszonvalahány új vállalatot alapítanak, elsősorban a nagyvállalatok egyes üzemszégeiből [...] A Jugoalat szerszámgyárgyár Srbobranban [Szenttamás], a Sonja Marinković textilgyár pedig Bácsón szándékozik önálló üzemet létesíteni. A Pobeda mezőgazdasági gépgyár 14 új kisvállalat tervét és felszerelését adta át a járás kommunáinak. Ezek az intézkedések a kommunák ipari fejlesztését szolgálják. Az új kisvállalatok természetesen növelni fogják a kommunák lakosainak életszínvonalát, lehetővé teszik a kultúrelvet fejlesztését, lakóházak, utak, járdák építését és így tovább. Kisvállalatok létesítésével lehet megoldani az utazó munkások kérdését is. Vegyük a temerini példát. Ebből a nagyközségből jelenleg több mint kétezer munkás utazik naponta Novi Sadra és vissza. Három-négy kisebb üzem megnyitásával ez a szám a minimálisra csökkenne. Mindez azt bizonyítja, hogy a Járási Népbizottság és a nagyvállalatok kezdeményezése üdvözlésre méltó jelenség.”

1960. július 7.

Hilkene Mária verbászi riportja az Újvidéki Rádió *Forgószél* című műsorában: „Épül Verbász. 1957 óta gomba módra szaporodnak az épületek. Évente mintegy 130 lakás épül. De sokra van még szükség. Legalább ötszázra [...] A betonút mindkét oldalán 15-20 méter távolságra neonoszlopok. Tűlzás nélkül fényáradatban úszik a város, illetve úszott néhány évvel ezelőtt. És most? A sok neoncső közül csak minden negyedik vagy ötödik világít, a többi viszont csak halványan pislog [...] Szép, élvezetes és egészséges a séta. A verbászi csatornapart megfelelné erre a célra [...] ha nem lenne ott a közelben a kombinát. Mert a sekélyen elásott csontok és egyéb hulladékok

nagyon kellemetlen szagot terjesztenek [...] Panaszkodnak az emberek [...] Kihez forduljanak? Talán az egészségügyi felügyelőséghez? Eredménytelen lenne, mert az ott székel a kombinátban [...] A verbásziak legnagyobb öröme megnyílt a mosószerviz is [...] Nem olyan nagy gond az, ha az ingről eltűnnek a gombok [...] annyira mossák, dörzsölik [...] De ez még nem is lenne olyan nagy baj, mint az, hogy egyszerűen eltűnnek a dolgok, vagy pedig csikos törülközők helyett pöttyöset kap vissza a tulajdonos [...] Vigasztaljuk magunkat azzal, hogy ez a szerviz csak most alakult, ez csak a kezdet, és elvégre minden kezdet nehéz.”

1960. július 9.

Újvidéki Rádió, *Falumniósa*: „Mint ismeretes, július elsején életbe lépett a földművesek egészségügyi biztosításáról szóló új törvény. A biztosításra jogosult földművesek összeírását Vajdaság legtöbb helységében idejében megkezdték, és így a tagsági könyvecskéket is elsejéig nagyobbára már kiosztották [...] Munkatársunk ezzel kapcsolatban felkereste doktor Katanić Sava orvost, a Tartományi Végrehajtó Tanács Egészségügyi Titkárságának vezetőjét [...] Vannak, akik még nem ismerik egészen pontosan a biztosítás feltételeit és azt kérdezik például, hogy miért éppen kettő és fél százalék a kataszteri jövedelemből számítandó hozzájárulási díj. A magyarázat igen egyszerű. Kettő százalék tulajdonképpen az alapösszeg, a további fél százalék pedig az orvosi vizsgálatok költségének részleges hozzájárulását jelenti. Ezért a földművesek bármilyen betegség esetén az általános orvosi vizsgálatért nem fizetnek teljes összeget, hanem csak a vizsgálati díj ötven százalékát. A tuberkulózisban megbetegedett földművesek mindössze tíz százalékban járulnak hozzá saját pénzükkel a kórházi gyógyítás költségeihez, 70 százalék az Egészségügyi Alapot, további húsz százalék pedig a községi Népbizottságot terheli. Az egy és három év közötti gyerekek gyógyítása teljesen ingyenes.

Ugyanúgy a szülési orvosi segély is, míg a kórházi szülőotthon igénybevételéért a földművesek az összköltségek harminc százalékát fizetik. Végül Katanić doktor elmondotta, hogy ez a nemrég életbe lépett törvény tulajdonképpen még csak keret, és jól járható út a földművesek teljes egészségügyi biztosítása felé.”

Az *Esti híradó*ban Lévay Endre arról számolt be, hogy „Csütörtökön este Palicson virágcsokorral fogadták Palics legszebb lányai a hozzánk érkező kivándoroltakat. Előbb a szerbiai, utána a macedóniai, majd a szlovéniai és a horvátországi kivándoroltak érkeztek autóbuszon Vajdaság legszebb fürdőhelyére, ahol már az első lépésnél – a vendégszeretet őszinte megnyilatkozásával találkoztak a távolról érkezett látogatók. Este a palicsi Szabadtéri Színpadon rendezett ünnepi hangversenyen vettek részt [...] Pénteken a Jovan Mikić szőnyeggyárba látogattak el [...] A mintegy százfőnyi vendégsereg ezután a városháza elé hajtatott [...] Ivan Vuković népbizottsági elnök fogadta az érkezetteket [...] A November 29. húskombinátusban a munkaközösség nevében Dékány József, a munkástanács elnöke köszöntötte a vendégeket [...] dr. Melvinger Ivan népképviselő Vajdaság Autonóm Tartomány nevében mondott köszöntő beszédet.”

1960. július 11.

Korom Tibor az Újvidéki Rádióban dr. Aleksandar Magarašević dékánal és dr. Gyetvai Károly dékánhelyettessel készített interjút, akik kiemelték: „Szeretnénk berendezkedni néhány nagyon fontos tárgykör, például a társas termelés és a nemzeti kisebbségek jogi kérdésének tanulmányozására. És általában arra törekszünk, hogy minél szorosabb kapcsolatot teremtsünk a jogtudomány és mai valóságunk között.”

1960. július 13.

Az Újvidéki Rádió ismertette a Tanjug jelentését arról, hogy „A statisztikai adatok szerint hazánk polgárai az idén januártól májusig 1,6 milliárd

dinár fogyasztói kölcsönt vettek föl autóvásárlásra, ami pontosan négyszer annyi, mint a múlt év hasonló időszakában kiadott fogyasztói kölcsön. E nagy keresletre való tekintettel a Nemzeti Bank utasítást adott az autóvásárlásra folyósított kölcsönök visszafizetési határidejének csökkentésére – öt év helyett négy év – és a vásárló készpénz-hozzjárulásának növelésére. Az eddigi 15 százalék helyett a jövőben 25 százalékot kell befizetnie a kölcsönigénylőnek. Ezzel egy időben felemelték a kamatot is, négyről hat százalékra. Kivételt a magániparosok és a magánfoglalkozásúak képeznek, akik 7 százalékot fizetnek. Mint mondtuk, ezekre a változásokra az autóvásárlás rohamos növekedése miatt került sor.”

Beszámolt arról is, hogy „A nyári hónapok, értesüléseink szerint, az idén nem lesznek mindenütt olyan gazdagok kulturális eseményekben, mint szeretnénk. Csupán a tengerparti üdülőket és a köztársasági fővárosokat mondhatnánk kivételnek. Belgrád például már élvezhetett is néhányat. A minap a többi között ott vendégszerepelt, mégpedig sikeresen, a magyarországi Mecsek népi táncgyűttes, miután bejárta Dalmácia néhány városát. A Mecsek most Szerbia nagyobb városába látogat [...] A Jugoszláv Hangversenyiroda augusztusra több külföldi művészt szerződtetett vendégszereplésre, de főleg a Dubrovnikai Nyári Játékok közönsége előtt lépnek fel. A többi közt oda várják a prágai triót és a magyarországi Tát-rai-négyest”.

Végül közölte a Tanjug budapesti tudósítást: „A budapesti mézárszékekben az utóbbi hónapokban nincs olyan gazdag választék, mint korábban volt. Tulajdonképpen csak egyetlenegy húsféle, a disznóhús hiányzik, de ezt, mint ismeretes, Magyarországon a legfontosabbnak tekintik. A világszerte ismert konyha elsősorban a sertéshúsra épül, s ezért nem csoda, hogy a háziasszony a reggeli bevásárlás során kissé mérgeledve fordít háttat annak az üzletnek, melyben, mondjuk, marhahús van bőven, de nincs sertés [...] A statisztikai kimutatások szerint a hús-

fogyasztás az utóbbi években egyre növekszik [...] a sertésállomány csökkent. Mégpedig azért, mert a parasztság a szövetkezetek tömegesítésének küszöbén mértéken felül vágta a sertéseket, nem kímélve persze a tenyészállatokat sem [...] Ebben a helyzetben a hatóságok úgy döntöttek, hogy módosítják a házi majorságokra vonatkozó rendeletet. Engedélyezték, hogy a szövetkezeti szabályzatokra való tekintet nélkül minden szövetkezeti tag annyi sertést és szarvasmarhát tarthasson, amennyit csak bír [...] Nem fontos az elv, hanem elsősorban az, hogy legyen elég hús – mondják az illetékesek [...] Az új intézkedések alkalmazásának első tapasztalataiból ítélve a parasztság ismét nagyobb igyekezettel tenyészt a sertéseket, s ezért remény van rá, hogy az egyéni érdekek méltányolásával hamarosan sikerül leküzdeni a sertéshús hiányát Magyarországon.”

1960. július 17.

A *7 Nap* beszámolója: „A Szerb Népköztársaság kultúrta- és tudományügyi tanácsa és a tudományos ügyekkel foglalkozó tanács egyebek között – eredményes munkájáért – félmillió dinár jutalomban részesítette a noviszádi Ifjúsági Tribünt is. Ez a pénz igazán jól jött és az elismerés mellett nagy anyagi segítséget is jelent számunkra – mondotta Sztévo Sztánics [Stanić, Stevo], az Ifjúsági Tribün elnöke, akit ebből az alkalomból felkerestünk. Öt évvel ezelőtt a Jovan Szuboticsa [Jovan Subotić] utcában egy kicsiny helyiségben kezdtük. Egy láda volt minden bútorunk [...] Tavaly szinte egyetlen este sem múlt el rendezvény nélkül. Meg kell mondanom, hogy a Tribün magyar szerkesztősége által szervezett előadások a leglátogatottabbak. Ősre hetente egyszer vegyes magyar–szerb rendezvényeket is szervezünk. Munkánk eddig is elismerésben részesült. A községi Népbizottságtól évente 4-5 millió dinár anyagi támogatást kaptunk [...] Almanachot adunk ki. Tudniillik sajtó alatt van az Ifjúsági Tribün öt éves munkájáról szóló dokumentumanyag, melyben adatokat, a rólunk szóló cikkeket, riportokat, értékeléseket, a legjobban

sikerült rendezmények anyagát, képeket stb. gyűjtöttünk össze. Úgy gondoljuk, hogy ez az almanach – és ezt ne vegye szerénytelenségnek – segítségére lehet a kisebb kulturális központok Tribünjeinek.”¹

1. b. k.: Almanachra költik a félmilliót. *7Nap*, 1960. július 17.

1960. július 21.

Az Újvidéki Rádióban Lévy Andre szabadkai tudósító arról számolt be, hogy „Szeptemberben új lendülettel indul az eszmei-politikai nevelés. A nyári napok is a készülődés jegyében zajlanak a Suboticei járásban. Egyik értekezlet, plenáris ülés és tanácskozás a másikat éri arról, hogy a nagy hőség elülte után mivel kezdjék, vagy mivel folytassák a társadalmi és politikai tevékenységet. A Kommunista Szövetség suboticei járási vezetősége most az eszmei-politikai munka eredményeit és föladatait vitatta meg. Tavaly szeptembertől az idén júniusig néhány száz előadást tartottak, három politikai iskola fejezte be munkáját, ezenkívül két ifjúsági iskola és mintegy 265 szeminárium dolgozott eredményesen. A szemináriumokon a Kommunista Szövetség tagjai közül 8000-en vettek részt; emellett 96 olvasócsoport is működött. Elemezték a pártsajtó terjesztését, és jelentős mértékben erősítették a munkás- és népegyetemek munkáját [...] Az előadói káder megszervezése szintén az elsőrendű feladatok közé tartozik, mert a járásban vannak olyan helységek – mint Kanizsa, Moravica –, ahol még ma sincs állandó előadókáder. Ezért egy szélesebb aktívát kell szervezni, amelynek az lesz a föladata, hogy politikai propagandával foglalkozzék és a legidősebb kérdéseket magyarázza. Emellett külön aktívára van szükség, amely az eszmei-politikai nevelőmunkát irányítja, főleg a munkás- és népegyetemen. Az elmúlt időszakban egy véleménykutatást is szerveztek annak kielemezésére, hogy miért nem tanulnak, miért nem olvasnak az emberek. A válasz a legtöbb esetben: az elfoglaltság, a fölada-

tok halmozódása. A jövőben tehát arra kell törekedni, hogy az embereket mentesítsék a túlzott megterheléstől, és biztosítsanak számukra időt, hogy önképzéssel, tanulással, eszmei-politikai munkával is foglalkozhassanak.”

Ugyanott Neubauer János a Vajdasági Képviselőház illetékes bizottságának üléséről beszámolva közölte: „Az idénymunkások zöme tulajdonképpen csak az őszi napok beálltával érkezik Vajdaságba, a birtokok és a termelőszövetkezetek egy része azonban már tavasz óta kisebb-nagyobb számú idénymunkást foglalkoztat. A kukoricatörés és a cukorrépaszedés heteiben mintegy 50 000 idénymunkás nyer elhelyezést a vajdasági nagy gazdaságokon [...] Tavaly azonban egyik-másik helyen előfordult még, hogy az idénymunkások fészkerben leterített szalmán aludtak és élelmezésük se volt kielégítő.”

1960. július 22.

Tóth Elek, a jugoszláv referatúra III. o. titkára bekérte Zotovic jugoszláv követségi első titkárát és közölte vele: úgy értékelik, hogy „az utóbbi hetek több eseménye” arra mutat, hogy Jugoszláviában egyes középszintű hatóságok barátságtalanul lépnek fel Magyarországot illető kérdésekben. Példaként a Mecsek népi együttes jugoszláviai vendégszereplése alatt tanúsított magatartást említette és utalt arra, hogy egyéb hasonló események is voltak. Kijelentette: „A »Mecsek« együttes vendégszereplésének egész megszervezése, az együttes tagjainak ellátása és elhelyezése, fogadása, az az egész szellem, amellyel az együttest a jugoszláv illetékes szervek körülvették, barátságtalan és sok esetben durva volt. A fenti esetek miatt elhatároztuk, hogy kulturális téren Magyarországról Jugoszláviába történő utazásokat ritkábbá tesszük mind addig, míg meg nem győződünk arról, hogy egyes jugoszláv szervek barátságtalan magatartása megváltozik. Konkrétan úgy döntöttünk, hogy nem küldünk delegátust a Pula-i Filmfesztiválra és a Dubrovnik-i Játékokra. Valószínű, hogy a fenti

esetek kihatással lesznek a kulturális kapcsolatok egyéb eseményeire is.”¹

1. MOL XIX-J-1-J-4a-003941-2-1960.

1960. július 24.

Lévay Endre az Újvidéki Rádióban közölte: „Pár héttel ezelőtt egy mozgalmas évad zárult le a suboticei Népszínházban. A számadás arról beszél, hogy a színház tizenöt éves fennállása óta ilyen eredményeket nem értek el sem a bemutatók száma, sem a vendégszereplések tekintetében. A Népszínház két együttese – a szerbhorvát és a magyar – az elmúlt évadban Suboticán 253 előadást, vidéken pedig 164-et tartott. Az előadásokat 137 378 látogató nézte végig.”

1960. július

A *Híd* 7–8. számának tartalma: Petar Milosavljević: *Julien jegyében*; Oskar Davičo versei; Tolnai Ottó: *A Felhőkupec meséiből*; Deák Ferenc: *Lépcsők*; Gál László: *Vers a Bengáli-öbölből*; Ranko Marinković: *Por*; Ljubiša Jocić: *Medáliák*; Herceg János: *Mámoros esti fény*; Dóró Sándor versei; Majtényi Mihály: *Az istenek is gyűlölködnek*; Zlatko Tomičić versei; Fehér Ferenc: *HalvacSORA*; Zákány Antal: *A barnaság mélyén*; Huszár Zoltán versei; Tomán László: *Találkozás a tavasszal és egy verseskötettel*; dr. Penavin Olga: *A magyar tanszék*; Fejér László balladája; Gulyás József: *Csak még ma bocsátsatok meg*; Németh István: *Ágy és tükör*; Urbán János: *Fa és víz*; Faddy Ferenc: *Tavasz, falun*; Kopeczky László: *Így tévednek ők*; Major Nándor: *He-lyenként málló vakolat*; Sulhóf József: *Befejezés és kezdet*; Bori Imre: *A kispolgári világ csodája*; Juhász Géza: *Új (és régi) ritmusokra lépkedve*; Fekete Ákos: *A jövő olvasó közönségéért*; Danilo Kecić: *Negyvenévi harc a szocializmusért*; *Krónika*; *Jegyzetek*. Ljubiša Jocić, B. Szabó György, Sáfrány Imre, Ács József, Vinkler Imre, Dobó Tihamér és Papp Miklós rajza.

Bori Imre így fejezte be Herceg Jánosról írt tanulmányát: „Herceg nemes polgári humaniz-

musa lehetővé tette, hogy a kis emberek írója legyen, részvétellel, szeretettel, megértéssel foglalkozzék velük [...] S meglátta, hogy a kisemberek világa is megváltozott, súlypont-cserement végre, elég indító ok volt, hogy maga is ebbe az irányba induljon el. Az alapokig még nem jutott el, de küszöbén áll. S ha ebben az írásunkban sokat foglalkoztunk írói szemléletének szociológiai alapjaival, és azt kíséreltük megmutatni, hogy annak alapjai a háború előtti iparos-létben gyökereznek, az írónak is segítséget akarunk nyújtani. Herceg ellentmondásos író, s ellentmondásait megmutatva, alapjaira mutatva, bizonyos mértékben már a feloldás lehetőségét is az író asztalára tettük. Herceg János értékes alkotónk, s ezt külön hangsúlyoznunk sem kell. Csak becsületes írói szándékok és értékes megvalósulások válhatnak ki mélyebb hatásokat s támaszthatnak elemzőkedvet. Herceg könyve pedig ilyen.”

Penavin Olga a Magyar Tanszék tevékenységét ismertette arról is beszámolt, hogy „Többek között a fiatal tanszék munkatársai is részt vettek az 1960 februárjában alakult Nyelvapolók Egyesülete megteremtésének előkészületeiben, azóta is tevékenyen veszik ki a részüket a munkából. Ennek az egyesületnek a magyar nyelv előadóin kívül tagjai még az írók, újságírók, lektorok, rádióbemondók, színészek, mindenki, akit érdekel a nyelv ügye. Már komoly eredményeket mutathat fel az egyesület, ugyanis a nyelvművelés, a helyesírás kérdéseinek, a nyelvhasználati hibák megtárgyalásán, nyelvművelő cikkek írásain kívül, melyekkel a társadalom nyelvi igényességét akarjuk kialakítani és fokozni (a *Magyar Szóban: Így írunk mi!*), foglalkozunk a napi sajtó, a rádió, az iskola nyelvvel is. Még talán ennél is jelentősebb vállalkozás a társadalom szempontjából, a kétnyelvű közigazgatás és oktatás bevezetése miatt egyúttal sürgős vállalkozás is, a felszabadulás óta jelentkező újabbkeletű szavak, intézmények nevének összegyűjtése és esetleges megmagyarítása”.

1960. augusztus 2.

Sulhóf József az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében*: „Közügy, hogy mindenki szabad kedvtelése szerint szórakozhasson. Ne akarjunk mindenáron eszmei tartalmat ráerőszakolni az ifjúság szórakozására; gondoskodjunk róla, hogy művelt, ízléses keretek között szórakozhasson ifjúságunk. Ezzel a szórakozás magától azzá válik, amit szocialista társadalmunk szabad tagjainak nyújtani akarunk – mondta Nagy József elnök. A Tartományi Kultúrközösség június derekán megtartott teljes ülésén hangzottak el ezek a szavak. A *Népi Ifjúság* most összegezte és küldte szét a beszámolókból és felszólalásokból kifejezésre jutott javaslatokat. Nagyon tartózkodóak, mert a Kultúrközösség és a *Népi Ifjúság* is óvakodik attól, hogy utasításokat adjon. De az érvek annyira meggyőzőek, hogy az ajánlások mégis megértésre találnak, és valóban széles körű társadalmi mozgalommá válik az igyekezet, hogy az ifjúság az új élet keretei között megtalálja igazi jó szórakozását. Ez az új életkeret fejlődésünkkel jár [...] A programoknak figyelembe kell venniük az ifjúság más irányú érdeklődését, rugékonynak kell lenniük. Nem kulloghatnak az igények után, hanem meg kell találniuk a szorosabb kapcsolatot a fiatalsággal, és élni kell haladniok. Különbözőn ugyanez vonatkozik az irodalmi körökre, folyóiratokra, lapokra, rádióra, televízióra és mindarra, aminek az ifjúság szórakoztatásában szerepe lehet. Nagy haladás, hogy a kommunák már nem maradnak meg a gazdaság és a közigazgatás szűk látóhatárai között, hanem egyre több gondot fordítanak a művelődésre.”

Ugyanott hangzott el Saffer Pál székelykevei riportja: „Valamikor, nagyon régen jártam Skorenovacon, egyedül jártam itt cuppogva az őszi sárban, és úgy vittem magammal a falu emléket, hogy ott nem történik semmi. Most kíváncsi voltam, hogy mi változott itt a változó világban. Öten ültünk a skorenovaci iskola piciny szobájában, amelyet klubhelyiségnek rendeztek be a tanítók. A televízort csodáltuk. Mert ez nem

közönséges televízor. Mivel ilyesmire nem volt pénze az iskolának, a tanítók összefogtak, egy felvette a hitelt, a részletet pedig közösen fizetik [...] Mert mindent önjerejükkel kell csinálniuk, a községtől kevés segítséget kapnak, panasolja az egyik tanító, és a kovini kultúrotthon jelenlévő igazgatója a sértésbe belesápad, magyarázgatja a tanítónak, hogy szorult a helyzet, pillanatnyilag nincs pénze a kommunának, de az csak legyint: – Az a bajunk, hogy nincsenek itt gyárak. Legalább egy nagyobb műhelyünk lenne, ami hozna valamit a közösségi konyhára. De így [...] Ezek a földek itt, lenn a réten, a Duna felé, nagyon kockázatosak, egykettőre oda a termés [...] Azután megmutatják, hogy milyen szép udvara van az iskolának. Látják, ebben sincs szerencsénk – panaszkodnak –, bennünket az iskolaudvarversenyből is kizártak, pedig jelentkeztünk [...] Szinte rosszul esik, amikor magyarázni kell, hogy nem a tartományi, hanem a járási bizottság került el őket, pedig valóban szépen megcsinálták. Nem tudom, illendő-e most utólag – ha nem tudtam őket ott a helyszínen meggyőzni –, illendő-e most megmondani a skorenovaci tanítóknak, hogy szép az, amit csinálnak, és ajánlom minden vajdasági tanítónak, hogy kövesse példáját ezeknek a zúgolódó, de a tanítás mellett ezeregy társadalmi munkát végző skorenovaci idealistáknak [...] Érdekes megfigyelni az embereket, hogyan változnak aszerint, ahogy a helyzetük kívánja, észre sem veszik, amikor olykor egészen más ember beszél belőlük, és ők csodálkoznak a legjobban, ha valaki ezt rájuk bizonyítja. Ezért inkább hallgattam. Mert a szemüveges, csendes kis asszonyka, aki ott Skorenovacon olyan indignálódva igyekezett meggyőzni a tanítókat álláspontjuk tarthatatlanságáról, aki igyekezett rávenni őket, hogy értsék meg a pénzügyi zavarokkal küzdő újdonsült kommunát, egyszerűen a szigorú és elvszerű kommunapolitikus egyszerűen ugyanolyan idealista álmodozóvá változott, amikor szóba került az ő kultúrotthona [...] – Persze, ha szorul a kapca, először nálunk faragják

le a költségvetést, a kultúránál. Ez már Kovinban volt, az egyetlen kávéház kivilágított teraszán mesélt az igazgatónő tervekről és problémákról, miközben veszettül szólt a zene, és egy fakó hangú énekesnő óbégatott valamit a kiapadhatatlan népdalrepertoárból ezzel bizonygatva országunk világnak, hogy bizony kell, sokat kell áldozni a kultúrára.”

1960. augusztus 8.

A Zentai Művésztelep kezdeményezésére megindult a munka az adai szőnyegszövő telepen. Részvevők: Benes József, Faragó Endre és Szilágyi Gábor.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum.; Zentai művésztelep, 69.

1960. augusztus 12.

Sulhóf József az Újvidéki Rádióban: „Egyik hazai kiadvállalatunkhoz nyugat-németországi könyvek érkeztek. Fordításra és jugoszláviai kiadásra ajánlják őket [...] Szinte úgy mondhatnánk, mosakodási irodalom. A német népet akarják tisztára mosni a felelősségtől mindazért, ami történt. S mindezekben a furcsa könyvekben, amelyek a szokásos német túlméretezéssel, szélesen hömpölygő szóáradattal akarják, persze regényszerűen és nem szónokolva, bebizonyítani, hogy a német nép maga is áldozat volt, figyelmet érdemel Karl Lückendorf három nagyregénye, amelyet elfogadtak, fordítanak és hamarosan kiadnak [...] a német szociáldemokrata párt [Németország Szociáldemokrata Pártja, Sozialdemokratische Partei Deutschlands, SPD], Európa legnagyobb és legerősebb szociáldemokrata pártjának története vonul végig a három kötetben. És végre nem a német nép felelősségét fejtegetik, hanem a marxi–engelsi párt hűtlenségét és felelőtlenységét [...] Mindenesetre nagyon érdekes, jellemző és alighanem igaz is, hogy a szociáldemokrata polgári tétovázás szolgálta ki a legnagyobb német dolgozó tömegeket a kíméletlen és vad náci hordáknak. És még érdekesebb, hogy ezt végre

egy elég mélységekig hatoló német író mondja ki. A regénysorozat éppen őszintesége, és egyébként olvasmányos fordulatossága miatt is, számot tarthat nálunk is az érdeklődésre.”

1960. augusztus 30.

Bálizs Jolán péterrévei riportja az Újvidéki Rádióban: „Bent ülünk Péterrévén a Partizán Testnevelő Egyesület tornatermében [...] Itt van Koliger Károly, az ifjúsági szervezet elnöke is. Az új ifjúsági otthonról beszél [...] A szervezés körül egy kis baj van. A falu 900 fiatalja közül csak 392 tagja az ifjúsági szervezetnek [...] A falu és főleg a fiatalok életének egyhangúsága a maradi szellem továbbtenyésztője gazdaságban, szórakozásban egyaránt [...] Csak lenne, aki végre kiveri az álmodást a péterrévei fiatalság szeméből.”

1960. augusztus

Fehér Ferenc naplójegyzete: „Seregnyi »érthetetlen« vers fekszik asztalomon. Ha közlöm őket a lapban, seregnyi értelmes olvasót elriaszthatok, felbőszíthetek velük. A szerzőt bátoríthatom, önbizalmat önthetek bele, de önteltté is tehetem [...] Volt idő, amikor azt mondták felénk az irodalmi élet vezérei, hogy csak akkor írhat jó művet a vajdasági író, hogyha abban benne lesz a vajdasági levegő, valami jellegzetes ebből a tájból, embereiből és életmegnyilvánulásaiukból. Ez a szűk regionális szempont a maga kategorikusságával egy meghatározott, regionális, kisebbségi vajdasági életérzésből fakadt, s érthetőnek tűntek az olvasó számára azok a versek, amelyek ennek az életérzésnek adtak hangot [...] A vajdasági magyar irodalomnak mindig csak egy maroknyi olvasótábora volt. Az is a két háború közti polgári, kispolgári rétegből került ki [...] Könyvtáraink csak a felszabadulás után alakultak azzá, aminek szánták őket: új olvasó tömegek kis kútforrásaivá. Soha annyi könyv, újság nem fogyott ezen a tájon, mint az utóbbi másfél évtizedben. Én megértem az értetlenkedő olvasót.¹

1. Fehér Ferenc: *Hazavezérlő csillagok. Naplójegyzetek.* Újvidék, 1970, Forum Könyvkiadó.

1960. szeptember 1.

Magyarországon az Elnöki Tanács 1960. évi 20. sz. törvényerejű rendeletével életbe lépett az > **1957. december 6-án** megkötött magyar–jugoszláv növényvédelmi egyezmény.¹

Magyarországon a horvátszerb tannyelvű gimnáziumban és általános iskolákban bevezették a kétnyelvű oktatást.²

Az Újvidéki Rádió új műsort iktatott be *Családunk és otthonunk* címmel. 1978 júniusáig Fejős Györgyi szerkesztette.³

1. *Magyar Közlöny*, 1960. szeptember 1. – 2. *Iz naše prošlosti I*. Budimpešta, 1979, 150. – 3. Fejős Györgyi: A Családunk és otthonunktól a Tereferéig. In *Hatvan éve szól a rádió*, 103–104.

1960. szeptember 2.

Elsuhant századok nyomában. Aladics János riportja az Újvidéki Rádióban: „Zombor felé haladva, Glozsánt elhagyva kocsink egy poros községbe futott be. Bács község, olvasom a táblán. A központból egy mellékutcába kanyarodunk [...] Kajdics Antal nyugalmazott jegyző úr házába léptem. Antal bácsi a Novi Sad-i Tartományi Múzeum megbízásából a bácsi vár őre [...] Kajdicsné Barbier Lenke már élénkebben emlékezik látogatásomra. Elmondja, hogy hallgatta beszámolómat Bácsról. Élete legszebb élményei közé sorolja azt a téli estét, amikor a rádiókészülékből saját hangját hallotta. Én is szívesen emlékeztem a bácsi várral való első találkozásomra, arra a fenséges látványra, amelyet az égbe meredő romok nyújtottak azon a téli délutánon, amikor a puszták jeges szele a várfalon tengődő száraz fűszálakat ostorozta, és a befagyott Mosztonga sara a vékony jégréteg alatt feketélt. Beszélgetésünk témája csakis a vár lehet. Tavaly itt járt Nagy Sándor a múzeumból – újságolja Antal bácsi. Mindig találnak valamit. Hozd csak ki, fiacskám, azt a római pénzt, mondja feleségének. Sokáig elnézem ezt a patinás pénzt, amely éremnek is beillene. Az egyik oldalán ne-

hezen olvasható latin szöveg, a másikon a Roma Urbs Condita felírás. A vár közelében találták ezt a pénzdarabot s most ereklyeként őrzik, mint a vár régiségének bizonyítékát. A beszélgetés során szóba került a bácsi Čele-kula, Trifunović mérnök műve, és a kíváncsiság arra késztet, hogy a déli nap forróságában megtekintsem ezt az emlékművet, az egykori érseki szerzetház, a jelenlegi szövetkezet udvarán. A Čele-kula, a koponyaemlékmű csalódást vált ki bennem. A gránitkockákból álló műben valami hamis pátosz rejlik, távol áll a koponyákból épült Niš környéki emlékműtől [...] A bácsi vár arca még világos nappal, a nyári nap hevében is titokzatos egy kissé. Olyan ember arcára emlékeztet, aki még nem mondott el mindent, és nagy kedve van megtréfálni mindazokat, akik nem hisznek a vár köré szövődő mendemondákban.”

A *Panoráma* című művelődési műsor közölte Sulhóf József *Az európai kultúrfölény* című tanulmányrészletét: „Pusztulás, megsemmisülés veszélye fenyegeti az európai kultúrát, hangzik néhány évtizede a figyelmeztetés. A leggyakrabban német írók siránkoznak, olykor olyanok is, akik néhány évtized előtt teljes határozottsággal és minden képességükkel szembefordultak a náci fasizmussal. A figyelmeztetés pedig úgy hangzik, mintha a fajelméletek visszhangja lenne. A fajelmélet elmélkedői bizonygatták, hogy az északi fehér faj hivatása, hogy az európai kultúrát megvédje. Szerintük keletről az ázsiai primitivizmus és embertelenség szelleme fenyegeti megsemmisítéssel, Nyugatról az amerikai túlgépesítés műveletlen civilizációja [...] Még olyan európai német gondolkodók is elfogadták a hanyatló és pusztuló európai kultúra tézisé, mint Thomas Mann vagy Stefan Zweig [...] Az emberi műveltség szempontjából közömbös, hogy lesz-e európai kultúra, vagy egy további fejlődésben megsemmisül mint külön tényező [...] A műveltek féltik műveltségüket, kivételezetségüket, kizárólagosságukat [...] ez az aggodás csak hazug álarc, a tudók, a műveltek hazugsága.”

Ugyanó ugyanott beszámolt arról, hogy „Későn táboroznak az idén az írók. És nem úgy, ahogyan a korábbi években. Azelőtt – úgyszólván – úgyis saját költségen táboroztak az írók – jött, aki akart és úgy érezte, hogy odatartozik, találhat valamit ebben az összeverődésben. Az idén a Szerbiai Íróegyesület vajdasági tagozata kétnapos teljes ülést tartja Kanizsán. Amitől a táborozásokon legjobban irítottak eddig az írók, hivatalos műsora lesz találkozájuknak. Beszámolóik hangzanak el a vajdasági kiadói viszonyokról, megvitatják a vajdasági írók lehetőségeit, helyzetét, munka-, élet- és érvényesülési körülményeit. És beszélgetnek majd irodalomelméleti kérdésekről, persze nem azért, hogy bárkinek irányt szabjanak, hanem azért, hogy a teljes irodalmi és művészeti szabadságot fokozottan érvényesítsék”.

Folyóiratszemléjében pedig elmondta: „Az irodalmi nyári csend után, szinte az ősz előhírnökeként, megjelent a *Híd* 9. száma, a nyári szünet utáni első szám [...] Sinkó Ervin *Értelmiség és közösség* című tanulmánya került vezető helyre, talán nem annyira a név, mint inkább mondanivalójának súlya és fontossága révén. Azt a dualizmust vezeti végig a szellemi történelmen, amely különállóvá tette a tudást, az emberi műveltséget és magát az emberiséget [...] Nem kizárni a tudatlanokat, hanem a tudást minél inkább általánossá tenni – ez az értelmiség társadalmi kötelessége. Bori Imre József Attila tanulmányaiba mélyült el [...] Kalapis Zoltán a pulai filmszemlééről számol be, Miodrag Kolarić B. Szabó György absztrakt művészetéről mondja el véleményét, és ennek a művészetnek adja meg igen magas értékelését. Tomán László Dušan Matić legújabb verseskötetével foglalkozik. Saffer Pál *Jegyzetek egy nyári utazásról* című riportja már inkább a *Híd* legújabb számának szépirodalmi tartalmába tartozik [...] Đorđe Lebović *Behavazott lejtő* című hangjátékát közli Fehér Ferenc fordításában. Prežihov Voranc szlovén írónak egy *A kút* című regénytörredékét Herceg János fordította le. Szirmai Károly *A kedves rokonok* című elbeszélése

teszi teljessé a legújabb szám prózai anyagát. Báti Zsuzsa, Derűs István, Foky István, Dési Ábel és Szűcs Imre, a mai líra fiatal képviselőinek versein kívül Mile Biskupljanin verseit közli a *Híd* Fehér Ferenc átköltésében. A számot, mint mindig, a *Krónika* és a jegyzetek egészítik ki, képzőművészeti anyagában pedig B. Szabó György egy kompozícióján kívül Benes József rajzait közli.”

1960. szeptember 3.

Az Újvidéki Rádió *Fényszórá* című műsora Bada Istvánt, az újvidéki Ifjúsági Tribün magyar alosztályának vezetőségi tagját szólaltatta meg abból az alkalomból, hogy „Szeptember végén ismét megnyitja kapuit hazánk legjobban működő Ifjúsági Tribünje”.

1960. szeptember 10.

Németh Rudolf operaénekes Pancsován Kálmán, Lehár, Huszka műveiből adott elő részleteket.¹

1. Földessy összeáll. 1972, 85.

1960. szeptember 12.

Az Újvidéki Rádió *Forgószél* című satirikus műsora, amely hétről hétre egy-egy vajdasági település visszasságait figurázta ki, ez alkalommal Újvidék magyarultá részét, a Telepet vette célba. Gellér Tibor, a szerző úgy vélte, a műsorba ez a részlet is belefér: „Beszélgetés a kerítésen át. – Szomszédasszony! Nem jön moziba? Valami kinotékafilmet vetítenek. A *Tóparti látomást*. Régi magyar film. – De megyek. Jaj de jó, hogy szólt! Megyek! – És nem kaptak jegyet. A terem zsúfolásig megtelt... Egy újabb beszélgetés. – Szomszédasszony! Nem jön moziba? A *Csigalépcsőt* adják. Új magyar film. – Új magyar film? Nem megyek, szomszédasszony, nem érek rá. És fél ház előtt vetítik a filmet, mert új magyar film, és nem régi!” Nem fért bele. A műsort engedélyező személy kihúzta.

1960. szeptember 16.

Az Újvidéki Rádióban Sulhóf József a Kanizsai Írótáborról beszámolva megjegyezte: „Ha összehasonlítjuk a korábbi táborokat az ideivel, azok hangulatosabbak voltak. De felgyülemlettek a problémák, az irodalmi élet tele van jelenségekkel, amelyeket végre valahol le kell tárgyalni, meg kell vitatni, tisztázni kell. Az előtérben a vajdasági irodalom afirmációja áll, vagyis annak a meghatározása, hogy hol a helye a jugoszláv irodalomban. És nem kisebb, és nem is könnyebben megoldható kérdés az új íronemzedék tagsága. Mert az Írószövetség tagsága, ha külön előnyöket nem is lát, mégis hivatalos elismerés, amelyre ma már nagyon sokan tartanak igényt az újabb nemzedékből. Viszont ezt a tagságot nem adják könnyen.”

1960. szeptember 20.

Sulhóf József az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében*: „Nos, túl vagyunk ezen is. Lezajlott az írói táborozás. És most utólag bevallhatjuk, hogy nem is volt ez táborozás. Az Írószövetség vajdasági tagozatának kétnapos gyűlése volt¹ [...] Egyszóval ráillett, amit a tanácskozás egyik kanizsai hallgatója mondott: – Olyan ez is, mint a mi gyűléseink, a tanügyi munkásoké. Akármiről van szó, mindjárt a pénzügyekre lyukadnak ki, és el is akadnak. A hasonlat, mint minden hasonlat, egy kicsit sántít. Kevesebb szó esett pénzügyekről. Sokkal több az író és olvasó kapcsolatáról, amelyet megzavar az, hogy az írók sorsa kedvetlen kiadók kezében van [...] Mondtuk, mondtuk, mondtuk, ahogy kiszakadt belőlünk minden, ami évek óta felgyülemlett, és soha sehhol nem beszéltünk róla. Ideje volt már, hogy egyszer egy ilyen összejövetelet is tartsunk. De azért bevallom, nekem, aki nyolc év előtt Csantavéren részt vettem az első írói táborozáson, és azóta is szorgalmasan jártam táborba, hiányzott a szív és a szín, hiányzott a szokott kedélyesség [...] Az idej, a nyolcadik táborozás, nem élménygyűjtő volt. Az irodalmi érvényesülés és a fogalmak tisztázása volt napirenden.”

1. „már a szerbiai íróegyesület vajdasági tagozatának szervezésében találkoznak”. Pató Imre: A Kanizsai Írótábor bibliográfiája. *Hungarológiai Közlemények*, X. évf. 1984. 60. 1079–1080.

1960. szeptember

A *Híd* 9. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Értelmiség és közösség*; *Báti Zsuzsa versei*; Đorđe Lebović: *Behavazott lejtő*; *Derűs István versei*; Prežihov Voranc: *A kút*; Foky István: *Mindketten szótlanul álltak*; Bori Imre: *József Attila tanulmányjai*; *Mile Biskupljanin versei*; Szirmai Károly: *A kedves rokonok*; Dési Ábel: *Füvek és bogárcák*; Sulhóf József: *Nyári utazás*; Szűcs Imre: *Vidéki nocturno*; Saffer Pál: *Jegyzetek egy nyári utazásról*; Kalapis Zoltán: *Pula*, 1960; Miodrag Kolaric: *B. Szabó György absztrakt művészete*; Tomán László: *A mozgás és változás költészete*; *Krónika*; *Jegyzetek*. Benes József rajzai.

1960. október 1.

A zentai kiállítási teremben megnyitották a virág- és virágcsendélet-kiállítást, amelynek öt nap alatt 4760 látogatója volt.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum; Zentai művésztelep, 69.

1960. október 6.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A Novi Sad-i Bölcsészeti Kar Magyar Tanszékének hallgatói Penavin Olga és Ágoston Mihály, a tanszék tanárainak vezetésével tanulmányi útra Csantavérré utaztak. A kirándulásnak nyelvészeti kutatás a célja.”

Topolyán megtartották az Aranymikrofon első műsorát.¹

1. Szöllösi[y] Vágó László: Volt egyszer egy (tíz, száz) Aranymikrofon vetélkedő. In Dani Zoltán: *Hatvan éve szól a rádió: az Újvidéki Rádió története képekben és vallomásokban*. Újvidék, 2009, VRTV, 275.

1960. október 8.

Az Újvidéki Rádió ifjúsági műsorában Bada Johanna beszélgetett Végel Lászlóval, az újvidéki Ifjúsági Tribün keretében működő Szép Szó főszerkesztőjével: – Úgy hallottam, új szerkesztőséget választott a Szép Szó. Te mint új főszerkesztő hogyan képzeled el a vezetőség munkáját? – Az ideai szerkesztőség 15 tagú. Művészeti és társadalmi csoportra tagozódik. Szeretném, ha a szerkesztőség minden tagja egyforma odaadással dolgozna – mondta Végel László. – Milyen tárgyú összefüggéseket terveztek? – tettem fel az újabb kérdést. – Nagy vonalakban így vázolhatnám: társadalmi, irodalmi, művészeti és időszzerű kérdésekkel foglalkozunk majd az összefüggéseken. Erről a sokoldalúságról tanúskodik első három összefüggésünk is, amelyen az ENSZ-ről, az olimpiai játékokról és az opatijai fesztiválról [Festival Opatija] lesz szó. Ha már tervekről beszélünk, azt is meg kell mondanom, hogy a sokoldalúság mellett a színvonal emelésére is törekszünk. – Még egy igen érdekes kérdés foglalkoztat. Tavaly te magad is csak résztvevője voltál a Szép Szó összefüggéseinek. Mit tapasztaltál a közönség soraiban? – Legfontosabb észrevételem az, hogy a középiskolások vonakodnak a vitákban való részvételtől annak ellenére, hogy sokszor lenne mondanivalójuk. Ezt a feszültséget, ami talán a szókimondás szegénységéből is ered, azzal szeretnénk orvosolni, hogy fokozzuk az iskolai önképzőkörök munkáját. – Mi az elgondolásokkal kapcsolatban? – A Szép Szó irodalmi csoportjának tagjai ellátogatnának az iskolai önképzőköri összefüggésekre, elősegítenék azoknak minőségi fejlődését és szabadabb légkört teremtenének a vitákhoz. – És végül milyen újításokat szeretnétek bevezetni? – Egyes irodalmi műsorainkban bizonyos formai újításokkal is kísérletezünk majd. Fényhatásokkal és díszletek alkalmazásával szeretnénk változatosabbakká tenni azokat. Újítás lenne a kisszínpad is, amelynek megvalósulása még sok mindentől függ – fejezte be Végel László.”

A zentai kiállítási teremben megnyitották az első-sorban képzőművészeti kiadványokat bemutató könyvkiállítást, amelynek október 19-ig 6770 látogatója volt.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum; Zentai művésztelep, 69.

1960. október 9.

A Szabadkai Népszínház bemutatta Aleksandar Obrenović *Változatok* [Varijacije, 1960] című drámai játékát. Fordította Fehér Ferenc. Rendezte, a díszletet és a jelmezeket tervezte Petar Govedarović. Fellépett: Fejes György (öregember), M. Süveges Eta (öregasszony), Szabó István (szomszéd), Barácius Zoltán (betörő). A 18 előadásnak összesen 2950 nézője volt.¹

1. Pósa Rózsa: Aleksandar Obrenović: Változatok. *Dolgozók*, 1960. október 14. 9.; Vukovics Géza: Változatok. *MSz*, 1960. október 15. 7.; Kolozsi Tibor: Változatok. *7 Nap*, 1960. október 16. 8.; Gerold, Pastyik 1970.

1960. október 11.

Tripolszky Géza az Újvidéki Rádióban: „Hosszú és alapos készülődés után, október 8-án, a város felszabadulásának ünnepén, megkezdődött Zentán a könyvhónap. A Kulturális Propagandaközpont kiállítási termét már délelőtt elárasztották a látogatók, hogy megtekintsék a kiállított ritka könyvpéldányokat, a szép kiadványok gyűjteményét, Jovan Đorđević műveit, és hogy vásároljanak. A választék igen nagy, csak a Forum háromszázezer dinár értékű könyvet küldött, s azokat a városban és a falvakban árusítják. A kiállítás azonban csak egyik része a széles körű akciónak. A könyvek megjelentek a város néhány kirakatában, a könyvtár kiadta első könyvkatalógusát, elkészült a könyvhónapi emlékbélyegző. 12-én vajdasági írócsoport látogat el Zentára, hogy irodalmi estet tartson. Az erre váltott belépőjegyek a könyvsorsolásra is szólnak. Az Irodalom- és Művészetbarátok Klubjában rendezik meg a másik irodalmi estet. Ezen Jovan Đorđevićről emlékeznek meg. Egyébként

már nyomdában van a *Zentai Füzetek* második számának anyaga, amely a zentai születésű író munkásságával foglalkozik, s még októberben elkészül.”

1960. október 15.

A Szabadkai Népszínház bemutatta Szücs György *Elveszem a feleségem* [1957] című zenés vígjátékát. Zeneszerző: Bágya András; versek: Szenes Iván. Rendezte Garay Béla. A díszletet Petrik Pál, a jelmezeket Radmila Radojević tervezte. Hangszerelés: Milan Asić. A táncokat Kunyi Mihály, az énekeket V. Dormán Mancsi tanította be. Fellépett: R. Fazekas Piri (Arvai Teréz), Heck Paula (Kelemen Judit), K. Petz Marika (Bende Piri), Versegi József (Szabó Balázs), Szabó János (Bodor Zsiga), Godányi Zoltán (Fürjes Elemér), Majoros Katica (Lenkei Zsóka). A 71 előadásnak összesen 30 042 nézője volt.¹

1. Kolozsi Tibor.: *Elveszem a feleségem*. 7 *Nap*, 1960. október 23. 8.; Vukovics Géza: *Elveszem a feleségem*, sikeres bemutató Zentán. *MSz*, 1960. október 29. 7.; Gerold, Pastyik 1970.

1960. október 16.

Az MSZMP Politikai Bizottsága határozatot hozott arról, hogy Jugoszláviát kapitalista országgént kell kezelni.¹

1. MOL XIX-J-1-j-1a-003920-1-1961.

1960. október 17.

Az Újvidéki Rádió *Délutáni híradójának* témái: „Ohridban ma befejeződött a Jugoszláv Fordítók Szövetségének kongresszusa. Határozatot fogadtak el, melyben különösen méltatják a jugoszláv népek műveinek kölcsönös fordításában elért eredményeket [...] Ma délelőtt tartotta ülését a Novi Sad-i Járási Kultúrtaács. Az ülés első napirendi pontjaként a járás területén lévő múzeumok szervezeti kérdéseiről tárgyaltak [...] Az ülésen szó volt még a bácsi vár rekonstrukciójáról is. A több mint 6 évszázados erődítményen már a jövő évben befejezik a kiigazító munkálatokat.

Ha elkészülnek az építkezéssel, a bácsi vár a járás egyik legrégebb történelmi nevezetessége lesz [...] Minden családba legalább egy könyvet. – Ezzel a jelszóval szervezték meg az idén Debeljačán [Torontálvásárhely] a könyvhónapot [...] Szombaton este megnyitották az újjárendezett könyvtárat [...] Kétezer könyv közül választhatnak olvasnivalót a debeljačai polgárok [...] November elején a *Magyar Szó* munkatársai élőújságot tartanak Debeljačán. Utána Szeles László, a harcos múltú költő tart irodalmi estet az amatőr színház tagjainak közreműködésével. A vajdasági írók november 27-én látogatnak a községbe. Saffer Pál, Fehér Ferenc és Major Nándor olvas fel munkáiból [...] Belgrádban Budapest, Zágráb és Belgrád férfi asztalitenisz-válogatottjainak hagyományos hármas viadalát Budapest asztaliteniszesezői nyerték. A döntőben 5 : 1-re legyőzték a belgrádi válogatottat. Marković II. [Marković, Vladimir és Vojislav] ezen a találkozón vereséget szenvedett a magyar Faházitól [Faházi János].”

1960. október 19.

Az Újvidéki Rádió hírül adta: „Novi Sadon, a gépészeti kar egyik előadótermében ma délelőtt ünnepélyesen megnyitották a Novi Sad-i Egyetem Orvostudományi Karát [...] Az új fakultáson holnap délelőtt kezdődnek meg az előadások. Erre a karra 166 hallgató iratkozott be.”

1960. október 22.

Újvidéki Rádió, *Ifjúsági műsor*: „Vicei Károly zentai tudósítónk arról számol be, hogy a Pap Pál tanonciskola első osztályos tanulói most kapcsolódtak be az ifjúsági szervezet munkájába. A tagok kéthetenként politikai órákat tartanak. A szervezet ülésein természetesen sor kerül a tanulás problémáira is.”

1960. október 23.

Az Újvidéki Rádió keretében megkezdődött a szerbhorvát nyelvű helyi jellegű műsor. Egy 6 kilowattos adó sugározta a helyi állomások szá-

mára fenntartott 202 méteres középhullámon. Megindítása annak a Tartományi Végrehajtó Tanács által elfogadott tervnek a részét képezte, amely helyi adók létrehozását helyezte kilátásba a nagyobb vajdasági központokban. Ez a II. műsor napi hétórás programjában eleinte az Újvidéki járás eseményeire összpontosított, majd fokozatosan tartományi szintre emelkedett.¹ > **1956. november; > 1960. április 1.**

1. Popović, Đorđije: *Radio u Vojvodini*. Novi Sad, 1985, Zajednica radio-difuznih organizacija SAP Vojvodine, 45.; Popov, Dušan: *Novi Sad 1944–1964*. 1964 október, Matica srpska, 127.; Eberst 1974, 171.; Olajos Mihály: Ismét bevezettük a szerbhorvát és ruszin nyelvű műsorokat. In *Hatvan éve szól a rádió*, 158.

1960. október 24.

Szabadkán megkezdte rendes munkáját az Újvidéki Egyetem Közgazdasági Kara. Dékánok: Milenko Rakovački (1960–1962); Varga László (1962–1963); Žarko Mrkušić (1963–1966).¹ >

1960. május 18.

1. Ekonomski fakultet u Subotici 1960–1980. Subotica, 1981, Ekonomski fakultet, 11., 30–32.

1960. október 28.

A Jugoszláv Képviselőház elfogadta az egészségügyi szolgálat felépítéséről, a sajtóról és az információ más formáiról,¹ valamint a szabadalmakról és műszaki fejlődésről szóló törvényt.

1. ÚR, 1960. október 28.; Zakon o štampi i drugim sredstvima informisanja. SL FNRJ 1960/45., 1965/15.; Biškup, Josip: *Političke ideje i sredstva informiranja u samoupravnom društvu*. Disszertáció. Zagreb, 1976; Popović, Đorđije: *Radio u Vojvodini*. Novi Sad, 1985, Zajednica radio-difuznih organizacija SAP Vojvodine, 45.

1960. október 29.

A szabadkai Népszínház bemutatta Örsi Ferenc *Fekete ventillátor* [1960] című drámáját. Rendező: Virág Mihály. A díszletet Petrik Pál, a jelmezeket Radmila Radojević tervezte. Fellépett: Czehe Gusztáv (az apa), Szabó Cseh

Mária (az anya), Tóth Éva (a lány), Kollár Péter (az orvos), Szilágyi László (az ügyész), Kiss Júlia (a merénylő). A 27 előadásnak összesen 5615 nézője volt.¹

1. Kolozi Tibor: Fekete ventillátor. 7 *Nap*, 1960. november 6. 8.; Vukovics Géza: Fekete ventillátor. MSz, 1960. november 10. 7.; Gerold, Pastyik 1970.

1960. október 30.

A zentai kiállítási teremben megnyílt a művésztelep kiállítása. Tizenöt kiállító 42 művét november 13-ig 9835 látogató tekintette meg.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum; Zentai művésztelep, 69.

1960. október

Prištinában megnyílt a Bölcsészettudományi Kar a Belgrádi Egyetem keretében.¹

1. Mišović 1987, 320.

1960. november 1.

Bányai János az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében*: „Nemrégiben a Kommunista Szövetség Novi Sad-i járási vezetőségének helyiségében széles körű vita alakult ki arról, hogy miben segítheti elő az Ifjúsági Tribün Novi Sad kulturális fejlődését. A tribün eddigi tevékenységében legfontosabb az volt, hogy összegyűjtötte a fiatalokat, s érdekes előadásokat és vitákat szervezett nemcsak az irodalomról és a kultúráról, hanem a kor szelleméről is [...] Az Ifjúsági Tribün már jó néhány éve működik, s az utolsó évadban, sorrendben a hatodikban, munkáján már egy bizonyos archaizmus volt érezhető, ennek pedig éppen itt semmi helye sincs. Az archaizmust a közönség elfordulása követte, a munkaformák arisztokratizálódása, s ezekből az elemekből tevődik össze mindaz, amit a tribün válságának nevezünk. Vajon ennek alapján mondhatjuk-e azt, hogy a tribün megtette a magáét, s ideje már hogy elhallgasson? Tulajdonképpen erre a kérdésre igyekezett válaszolni ez az értekezéslet.

Ezért az ülés résztvevői ahelyett, hogy a tribün eddigi munkáját magasztalták vagy bírálták volna, egész érdekes, újszerű javaslatokat adtak. Egyebek között azt mondták, hogy teljesen új gárdának, az eddiginél fiatalabbnak kell átvennie a tribün vezetését, azt is tanácsolták, hogy a tribün nagyobb közönséghez szóljon [...] Nagy József végül elmondta, hogy mit vár a tribüntől nemcsak Novi Sad, hanem a tartomány is [...] Új vezetőségének elsősorban meg kell ismerkednie – ankétok útján vagy másképpen – a fiatalok mindennapi és általános problémáival, és keresnie kell a bajok orvoslásának módját. Az Ifjúsági Tribün még nem kezdte meg idei munkáját. Új épületbe költözik, több helyisége lesz, s így még alaposabban láthat majd hozzá a munkához, melyet valaki a tribün reneszánszának nevezett.”

1960. november 11.

Sulhóf József az Újvidéki Rádióban: „Kettős számot adott ki a *Rukovet*, a suboticei irodalmi körök folyóirata, mintha azt jelezné, hogy válságait még mindig nem vészelte át teljesen, és előresiet november–decemberi számával, nehogy lemaradjon. Pedig, mint ez a szám is tanúsítja, életképes, érdemes szemléltetője irodalomnak és irodalmi törekvéseknek, és bár kilép eredeti köréből, Desanka Maksimović, Slobodan Berberski, Miroslav Antić, Ivan Ivanji és mások, a suboticei körtől távol élő és távol eső írók és költők írásaival növeli a füzet vonzerejét, hivatásáról sem feledkezik meg: a maga körének írói is szóhoz jutnak, és jó fordításokban a suboticei magyar költők verseit is hozzáférhetővé teszi a szerbhorvát olvasóközönség számára. Zákány Antal, Debreczeni József, Csépe Imre verseit Lajčo Vidaković fordította le.”

1960. november 12.

Papp Imre az Újvidéki Rádió *Ifjúsági műsorában* arról számolt be, hogy „Zentán talán még soha ennyi ifjú tehetség nem jött össze, mint november 5-én a *Népi Ifjúság* városi vezetőségének szék-

házában. Mint már annak idején közöltük, az Ifjúsági Rádió szerkesztősége második nyilvános műsorát november 19-én Zentán, az Eugen színháztermében rendezte meg. November 5-én tartottuk meg a selejtező versenyt. Nem volt könnyű a válogatás. Húsz szavaló, öt monológ és egyéni humor, három zenekar, négy szólóhangszer és 24 énekes szerepelt a versenyen. A szavalóverseny külön érdekessége volt, hogy nagyon sokan saját versükkel léptek fel. Hogy kiket jelölt a bizottság a műsorra, ezt majd november 19-én, a nyilvános műsoron, 26-án pedig az Ifjúsági Rádió műsorában meghallhatják, kedves hallgatóink, amikor ugyanis részleteket közvetítünk a zentai nyilvános műsorból”.

1960. november 14.

Cséby Lajos belgrádi magyar nagykövet jelentette, hogy Csákány István, a nagykövetség munkatársa Zomborban járva ellátogatott a Petőfi Sándor Kultúregyesületbe, ahol beszélgetést folytatott Hengen Mátyással, az egyesület kulturális vezetőjével, aki „közölte, hogy a hatóságok több ízben kísérelték meg a Petőfi Kultúregyesület felszámolását. A jelenleg öt helyiségből és nyári büffé felállítására alkalmas kerthelyiségből álló ingatlanukat államosították. Később a Népbizottság határozatot hozott az épület lebontására és helyére egy öt emeletes bérház építésére. Amikor ők e tervről tudomást szereztek, a Népbizottság kulturális szerveinél csupán azt kérték, hogy az épületben kb. öt helyiségből álló épületrészt biztosítsanak a számukra. Közölték, hogy ez nehezen vihető keresztül, mert a terület nem az egyesület tulajdona, nem tudják, sikerül-e jogalapot találni arra, hogy kérelmüket teljesítsék [...] Az utóbbi időben a Népbizottság többször javasolta a vezetőség felé, hogy az egyesületen belül szerb nyelvű színdarabokat is adjanak elő. Amikor ő személyesen erről s Népbizottság kulturális osztályát igyekezett lebeszélni azzal az indoklással, hogy az egyesületnek elsősorban magyar jellege van, az alapszabályzatot vették

elő és azzal bizonygatták neki, hogy abban nem szerepel a magyar jelzés. Mivel a kérelmet nem teljesítették, a hatóságok nyomban retorzióval éltek. Hetenként tartottak ellenőrzést a büffében, s a forgalom után eddig fizetett 20%-os adót 30%-ra emelték fel [...] Az egyesület elnöke, s egyben hivatalos vezetője Börnst Henrik, a Városi Népbizottság titkára. Nevezett egyik parancsnoka volt a Petőfi elnevezésű Partizánbrigádnak az 1944–45-ös évben. Egységei a Dráva vonalán harcoltak, s elmondása szerint Pécsig jutottak el. Katonai rangja tartalékos százados. Német származású, erősen magyarkodó, de a jugoszláv revizionizmust következetesen kiszolgáló személy. Meglátásunk szerint rajta keresztül érvényesül az egyesületen belül a jugoszláv hivatalos vonal.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-16b-007551-1960.

1960. november 15.

Újvidéki Rádió, *Kultúrrevü*. Florica Štefan beszámolója a Stražilovói Találkozóóról: „Habár minden olyan egy kicsit, mint az emlékezés, nem a múltba akarok visszatérni, hiszen nem vagyok még olyan idős, hogy emlékezést írjak. És mégis, valami arra késztet, hogy a múltban keresgéljek [...] Sokszor gondolok a mi irodalmi szárnypróbálgatásainkra. Belelapozok egy megsárgult füzetbe, a fiatalok almanachjába, amely 1951-ben jelent meg. Mennyi név, mennyi elbeszélés, vers és filmszöveg van itt összegyűlve. Ahogy olvasgatom őket, azokra az emberekre gondolok, akik oly odaadóan foglalkoztak velünk, fiatal tollforgatókkal. Olyan nagy szeretettel toboroztak bennünket össze, s mi, fiatalok olyan lelkesedve olvastuk el első próbálkozásainkat Sinkó Ervinnek, és olyan áhitattal hallgattuk, amikor ő bevezetett bennünket az írás birodalmába, megmagyarázta nekünk az írás mesterségét. Lehet, hogy nem is említeném ezt, ha a napokban nem hallottam volna, hogy az idei fiatal költők és esztéták találkozájára egyetlen vajdasági fiataalt sem hívtak meg. Eddig ezt a találkozót Stražilovón tartották meg, és valóban az ifjú költők és esztéták találkozója volt. Most

azonban a fiatal intellektuelek összejövetelét szervezték meg ebben a találkozóban. Vajon milyen jogon számolták fel ezt a hasznos kulturális megmozdulást? Milyen társadalmi és politikai felelőtlenséggel korcsosítottak el egy hagyományos találkozót? Talán a szervezők elfelejtették az új egyetemi törvényeket, melyek lehetővé teszik, hogy minden polgár megszerezze a legmagasabb szakképzettséget. Úgy látszik, semmibe veszik azt a törekvést, mellyel már évek óta le akarjuk dönteni a szellemi és fizikai munkások között emelkedő válaszfalat. És még egy kérdés az összejövetelek szervezőihez. Ezen a találkozón talán fel akarják osztani hazánk fiatalságát intellektuelekre és nem intellektuelekre? Egy kicsit megkéstek az idei Stražilovói Találkozóval, igaz átszervezték, új formát akartak neki adni, de úgy látszik, ezúttal egy kicsit megtévedtek.”

Ugyanott hangzott el Bányai János *Az őszről illene szólni* című jegyzete: „Elgondolkoztatott a minap egy régen hallott zongoraetűd. Sétálva, kicsit fáradtan, fekete betűkkel teli fejjel jártam az utcán. Igyekeztem elveszteni egy percre a kapcsolatot mindennel, ami körülöttem történik, mindennel, ami közvetve, vagy közvetlenül engem is érint [...] Miért is álltam meg? Aztán, ismét azért, mert nekem úgy tetszett; úgy döntöttem, hogy ezentúl nem fessegetem tovább ezt a kérdést. Most sem. Persze nem másért, minthogy nekem úgy tetszik!”

1960. november 16.

A zentai kiállítási teremben megnyílt Faragó Endre képképzőművész kiállítása, amelynek november 25-ig 2655 látogatója volt.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum; Zentai művésztelep, 69.

1960. november 17.

Lőkös István Sinkó Ervinnek: „Megkaptam kedves sorait s a küldött könyvekért előre is hálás köszönetemet kívánom kifejezni. A *Magyar Királyi Honvédnovella* bizonyára a napokban megérke-

zik. Amint kézhez kapom, azonnal írni fogok. Én a hét elején készültem el az említett Krleža-dolgozattal¹ s már le is adtam közlésre az évkönyv szerkesztőjéhez. Remélem, nem lesz különösebb kifogás ellene, bár őszintén szólva az egész munka inkább csak tájékoztató, probléma-felvető jellegű. Amint megjelenik (ez sajnos kb. csak 1961. febr. vagy márc.-ban lesz) küldök Önnek egy példányt és hálás leszek kritikái megjegyzéseire. Már csak azért is, mert a témát tovább kívánom folytatni az anyag igényesebb összegyűjtésével s kidolgozásával. Ebben már feldolgozom a jugoszláviai idevágó adatokat is. Főiskolánk évkönyvének elküldéséről már intézkedtem. Ez kicsit hosszabb időt vesz igénybe, de gondolom, egy-két hét alatt lezajlik. Valószínűleg tudunk küldeni régebbi (1957, 1958, 1959, 1960, évi) köteteket [...] Szeretnék kapcsolatot teremteni egy olyan szerb vagy horvát tudóssal, aki a XV. és XVI. századi szerb, illetve horvát irodalom szakértője.”²

1. Miroslav Krleža magyarul. *Egri Pedagógiai Főiskola Tudományos Közleményei*, 1961. 401–417. – 2. Sinkó Ervin levelezése II., 112. 125.

1960. november 18.

A II. Stražilovói Találkozón Dušan Makavejev *Az egyén és a társadalom viszonyának problémája* címmel tartott vitaindítót.¹ Ugyanott Janko Kos felolvasta *A mai irodalom társadalmi és eszmei struktúrája és progresszivitása* című bevezető beszámolóját.² Ebben kifejtette: „A mai jugoszláv irodalom társadalmi és eszmei struktúrájának, valamint haladó voltának problémáját nem abban látjuk, hogy csatlakozik-e egyik vagy másik irodalmi csoporthoz [ti. Kos szóhasználata szerint a szocialista realizmushoz vagy a nihilizmushoz], ellenkezőleg: abban a szükségletben, hogy irodalmi tevékenységünk a mai polarizált állapotból olyan irodalomra fejlődjék, ami a modern ember egyetemes problematikáját fejezi ki, és amelyet szocializmusról szóló jóslatában már Marx bejelentett.”

A *7 Nap* című, Szabadkán megjelenő hetilapot Szabadka helyett Újvidéken, a Forum Nyomdában készítették el.³

Miroslav Krleža Sinkó Ervinnek: „Köszönöm szolgálatait. A Forum elküldött minden szükséges instrumentumot az úgynevezett szerződéshez. Lőköstől is kaptam reggel egy nagyon udvarias és szimpatikus levelet és postafordultával válaszlátam neki.”⁴

1. Teljes szövegét lásd *Híd*, 1961. 4–5. – 2. Szövegét lásd *Híd*, 1960. 12. 931–939. – 3. Petkovics Kálmán: *A 7 Nap útja*. Újvidék, 1986, Forum, 36. – 4. Sinkó Ervin levelezése II., 113., 125–126.

1960. november 22.

Bányai János az Újvidéki Rádió *Kultúrrevüjében*: „Még egyszer az érthetlenségről. Kései hozzászólás a *Magyar Szó* irodalmi vitájához. Hogyan kell egy verssel szót váltani? [...] Maga az a tény, hogy a verssel szót szeretnénk váltani, a költemény helyes értelmezésére, ha akarják, megértésre kötelez [...] Külön kellene talán foglalkozni mindazzal, ami látszólagos, mert a megértés, az újabb felfedezések lehetősége ebben az újszerű irodalomelméleti kategóriában van, a különössel és a különösséggel, de semmi esetre sem a különlegessel lehetne talán összevetni a látszólagost [...] Komolyabban kellene talán mindazoknak, akik részt vettek az irodalmi vitában, hozzálátni a rendszerezéshez, s nem csak úgy, alkalomadtán ítéletet mondani a költészetről, s különösen a fiatalok költészetéről. Vonatkozik ez azokra is, akik helytálltak az érthetlenség mellett, mert állításaikban nem egy helyen csúszott be néhány nem odaillő, de alapjában véve talán jóindulatú idétlenség. S nem szabad véget vetnünk egy-egy ilyen izgalmas kérdésnek oly módon, hogy »írtak mások is máskor is érthetetlen verseket« s »vannak jó és rossz versek«. A kérdés sokkal szélesebb és sokkal nagyobb megértést, sokkal nagyobb komolyságot igényel.”

Ugyanott Florica Ștefan, ugyancsak még egyszer a második Stražilovói Találkozóról: „A

múlt hét végén tartották meg Novi Sadon a fiatal költők és esztéták második összejövetelét, II. Stražilovói Találkozó néven. Az ünnepi megnyitó, amelyen elsőnek Vojislav Mikecin olvasott fel beszámolót, csütörtökön este volt. A találkozó másik két napja szintén beszámoló olvasásával és vitával telt el. E beszámolók két témát boncolgattak. Az első napjaink ifjú értelmiségije, a második művészetünk társadalmi és intellektuális összetevői volt. Összegezve a találkozó tanulságait megállapíthatjuk, hogy ma felesleges beszélni napjaink fiatal értelmiségije témáról [...] Makavejev a következőket mondotta: »Ha szétnézel és látod, hogy kik kérkednek a mi, értelmiségiekkel, mindjárt tisztába jössz azzal, hogy ez a fogalom nálunk még mindig nagyon közel van a mi, urak fogalmához.« [...] Mindent egybevetve a találkozóból leszögezhetjük, hogy az ilyen összejövetelek megszervezése nagy felelősséggel jár, és nem lehet egy kis csoportra bízni.»

1960. november 25.

Milenko Šober ljubljanei tudósító az Újvidéki Rádióban: „Szombaton fejeződött be Ljubljanában az első jugoszláv egyetemistafesztivál, amely a szlovén közönség körében nagy érdeklődést keltett, már csak azáltal is, hogy résztvevői valamennyi egyetemi központból kerültek ki. Találkozót adtak itt egymásnak a beogradi, zagrebi, szarajevói, szkopjei és ljubljanei egyetemisták [...] Tíz napon át sorakoztak az egyetemista műkedvelő csoportok folklórral, színelőadással, karénekekkel és szórakoztató zenével.”

1960. november 26.

Jugoszlávia pozitív választ adott Magyarországnak a kishatárforgalmi egyezmény megkötésére vonatkozó kezdeményezésére.¹

A zentai kiállítási teremben megnyílt a művésztелеp első éveiben készült képeket bemutató kiállítás, amelynek december 19-ig 3514 látogatója volt.²

1. MOL XIX-J-1-j-4b-00819-1-2-1964. – 2. Sli-karska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum; Zentai művésztелеp, 69.

1960. november 28.

A magyar Külügyminisztérium III. Területi Osztályának *Irányelvek a magyar–jugoszláv kapcsolatokhoz* című kollégiumi előterjesztéséből: „Politikánk célja, hogy Jugoszláviával a szomszédi viszonyt kifejező normális államközi kapcsolatokat tartsunk fenn, amely egyúttal megfelel az egész szocialista tábor érdekeinek. Mindaddig, amíg a JKSZ fenntartja revizionista nézeteit, a pártközi kapcsolatokról elzárkózunk. E célkitűzés megvalósításánál abból kell kiindulnunk, hogy Jugoszlávia vezetői durva módon visszautasították a szocialista országok, közöttük hazánk azon törekvését, hogy Jugoszláviával kapcsolatainkat a proletár internacionalizmus elveire építsük. Ezért hazánk – a szocialista tábor országaival együtt – Jugoszláviával fennálló kapcsolatait a békés egymasmellettélés elvét alkalmazva építi [...] Megfelelő módon vissza kell utasítanunk a jugoszlávok olyanirányú törekvéseit, amelyek a szocialista országok szétválasztását célozzák, vagy amelyek mögött egyéb provokációs célok rejlenek. Így pl. ki kell térnünk a túlságosan törleszkedő közeledés elől, mert emögött hátsó gondolatok rejtőznek [...] A jugoszláv revizionizmus igen erős gyökeret vert a kultúra területén [...] Az év folyamán a jugoszlávok többször vetették fel a két ország közötti kulturális egyezmény megkötésének szükségességét. Erre vonatkozóan a következő álláspontra helyezkedünk: 1961-ben – a számunkra legalkalmasabb időpontban – egy szűkebb keretek között mozgó kulturális egyezmény megkötését fogjuk javasolni a jugoszláv félnek; eddig az időpontig pedig halogató taktikával ki fogunk térni az erre vonatkozó újabb jugoszláv javaslatok elől. Az 1961-es magyar–jugoszláv kulturális kapcsolatok szabályozására egyelőre csupán kulturális munkatervet kötünk, hasonló, mint amilyet 1960-ra kötöttünk. A kulturális munkaterven

felül igen fontos olyan kulturális személyiségek meghívása, akik velünk szemben nem tanúsítanak ellenséges magatartást és Jugoszláviában a kulturális élet területén bizonyos fokú befolyással bírnak. Az ilyen meghívások számunkra hasznosak lehetnek; tapasztalat szerint ugyanis a jugoszláv lapok kulturális vonalon tudnak leginkább pozitív értelemben írni a szocialista országok életéről. Jelentősen meg kell javítani a Jugoszlávia felé irányuló propagandamunkánkat. Helyesnek bizonyult az a taktika, hogy a jugoszláv revizionizmus súlyának megfelelően sajtónk mértéktartóan foglalkozott annak bírálataival. Jelenleg szükségesnek látjuk, hogy sajtónk több hírt közöljön Jugoszláviáról oly módon, hogy ezen keresztül leleplezzük a jugoszláv revizionizmust, s megmutassuk igazi arcát. Meg kell vizsgálni a pécsi rádió szerb nyelvű adásai növelésének, szerbhórvát nyelvű bulletin kiadásának és Jugoszláviából nagyobb számú rokoni látogatás engedélyezésének a lehetőségeit, s ezekre vonatkozóan javaslatokat kell kidolgozni.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-4bc-00249-31-1960.

1960. november

A *Híd* 11. számának tartalma: Gál László: *Kínai versek*; Kvizimodo-Braun István: *Tar galylyon négy kereszt*; Zákány Antal versei; Mihál Tonecki: *Elmegyek hozzá* (Hangjáték); *A mai crnogorai lírából* (Ford. Ács Károly); D. Juhász Zsuzsa: *Egy öngyilkosság mellékszereplői*; *Báti Zsuzsa versei*; Sreten Asanović: *Holt erdő* (Ford. Korom Tibor); Francz Mihály: *A költő leírhatatlan ünnepnapja*; Jean Paul Sartre: *Vihar a cukornád ültetvények felett*; Bori Imre: *Az élet szolgálatában*; Majtényi Mihály: *Poézis vagy verskoholás? Egy lengyel író különös támadása a költészet ellen* (Witold Gombrowitz); Bori Imre: *Műhelyben* (Roger Martin du Gard); Bori Imre: *Az írói hírnév csodája* (Menandros: *Az embergyűlölő*); *Krónika*; *Jegyzetek*. Kapitány László rajzai.

Bori Imre *Az élet szolgálatában* című tanulmánya ilyen állításokat tartalmazott: „A magyar irodalom története, bár nem egy érdemes művelője volt e tudományagnak, nem tud felmutatni olyan tanulmányt, amely behatóan foglalkozna a szomszéd népek hatásaival, és így kiderítené és rámutatna a jugoszláv irodalom nyomaira, hatásaira a magyar irodalom alakulásában. A jugoszláv irodalom kölcsönözte szín hiányzik a magyar irodalom történetéből, az a szín, amely koronként más-más mértékben és jellegben bukkan fel [...] A magyar irodalom egészen a legutóbbi időkig nem volt kíváncsi arra, hogy mi történik a jugoszláv szellemi életben [...] A vajdasági magyar műfordítás-irodalom 1953 után fog az új jugoszláv költői jelenségek tolmácsolásához [...] A vajdasági magyar nyelvű műfordítás-irodalom törte meg azokat az évszázados hagyományokat, amelyek a jugoszláv irodalomból csak Karadžić népköltési gyűjteményeit volt hajlandó vállalni. *Az öreg Vujadin* és a *Koszovói lányka* kezdetleges népi életképei helyett azokat az irodalmi szövegeket tolmácsolja, amelyekben a szocialista gondolat magasfokú eszmeisége párosul mély művészettel.” Majd hozzátette: „Írásom nyomdába kerülése után jutottam Szász István fordításkötetéhez [...] valamint Erődi Béla fordításában *A Balkán félszigeti népek költészetéből* című gyűjteményéhez [...] lényegesen nem változtatják meg azt a képet, amit írásomban megrajzolni igyekeztem.”

1960. december 1.

Koča Popović, a JSZNK külügyi államtitkára Olaszországba érkezett. Antonio Senni olasz külügyminiszterrel folytatott megbeszélései során „leszögezték, hogy a nemzeti kisebbségeknek a közeledés tényezőinek kell lenniük”, és hogy „további lépéseket tesznek az etnikai csoportokat érintő, még mindig nyílt kérdések igazságos és kielégítő megoldása érdekében”.¹

Az Újvidéki Rádió közölte: „A budapesti jugoszláv nagykövetségen tegnap este bemutatták a *Kilencedik kör* című jugoszláv filmet. Az előadáson megjelentek a magyar külügyminisztérium funkcionáriusai, Budapest kulturális és közéleti képviselői, a diplomáciai kar tagjai, a magyarországi jugoszláv nemzeti kisebbség több képviselője és mások.”

1. HRP3, 189.

1960. december 2.

A Szövetségi Népképviselőház XVI. ülésén határozatot hozott az új alkotmány alapelveinek kidolgozásával megbízott Alkotmányügyi Bizottság megalakításáról és megválasztotta a Bizottság 47 tagját.¹ > 1963. április 7.

Az Újvidéki Rádió közölte: „A Szövetségi Népszkupstina két házának ma délelőtti együttes ülésén egy külön bizottságot választott azzal a feladattal, hogy tanulmányozza az alkotmánnyal kapcsolatos kérdéseket, és készítsen javaslatot egy új alkotmány kidolgozására.”

Az emlékezés értelme. Herceg János bevezetője az Újvidéki Rádió *Együtt* című irodalmi folyóiratában: „Ezekben a napokban lesz száz esztendeje, hogy az Osztrák–Magyar Monarchia császára egyetlen tollvonással megszüntette és Magyarország integer részének ismerte el azt az adminisztratív területet, amely a 48-as szabadságharcba Szerb Vajdaság és Temesi Bánság névvel ugyancsak egy uralkodói dekrétumnak köszönhetette megszületését [...] Ahogyan annak idején a szerbeknél igyekezett azt a látszatot kelteni, mintha a szerb nyelvű Vajdasággal megjutalmazná őket, ugyanilyen szándék vezette 1860 decemberében a császárt, amikor ezt a területet »visszaajándékozta« a magyaroknak. Megint szövetségesre volt szüksége, s azt most a »rebellis« magyarokban szerette volna megtalálni. S hét esztendő múlva meg is találta a liberális magyar középnemességben. A császári döntésre azonban egészen váratlanul és gyorsan megjött a

válasz egy a magyarokkal addig szembenálló népezér, Svetozar Miletić részéről, aki felajánlotta a szövetséget a magyaroknak s a közös harcot a minden nemzetiséget elnyomó osztrák uralom ellen [...] Száz esztendő távlatából persze már legfeljebb fájdalmas epizódnak tűnik Miletićnek ez a testvériségre felszólító kiállása, de ugyanakkor világosan felszínre hozza az örök tanulságot: hogy a nagyhatalmak mindenkor aprópénzre váltják a kis népek érdekeit, s mindig nyomorult bérrel és megaláztatással fizetnek szolgálataikért.”

1. Šesnaesta zajednička sednica Saveznog veća i Veća proizvođača Savezne narodne skupštine (1960. decembar 2.). Stenografske beleške. Knj. III, Sv. 5. Beograd, 1960, 894. Idézi Petranović, Zečević, 1089.

1960. december 4.

Újvidéken megtartották a Szerbiai Újságíró Egyesület Vajdasági Tanácsának közgyűlését. Farkas Nándor elnök tartott beszámolót, akit újraválasztottak. A tanács kiosztotta a kiemelkedő újságírói teljesítményért járó díjakat. Az 1958. évre az első díjat Dušan Popov, a másodikat Szerencsés József, a harmadikat Sava Dobrosavljević kapta, negyedik díjjal Pap Endrét, Slobodan Budakovot és Mileta Pavlovot jutalmazták. Képriportért Petkovics Kálmán, karikatúráért Budimir Vojnović, rádióriportért Gyula Károly kapott elismerést. Az 1959. évi teljesítményért odaítélt díjak: 1. Bogdánfi Sándor; 2. Dušan Slavković és Vukovics Géza; 3. Jovan Vilovac, Ádám Tibor és Milorad Stevančev; fotó: Brezsán Gyula; karikatúra: Budimir Vojnović.¹

1. Avramović, Miodrag-Žika: *Srebrni jubilej SNJ 1945–1970*. Beograd, Savez Novinara Jugoslavije, 1971, 941.

1960. december 8.

Belgrádban megkezdődött a Jugoszláv Újságírók Szövetségének VII. közgyűlése (V. kongresszusa). Határozatot hoztak a Moša Pijade újságírói életműdíj megalapításáról. A Szövetségi Bizottságba beválasztották Farkas Nándort is, Kollin

József pedig a Felügyelőbizottság egyik helyettes tagja lett.¹

Az Újvidéki Rádió beszámolt arról, hogy „A Novi Sad-i Egyetem hat karán számos olyan egyetemi hallgató tanul, aki beszéli a nemzetközi nyelvet, az eszperantót. Ezek a fiatalok most egyesületbe tömörültek. Helyiségük az egyetemi hallgatók klubjában, az Indexben van. Nemrégén eszperantó-tanfolyamot indítottak kezdők számára. Az új egyesületnek könyvtára még nincs, ezért egyelőre az egyetemi hallgatók is a Marko Nešić Eszperantó Egyesület könyveit használják. Tervbe vették, hogy a többi egyetemi városban működő testvéregyesülettel és az egyetemi hallgatók nemzetközi eszperantistaszövetségével is felveszik a kapcsolatokat.”

1. Avramović, Miodrag-Žika: *Srebrni jubilej SNJ 1945–1970*. Beograd, 1971, Savez Novinara Jugoslavije, 436., 826.

1960. december 9.

Stevan Doronjski a Szocialista Szövetség 8. tartományi értekezletén: „A vajdasági kétnyelvű oktatás, a kísérleti kétnyelvű tagozatok eredményei tanúsítják, hogy lehetőség van a nemzetiségi diákok közös nevelésére. Iskolarendszerünk e legdemokratikusabb formájának fokozatos kiterjesztése ott, ahol erre megvan a kellő hangulat és kedvező feltétel, új, hathatós elem lesz a nemzetiségek kapcsolatainak elmélyítéséhez, ugyanakkor pedig további érvényt szerez a nemzeti kisebbségek jogainak.”¹

Sulhóf József az Újvidéki Rádióban: „Az új német irodalom szavai mélyén még mindig az önigazolás szándéka lappang, és talán ezért is nem tudott önálló irodalmi irányzatot kitermelni, csak a különféle idegen irányzatokat nyargalta meg [...] Csak egy igazán új hang, új gondolat, új jelenség nem bukkan még fel, noha minden új könyvre úgy csapnak le, mint a nagy felfedezésre. – Ezen a hangon méltatta a német irodalmi sajtó

és műbírálat Günter Grass *Die Blechtrommel* – *A játékdob* című majd nyolcszáz oldalas regényét, amely noha első regény, megkapta a negyvenhatesek csoportjának díját, és olyan elismerésben részesült, amellyel még a nagy felfedező hadjáratban is keveset köszöntöttek [...] az egzisztencializmus első igazi német megnyilatkozása [...] Egy törpéről szól, aki hároméves korában leesett a pincébe, és megszűntek működni a növést szabályozó mirigyei. Nagy gyerek, kamasz, serdülő ifjú és tapasztalt felnőtt lesz, de törpe marad, elmardott és éretlen, míg a birodalmi összeomlás nagy fordulata új ösztönzést nem ad mirigyeknek, és akkor végre nőni kezd. Nyilvánvaló szimbóluma ez a német nép politikai éretlenségének, helyenként el is árulja, hogy azt jelképezi Oszkárral, aki törpeségében felnőtt korában is dobolással, dobpergéssel fejezi ki érzelmeit, és végül mint önálló dobos olyan hangversenysikereket ér el, hogy az idős nemzedékek mind visszaálmoldják magukat gyermeknek – azok a nemzedékek, amelyek dobpergésen nevelkedtek [...] Vadak és ellentmondók a nézőpontok ebben a könyvben, amelynek írója mindössze harminckét éves, Danzigban született, Párisban él és eddig festő volt, most először jelentkezett az irodalomban. Érdekes indulás és érdemes lesz megfigyelni, mennyire lesz hatással az önigazolás és köldöknézés között ingadozó egész német irodalomra.”

1. *Hid*, 1961. 2. 157.

1960. december 10.

Az Újvidéki Rádió beszámolója: „Ma délelőtt [...] a Szocialista Szövetség nyolcadik tartományi értekezletén [...] Stojan Zamurović Stevan Doronjski beszámolójának a nemzetiségi kérdéstről szóló szakaszát mélyítette ki. Elmondta, hogy a nemzeti egység nálunk a közös gazdasági, társadalmi és kulturális törekvésekben született és szilárdult meg. A nemzeti kisebbségek kultúrájáról beszélve megemlítette, hogy tartományunkban jelenleg hatszor annyi kisebbségi iskola van, mint a háború előtt. Utána Szimin Bosán Magda a

Novi Sad-i Rádió fennállásának tíz évét méltatta. Működését az eszmei harc egyik leghatásosabb eszközének mondta Vajdaságban. Rehák László a gombamódra szaporodó üzemi lapokról beszélt. Nikolić Milorad témája a Sremska Mitrovica-i lakóterületek és helyi bizottságok voltak. A fiatalság helyével és szerepével a társadalmi és munkás-önigazgatási szervezetben Radovan Markov, a Népi Ifjúság Tartományi Bizottságának elnöke foglalkozott.”

1960. december 11.

A pancsovai Petőfi Sándor Magyar Közművelődési Egyesület drámai csoportja bemutatta *A vén bakancsos* című színművet Halmi András rendezésében.¹

1. Földessy összeáll. 1972, 86.

1960. december 13.

A szabadkai városi kiállítási teremben megnyílt a Zentai Művésztelep kiállítása.¹

1. Zentai művésztelep, 69.

1960. december 18.

A szabadkai Népszínház bemutatta John Osborne *A komédiás* [The Entertainer, 1957] című drámáját. Fordította Ottlik Géza. Versek: Medres János. Rendező: Lányi István mint vendég. A díszletet Mihajlo Dejanović, a jelmezeket Radmila Radojević tervezte. A táncokat Kunyi Mihály tanította be, zenei kíséret: V. Dornán Mancsi. Fellépett: Fejes György (Archie Rice), Juhász Anna (Phoba, a felesége), Szabó János (Bill Rice), Barácius Zoltán (Franc, a fiuk), G. Karna Margit (Jane, Archie lánya), Tóth Éva (Julie Jacquer). A 35 előadásnak összesen 11 677 nézője volt.¹

1. Pósa Rózsa: Villáminterjú Lányi István rendezővel. Készül az idény eseménye a suboticiai Népszínházban. *Dolgozók*, 1960. december 9. 9.; Szerda Sándor: Holnap Subotícán *A komédiás* bemutatója. *MSz*, 1960. december 7.; Kolozsi Tibor: *A komédiás*. *7 Nap*, 1960. december 23. 8.; Gerold, Pastyik 1970.

1960. december 20.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Draško Ređep, a Novi Sad-i Ifjúsági Tribün elnöke ma délelőtt sajtóértekezleten ismertette az újságírókkal az Ifjúsági Tribün tegnapi értekezletének határozatát. Tegnap este ugyanis végleg elhatározták, hogy az Ifjúsági Tribün keretében megalakítják Novi Sad harmadik színpadát, a Teatar 61-et. A színpad először a Szerb Népszínház színészeivel kezd dolgozni, de azután fokozatosan bekapcsolódnak majd a színművészetet kedvelő egyetemisták és a különböző színtársulatok tagjai is.”

Kovács Mária riportja a *Kultúrrevüben*: „Éjjel-nappal zakatolnak a gépek a Makszim Gorkij és Vojvoda Mišić utca sarkán lévő nagy, négyemeletes épületben, ahol a Forum Könyvkiadó Vállalat lapjai és könyvei készülnek. Most, az év végén még serényebben folyik a munka [...] Steinitz Tibor a Könyvkiadó Osztály igazgatója azt mondja, hogy az év könyvének Fehér Ferenc és Antić Miroslav együttes szerb–magyar kötetét, a *Színek és szavak* című verseskönyvet tekintik [...] az új terv az idei 50 kötetrel szemben több mint 70 könyv megjelenését ígéri [...] Megkezdik Josip Broz Tito összes műveinek magyar nyelvű kiadását [...] Szorgalmazzák a gyermekirodalmat és ifjúsági szépirodalmi könyvek kiadását, megkezdik gyermekszíndarabok kinyomását, és néhány vajdasági magyar író művét kiadják szerbül: Major Nándor, Gál László, Ács Károly és Herceg János művei vannak tervben. A Forum okult a korábbi vajdasági magyar könyvkiadó nehéz helyzetéből, és nemcsak könyveket ad ki, hanem arról is gondoskodik, hogy a könyvek eljussanak az olvasóhoz. Jól megszervezett könyvkereskedői hálózatán kívül könyvbusza február óta szüntelenül járja a falvakat és városokat, állami birtokokat, tanyaközpontokat, szórványos településeket, olyan helyeket is, amelyekbe eddig a könyvek el sem jutottak. Többek között Muraközbe és Murántúlra is eljutott.”

A zentai kiállítási teremben megnyílt a Topolyai Művésztelep kiállítása, amelynek december 30-ig 1679 látogatója volt.¹

1. Slikarska kolonija u Senti. Novi Sad, 1962, Forum; Zentai művésztelep, 69.

1960. december 21.

Saffer Pál az Újvidéki Rádióban: „Hétfőn, december 26-án a suboticei Népszínház magyar drámája új műsorral, *A komédiás* című nemrég bemutatott Osborne-darabbal vendégszerepel Novi Sadon. Az előadást hétfőn este a Szerb Népszínház nagytermében tartják. Ugyanaznap este a telepi kultúrotthonban is fellépnek a suboticei színészek. Ott Lippay Etelka *Boldogság részletre* című színművét adják elő. A két előadás közül különösen az Osborne-bemutató számíthat komoly érdeklődésre a Novi Sad-i színházkedvelő közönség körében.”

1960. december 24.

Újvidéken a Szerb Nemzeti Színház keretében megalakult a Ben Akiba Vígszínház.¹

1. Popov, Dušan: *Novi Sad 1944–1964*. 1964. október, Matica srpska, 107.

1960. december 26.

A Községi Népbizottság 01-443/0-1960. számú határozatával egy fémfeldolgozó vállalat megalakításáról döntött Bácskossuthfalván. Az új vállalat Razvoj néven került a gazdasági vállalatok cégjegyzékébe. Ebből fejlődött ki az a gyár, amely 1964. október 29. óta a Sila nevet viselte.¹

1. Méhes Béla: Adalékok a Sila lánc- és fémipari vállalat történetéhez. In *Moravica monográfiája. Közlöny 2*. Moravica, 1977, Moravica Monográfiájának Szerkesztő Bizottsága, 49–52.

1960. december 27.

Sulhóf József beszámolója az Újvidéki Rádióban: „Tegnap este a suboticei magyar színház megszállta Novi Sadot. Egyszerre két előadást tartott, sőt hármat, hiszen a nagyobb színpadra állított

darab főpróbáját a diákok nyilvánossága előtt rendezték meg. Osborne *Komédiása* jutott így két előadáshoz a Szerb Népszínházban, viszont Lippay Etelka *Boldogság részletre* című vígjátéka a telepi Petőfi Sándor Kultúregyesület színpadán mulattatta a közönséget. Mind a két előadás iránt nagy érdeklődés nyilvánult meg, ami azért is említésre érdemes, mert a Novi Sad-i magyar közönség elszokott a magyar színielőadásoktól, és most, hogy a suboticei társulat kezd gyakrabban ellátogatni hozzá, előbb meg kell szoknia, hogy van színháza, amelybe érdemes eljánni. Obrenović *Változatok* című játékanak legutóbb alig volt közönsége. Tegnap este viszont zsúfolt nézőterek előtt folytak az előadások, noha Osborne különös komédiája, zenés, girlós, sztriptízes betéeteivel sem válik könnyed, szórakoztató darabbá. Az előadás sikerét persze növelték ezek a kiegészítések, bár kétségtelen, hogy a sok taps Fejes Györgynek, a komédiás alakítójának és a feleségét játszó Juhász Annának szólt, no meg Lányi István sok rendezői ötletének. Mert bizony az együttes többi tagja elég kedvezőtlen fényben mutatta meg, hogy a színház milyen válságot él át az új erőben. Siker volt a Telepen is, és ez biztatás a suboticei együttesnek, hogy a Novi Sad-i közönség szívesen látja, még hozzá minél gyakrabban jön és minél teljesebben bemutatja repertoárját, annál szívesebben.”

1960. december 28.

Romániában az 1960. december 24-én módosított alkotmány alapján meghatározták a Magyar Autonóm Tartomány új közigazgatási határait: „A színmagyar Háromszék déli részét elcsatolták az autonóm területtől, hozzákapcsolták viszont a többségükben román lakosságú Dicsőszentmárton, Marosludas és Sármás rajonokat. Ilyen módon a magyarság aránya a tartományban, amelynek nevét Maros Magyar Autonóm Tartományra változtatták, 77%-ról 62%-ra süllyedt. A döntést, illetve a vele járó intézményi átszervezéseket nagyrészt 1961 első negyedében hajtották

vége. 1961 folyamán a MMAT tartományi pártbizottságában és számos helyi pártbizottságban is határozottan megnőtt a román funkcionáriusok aránya. A változást a propaganda elsősorban azzal indokolta, hogy az Autonóm Tartomány határait a gazdasági racionalitás követelményei szerint kell meghúzni. A MAT/MMAT 1960 karácsonyán etnikai elven szerveződő, nemzetiségi nyelvű közigazgatási egységből olyan sajátos egységgé vált, amely sajátosságával a tartomány etnikai színességét tüntette ki. Ez gyakorlatilag váltást jelentett a »szocialista területi autonómia« két típusa, a szovjet és a jugoszláv között, hiszen a Vajdaság és Koszovó is a MMAT-hoz hasonló multikulturális autonómiaként működött. Ezzel megszűnt az a közigazgatási forma, amelyet legalább szimbolikusan a magyar kisebbség képviselőinek lehetett tekinteni Romániában, hiszen a jugoszláv típusú kulturális autonómia nem biztosított ilyen lehetőséget.¹

1. Szesztay 2003, 254–255.; Szesztay Ádám: Vajdasági autonómia, nemzetiségi autonómia. *Napi Magyarországnak*, 1999. június 10.

1960. december 29.

A szabadkai Népszínház bemutatta Leon Kruczkowski *A szabadság első napja* [Pierwszy dzień wolności, 1960] című színművét Kerényi Grácia fordításában. Rendező: Garay Béla. A díszletet Petrik Pál, a jelmezeket Radmila Radojević tervezte. Fellépett: Szilágyi László (Jan), Godányi Zoltán (Michael), Remete Károly (Hieronim), Albert János (Pavel), Kollár Péter (Karol), Czehe Gusztáv (Anzelm), Versegi József (doktor), Romhányi Ibi (Inge), Majoros Katica (Luzzi). A 11 előadásnak összesen 1907 nézője volt.¹

1. Dér Zoltán [Dévavári Zoltán]: A szabadság első napja. *7 Nap*, 1961. január 6. 8.; Vukovics Géza: A szabadság első napja. *MSz*, 1961. január 8. 9.; Dévavári Zoltán: A bizalmatlanság létjogosultsága. *Dolgozók*, 1961. január 13. 9.; Gerold, Pastyik 1970.

1960. december 30.

Lévay Endre beszámolója az Úvidéki Rádióban: „A hegyesi művésztelep tagjai is ellátogattak Suboticára. Négy fiatal művész, négy komoly ígéret: Deák Ferenc, Kalmár Ferke, Moják Aranka és Moják Péter most mint kerámikusok mutatkoztak be Vajdaság egyik legfiatalabb művésztelepéről. Csak most látjuk igazán, hogy az a csöndben végzett alkotómunka milyen gyümölcsöző volt Kishegyes falai között [...] Vázák, tányérok, hamutartók, tálak, faldíszek és merész kompozíciók sorakoznak itt, ezen a tárlaton [...] Olcsón értékes emléktárgyat vehetsz magadnak vagy annak, aki neked kedves [...] Az is lehet, hogy mire ez a kiállítás lezárul, kiírhatjuk bátran hogy: Minden tárgy elkelt!”

Ugyanott Kovács Mária elmondta: „Ne csak színvonalas, hanem érdekes és szórakoztató is legyen! E jelszó jegyében kezdi a Novi Sad-i Ifjúsági Tribün új vezetősége az 1961-es esztendő. Új vezetőség, új jelszavak, új tervek, és új közönséget is szeretnénk – mondja a tribün elnöke, nem csupán a szó szoros értelmében, hanem a mostanit kívánjuk megváltoztatni. Jó lenne, ha a közönség is segítene, hogy hangulatot, lendületet vigyünk az előadásokba. Úgy, ahogyan azt a két legsikerültebb esten, Kek Zsigmond kétnyelvűségről tartott előadásán és Osborne *Komédiásáról* való beszélgetésen tette. E két alkalomkor a közönség ugyanis szerves része volt az előadásnak, nem pedig csak passzív hallgatója. Egyszóval: olyan volt, amilyennek lennie kell. Reméljük, a jövőben mindig ilyen lesz, és akkor bátran vágunk neki az új esztendőnek – fejezte be az elnök. Ady-est a Novi Sad-i Rádió színészeivel és énekeseivel. Gershwin-est. Ács Károly-est. Egy este, amelyet a XX. század zenéjének szentelnek. Monológ és szavalóverseny. Előadás Bányai János első kötetéről. Sok más érdekes és időszerű előadás mellett, ezeket is tervbe vette az Ifjúsági Tribün alig négy hónapos vezetősége 1961-re. Az ifjúság talán legkedvesebb estjeit, a kabaréjelenetekkel tarkított táncokat továbbra is minden második

hónapban tartják meg. Februárban pedig a tribün átköltözik a volt balettiskola épületébe. Új, korszerű termet kap. Ilyen kedvező körülmények között valószínűleg majd az előadások is kielégítik az igényeket, színvonalasak és egyben szórakoztatóak is lesznek.”

1960. december 31.

A Szövetségi Hivatalos Lapban megjelent az oktatás pénzeléséről szóló alaptörvény,¹ amely jelentősen csökkentette az államnak az iskolák pénzelésére gyakorolt befolyását, és a pénzelés új forrásait is előlatta. A községekben és községi társaságokban megalakultak az iskolaalapok, amelyek több forrásból szereztek eszközeiket, többek között közvetlenül azokba utalták át a jövedelemadó 10%-át.²

1. Osnovni zakon o finansiranju školstva. SL FNRJ, 1960/53. 1017–1024.; SL FNRJ, 1961/10. 244. –

2. Beždanov, Stevan: *Udruženi rad i obrazovanje*. Beograd, 1978, Mladost, 60.; Bondžić 2008, 416.

1960. december

A *Híd* 12. számának tartalma: Janko Kos: *A mai irodalom társadalmi és eszmei struktúrája és progresszivitása* (Ford. Bodrits István); Miroslav Krleža: *Bankett Blitvában* (Részlet. Ford. Herceg János); *Fehér Ferenc versei*; Sinkó Ervin: *A két Kazinczy*; Pavle Popović: *Az ember csatája* (Ford. Ács Károly); Deák Ferenc: *A kis Szisizifusz története*; Tomán László versei; Bori Imre: *Jegyzetek egy nem irodalmi témáról*; Gulyás József: *Este*; Tolnai Ottó: *Kis erkölcstelen*; Simone de Beauvoir: *Az erő korszaka* (Ford. Sésics Vera); B. Szabó György: *A fekete-fehér művészet válsága?*; Zlatko Tomićić: *Az új horvát próza egyéniségei*; Torma Dénes [Major Nándor]: *Emberi sors* (André Malraux); Juhász Géza: *Sajátos nézetek szerint* (Kvazimodo-Braun István); G. Czimmer Anna: *Jegyzetek a detektívregényről II; Krónika; Jegyzetek*. Bogdanka Poznanović, Julius Bissier és Werner Schreib rajzai.

1960

Az év folyamán megjelent könyvek:¹

Vajdasági magyar szerzők magyarul: Ács Károly: *Csönd helyett vers* (Versek. Forum); Bencz Mihály: *Hárfazúgás* (Versek. Forum); Bori Imre: *Az ember keresése* (Tanulmányok, kritikák. Forum); Bori Imre: *A vajdasági ég alatt. A jugoszláviai magyar költészet antológiája* (Forum); Csépe Imre: *Fehér csönd* (Elbeszélések. Forum); Fehér Ferenc – Miroslav Antić: *Színek és szavak – Boje i reči* (Versek. Kétnyelvű kiadás. Forum); *Hangya*. (Album. Forum); Kvazimodo-Braun István: *Kínai szoba* (Elbeszélések. Forum); Laták István: *Csillagidőben földi évek* (Versek. Forum); Lőrinc Péter: *Alakok*² (Elbeszélések. Forum); Palics Miklós: *Négyszemközt az orvossal*. (Cikkek. Forum); Saffer Pál: *Folyók, hegyek, emberek* (Riportok.³ Forum); Szirmai Károly: *Már nem jön senki* (Elbeszélések. Forum); *Thurzó-émlékfüzet. Thurzó Lajos halálának tizedik évfordulójára* (Szerk. Szeli István. Zentai Füzetek); Urbán János: *Koldusjáték*. (Elbeszélések. Forum).

Vajdasági magyar szerzők fordításban: Fehér Ferenc: *Ljubavnik vetrova* (Szelek szerelmese. Ford. Miroslav Antić *A Boje i reči – Színek és szavak* című közös kötetben. Forum, Újvidék, 172. 14 × 16 cm, 600 példány. Kétnyelvű); Herceg János: *Ferko Železnik hrđinski kováč* (Vas Ferkó, a vitéz kovács. Preložil Michál Kyseřa. Petrovec, Kultura); *Vas Ferco, faurul viteaz* (Vas Ferkó, a vitéz kovács. Traducător: Virgil Mihailovici. Virșet, Libertatea).

Délszláv szerzők magyar fordításban:⁴ *A legkisebb császárfi* ([Jugoslovenske narodne pripovetke] Ford. Csuka Zoltán. Budapest, Móra, 30. 30 000 példány); Diklić, Arsen: *Ne nézz vissza, fiam* (Ne okreći se sine. Ford. Kopeckzy László. Forum, 96. 700 példány); Krleža, Miroslav: *Bankett Blitvában* (Banket u Blitvi. Regény. Ford. Herceg János. Forum, 465. 1400 [850] példány [a jugoszláv–magyar közös könyv-

kiadás keretében)]; Lovrak, Mato: Szikrácska (Iskrica. Ford. Sulhóf József. Forum, 157. 6260 példány [a jugoszláv–magyar közös könyvkiadás keretében]); Lukić, Dragan: *Tarsolyomból* (Iz levog džepa. Ford. Majtényi Mihály. Forum. 600 példány); *Mai jugoszláv elbeszélők* ([Savremeni jugoslovenski pripovedači]. Válogatta, az utószót és jegyzeteket írta Vujicsics D. Sztoján. Ford. Bán Gézáné, Csuka Zoltán, Dudás Kálmán, Horváth Miklós, Illés Sándor. Európa, Budapest, 396. 5000 példány); Mardesić, Petar: Kolumbusz Kristóf. Elbeszélés az ifúság számára. (Kristof Kolumbo. Pripovetka za omladinu. 1960, Forum); Matavulj, Sima: *Fráter Barnabás* (Bakonja fra Brne. Ford. Csuka Zoltán. Forum, 275. 1350 példány [a jugoszláv–magyar közös könyvkiadás keretében]); Potrč, Ivan: *Gaztett* (Zločin. Ford. Csuka Zoltán. Budapest, Európa, 154. 3400 példány); Prežihov Voranc: *Vadócok* (Samorastniki. Ford. Herceg János. Újvidék, Forum, 276. 2000 példány [a jugoszláv–magyar közös könyvkiadás keretében]); Staničić, Ante: *A kis kalóz* (Mali pirat. Ford. Bencz Mihály. Forum, 178. 1000 példány); Šegedin, Petar: *Isten gyermekei* (Deca božja. Ford. Herceg János. Forum, 425. 500 példány); Tavčar, Ivan: *Viszokói krónika* (Visoška hronika. Ford. Herceg János. Forum, 255. 500 példány [a jugoszláv–magyar közös könyvkiadás keretében]); Vukadinović, Ljubomir – Stefanović, Dragoš: *Olimpia a dzsungelben* (Ford. Bodrits István. Forum, 203. 600 példány).

Magyar szerzők délszláv fordításban: Goda Gábor: *Sreća za groš* (A planétás ember. Novi Sad, Forum); Illyés Gyula: *Mađarske pravljice* (Magyar népmesék. Ljubljana, Mladinska

knjiga); Illyés Gyula: *Petefi* (Petőfi. Ljubljana, Cankarjeva založba); Illyés Gyula: *Petefi* (Petőfi. Zagreb, Naprijed); Lukács György: *Prolegomena za marksističku estetiku* (A különösség mint az esztétika központi kategóriája. Beograd, Nolit); Lukács György: *Razkroj uma* (Az ész trónfosztása. Ljubljana, Cankarjeva založba); Lukács György: *Ruski realisti* (A nagy orosz realisták. Sarajevo, Veselin Masleša); Molnár Ferenc: *Dečaci Pavlove ulice* (A Pál utcai fiúk. Novi Sad, Bratstvo–jedinstvo); Németh László: *Estera* (Égető Eszter. Subotica, Minerva); Zilahy Lajos: *Kad duša zamire* (A lélek kialszik. Rijeka, Otokar Keršovani); Zilahy Lajos: *Zarobljenici* (A két fogoly. Rijeka, Otokar Keršovani); Zilahy Lajos: *Ararat* (Novi Sad, Bratstvo–jedinstvo).

Az év folyamán megjelent magyar nyelvű időszaki kiadványok száma és átlagos példányszáma: 7 (123 500); *Dolgozók* (19 000), *7 Nap* (21 000; 21 132),⁶ *Híd* (1000), *Jó Pajtás* (24 500), *Ifjúság* (8500), *Magyar Szó* (35 000; Kalapis⁷ 35 190, vasárnap 54 713, hétköznap 31 300), *Mézeskalács* (8000).⁸

Megindultak a *Magyar Szó* mutációs oldalai:⁹ *Mi újság Baranyában?* (1960–1967); *Mi újság Kanizsán?* (1960–1969); *Mi újság Muravidéken?* (1960–1966); *Temerini Újság* (1960–1978); *Zrenjanin és Környéke* (1960–1966); *Zombor és Környéke* (1960–1970).

1. Juhász 1973. – 2. Gerold László: *Rólunk is vallanak. Adalékok az értelmiség szociográfiai-szociológiai vizsgálatához*. Újvidék, 1970, Forum, 49. – 3. Uo. 38. – 4. Jávari Jenő: *Književnost naroda Jugoslavije u Mađarskoj. Bibliografija 1945–1987*. Budimpešta, 1988, Udruženje izdavača i knjižara Mađarske. – 5. Pénteki találkozások, 1971, 74. – 6. Kalapis 1994, 181. – 7. Stoković 1975. – 8. Tiszavidék 20. Zenta, 1989, Magyar Szó, 9.; Kalapis 1994, 91.

